

Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δήμου Καλαμπάκας 2007 - 2010

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

ΔΗΜΟΥ ΚΑΛΑΜΠΑΚΑΣ

ΠΕΡΙΟΔΟΥ 2007-2010

Απρίλιος 2008

Περιεχόμενα Επιχειρησιακού Σχεδίου Δήμου Καλαμπάκας

Εισαγωγή

Γενικά περί Επιχειρησιακών Προγραμμάτων.....	
Θεσμικό πλαίσιο.....	
Διάρθρωση του Επιχειρησιακού Προγράμματος.....	
Μεθοδολογική Προσέγγιση.....	
Η ανάλυση SWOT στη λήψη Στρατηγικών Αποφάσεων.....	
Κοινωνική Διαβούλευση.....	

Κεφάλαιο 1

Α' ΜΕΡΟΣ

1.1. Η Φυσιογνωμία της Περιφέρειας Θεσσαλίας.....	
1.2 Οι τομείς παραγωγής.....	
1.3 Υποδομές – Ποιότητα ζωής.....	
Φυσικό περιβάλλον.....	
Περιφερειακές πολιτικές για το Περιβάλλον.....	
Πολιτισμός.....	
Χωρική Διάρθρωση της Χωρικής Ενότητας ΘΣΗ και των επιμέρους Περιφερειών.....	
1.4 Ενδοπεριφερειακές ανισότητες-Διαχρονική εξέλιξη, εκτίμηση τάσεων-Διανομαρχιακές Ανισότητες.....	
1.5 Η αναπτυξιακή στρατηγική της Περιφέρειας Θεσσαλίας.....	
Ο Στρατηγικός στόχος και το όραμα της Θεσσαλίας.....	
Οι Ειδικοί στόχοι της Αναπτυξιακής Στρατηγικής.....	
Βιώσιμη πολιτιστική και τουριστική ανάπτυξη.....	
Τουρισμός.....	
Εθνικές Προτεραιότητες για τον Τουρισμό.....	
1.6 Ο Νομός Τρικάλων.....	
Χωρική οργάνωση των Εθνικών Πόλων και Πόλων Ανάπτυξης, καθώς και των διεθνών και διαπεριφερειακών εισόδων –πυλών και συνδέσεων της χώρας.....	
Στρατηγική για τις υποδομές.....	

Β' ΜΕΡΟΣ

1.7 Ο Δήμος Καλαμπάκας

Η θέση και ο ρόλος της περιοχής στον Νομό, την Περιφέρεια, την Ελλάδα και τον Κόσμο.....	
Περιβάλλον και Ποιότητα Ζωής.....	
Εθνικές Πολιτικές για το Περιβάλλον.....	
Ρυθμίσεις για τη βελτίωση του θεσμικού πλαισίου για τον χωροταξικό και πολεοδομικό σχεδιασμό.....	
Υδάτινοι Πόροι.....	
Πολιτιστική Υποδομή και Δραστηριότητες.....	
Κτίρια με πολιτιστικό ενδιαφέρον.....	
Ναοί.....	
Πέτρινα γεφύρια.....	
Ιστορικά Μοναστήρια στα Μετέωρα.....	
Άλλα θρησκευτικά Μνημεία της περιοχής.....	
Πολιτιστικές Δραστηριότητες του Δήμου.....	
Εθνικές στρατηγικές επιλογές.....	
Η τουριστική κίνηση στην Περιοχή.....	
Αφίξεις Τουριστών.....	
Διανυκτερεύσεις.....	
Μορφές Τουρισμού.....	
Διεθνείς δεσμεύσεις της περιοχής για ήπια τουριστική ανάπτυξη.....	
Οι εθνικές στρατηγικές κατευθύνσεις για τον Τουρισμό.....	
Τοπική Οικονομία και Απασχόληση.....	
Εργαζόμενοι, άνεργοι, Μεταβολές ποσοστών ανεργίας.....	
Η ευρωπαϊκή Στρατηγική για την απασχόληση.....	
Οικονομικά ενεργός πληθυσμός και διάρθρωση απασχόλησης ανά τομέα παραγωγής.....	
Παραγωγικοί τομείς και η συμβολή τους στην Τοπική Οικονομία.....	
Ο Πρωτογενής Τομέας.....	
Γεωργία.....	
Βιολογική γεωργία-Βιολογική κτηνοτροφία.....	
Δασοπονία.....	
Πρωτογενής τομέας –Συμπεράσματα και Μελλοντικές Προοπτικές.....	
Δευτερογενής Τομέας.....	
Τριτογενής Τομέας.....	
Αναπτυξιακές Υποδομές.....	
Αξιολόγηση της περιοχής του Δήμου, μέσω της ανάλυσης Δ.Α.Ε.Α –	
Συνθετικός πίνακας αξιολόγησης του εξωτερικού περιβάλλοντος του Δήμου Καλαμπάκας	

Γ' ΜΕΡΟΣ: Ο Δήμος ως Διοικητικός Οργανισμός

Περιγραφή και αξιολόγηση του εσωτερικού του Ο.Τ.Α. και των Νομικών Προσώπων.

Όργανα διοίκησης Δήμου Καλαμπάκας.....
Οργανόγραμμα Δήμου Καλαμπάκας.....
Διαμερισματικά ή Τοπικά Συμβούλια.....
Συμμετοχές του Δήμου Καλαμπάκας.....
Οργάνωση και Συνεργασίες.....

Οικονομικά Στοιχεία Δήμου Καλαμπάκας .....

Δραστηριότητες Οριζόντιων & Υποστηρικτικών Υπηρεσιών.....
Τμήμα Προσωπικού & Μισθοδοσίας.....
Τμήμα Αλλοδαπών.....
Τμήμα Δημοτολογίου-Μητρώο Αρρένων-Στρατολογικοί πίνακες-εκλογικοί κατάλογοι.....
Γραφείο Χορήγησης αδειών Υγειονομικού ενδιαφέροντος.....
Τμήμα Πρωτοκόλλου.....
Ληξιαρχείο.....
Οικονομική Υπηρεσία.....
Αξιολόγηση Οικονομικής και Διοικητικής Υπηρεσίας.....

Τεχνική Υπηρεσία.....
Αξιολόγηση Τεχνικής Υπηρεσίας.....
Υπηρεσία Καθαριότητας –Ηλεκτροφωτισμού & Πρασίνου.....
Αξιολόγηση Υπηρεσίας Καθαριότητας-Ηλεκτροφωτισμού & Πρασίνου.....

Νομικά Πρόσωπα Δήμου Καλαμπάκας

Αθλητικός Οργανισμός Δήμου Καλαμπάκας (ΑΟΔΚ).....
Οικονομικά ΑΟΔΚ.....
Αξιολόγηση ΑΟΔΚ.....

Δημοτική Επιχείρηση Ανάπτυξης Καλαμπάκας (ΔΕΑΚ).....
Οικονομικά ΔΕΑΚ.....
Αξιολόγηση ΔΕΑΚ.....

Δημοτική Επιχείρηση Ύδρευσης, Αποχέτευσης Δήμου Καλαμπάκας (ΔΕΥΑΚ).....
Οικονομικά ΔΕΥΑΚ.....
Αξιολόγηση ΔΕΥΑΚ.....

Οργανισμός Παιδικών Σταθμών Δήμου Καλαμπάκας (ΟΠΣΔΚ).....
Οικονομικά ΟΠΣΔΚ.....
Αξιολόγηση ΟΠΣΔΚ.....

Πολιτιστικός Οργανισμός Δήμου Καλαμπάκας (ΠΟΔΚ).....
Οικονομικά ΠΟΔΚ.....
Αξιολόγηση ΠΟΔΚ.....

Δ' ΜΕΡΟΣ

Στρατηγικό Σχέδιο Ανάπτυξης Δήμου Καλαμπάκας.....

Εισαγωγή.....	.....
Το όραμα και οι αρχές Τοπικής Διακυβέρνησης του Δήμου Καλαμπάκας.....	.....
Η προσέγγιση.....	.....
Τα δεδομένα.....	.....
Τάσεις και Προοπτικές.....	.....
Δυνατότητες.....	.....
Το πρόβλημα.....	.....
Το πλαίσιο αντιμετώπισης.....	.....
Η Στρατηγική.....	.....
Το στρατηγικό Σχέδιο.....	.....
Μέτρα και Δράσεις του Επιχειρησιακού Προγράμματος Δήμου Καλαμπάκας.....	.....

Πηγές-Παραπομπές.....	.....
Πίνακες.....	.....

Κεφάλαιο 2

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟΣ & ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΣ

Σχέδια δράσης.....	.....
Τετραετής Προγραμματισμός των δράσεων.....	.....
Οικονομικός Προγραμματισμός.....	.....

Εισαγωγικό Κεφάλαιο

Στην παρούσα χρονική περίοδο η Τοπική Αυτοδιοίκηση βρίσκεται μπροστά σε μία νέα φάση της πολύχρονης πορείας της, η οποία χαρακτηρίζεται αφενός από τη σταδιακή υποχώρηση του κεντρικού κράτους προς όφελος της Περιφέρειας και της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, στο πλαίσιο της αρχής της επικουρικότητας, και αφετέρου, από τη διαμόρφωση μιας νέας πραγματικότητας στον ευρωπαϊκό αλλά και τον διεθνή χώρο, που αποτυπώνεται, άλλωστε, και στο Δ' Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης.

Αυτή, ακριβώς, η ανάγκη ν' ανταποκριθεί με επιτυχία η Αυτοδιοίκηση στις αυξημένες απαιτήσεις του νέου ρόλου της, προϋποθέτει τη διαμόρφωση ισχυρότερων Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης, ούτως ώστε να μπορέσει να εκμεταλλευθεί στο έπακρο το συγκριτικό της πλεονέκτημα, που δεν είναι άλλο από την εγγύτητα που έχει προς τον πολίτη και τη στενότερη επαφή μαζί του, με τελικό στόχο την ανάδειξη της Αυτοδιοίκησης σε δυναμικό φορέα ισόρροπης ανάπτυξης, ευέλικτης διοικητικής οργάνωσης, και αποδοτικής λειτουργίας, ιδίως ενόψει της επικείμενης προγραμματικής περιόδου.

Στα πλαίσια και της επικείμενης Διοικητικής Μεταρρύθμισης, στόχος είναι η δημιουργία μιας πολιτοκεντρικής, αποτελεσματικής, ανοιχτής και ευέλικτης διακυβέρνησης, με στόχο την μετάβαση από τη ' ' διαχείριση αρμοδιοτήτων και διαδικασιών στην διοίκηση πολιτικών, αποτελεσμάτων και υπηρεσιών.

Μία από τις σημαντικότερες καινοτομίες που εισήγαγε ο νέος Δημοτικός και Κοινοτικός Κώδικας είναι η θεσμοθέτηση της υποχρέωσης εκπόνησης τετραετών επιχειρησιακών προγραμμάτων από τους Δήμους και τις Κοινότητες της Χώρας.

Για την αποτελεσματική άσκηση των αρμοδιοτήτων τους, οι Δήμοι και οι Κοινότητες χρηματοδοτούνται από πολλές πηγές, όπως είναι τα ίδια έσοδά τους, οι θεσμοθετημένοι πόροι της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, οι εθνικοί και κοινοτικοί πόροι προγραμμάτων Υπουργείων και Περιφερειών, προγράμματα διεθνών οργανισμών κ.ά.

Η εμπειρία ετών από τη διαχείριση του δημόσιου χρήματος από τις τοπικές αρχές κατέδειξε ορισμένες αδυναμίες στην παρακολούθηση από την κεντρική διοίκηση, τις τοπικές αρχές και τις τοπικές κοινωνίες, του συνόλου των χρηματοδοτήσεων που διαχειρίζονται οι Ο.Τ.Α.

Για να διασφαλισθεί, λοιπόν, η νομιμότητα και η διαφάνεια δράσης τους, είναι απαραίτητη η μέτρηση της αποτελεσματικότητάς της, μέσω της υιοθέτησης στόχων και της θέσπισης εργαλείων σχεδιασμού, παρακολούθησης, αξιολόγησης και διόρθωσης του προγραμματισμού της υλοποίησης των στόχων αυτών.

Για τον σκοπό αυτόν, με τα άρθρα 203-207 του Νέου Δημοτικού και Κοινοτικού Κώδικα, θεσμοθετείται η υποχρέωση εκπόνησης τετραετών επιχειρησιακών προγραμμάτων από τους Δήμους και τις Κοινότητες της Χώρας, στα οποία περιλαμβάνονται, τόσο ο οικονομικός και αναπτυξιακός προγραμματισμός, όσο και οι κοινωνικές δράσεις των πρωτοβαθμίων ΟΤΑ.

Σε **πρώτη φάση**, την υποχρέωση αυτή, έχουν οι ΟΤΑ με πληθυσμό άνω των 10.000 κατοίκων και Δήμοι-πρωτεύουσες νομών, καθώς και οι ΟΤΑ που προέρχονται από εθελούσια συνένωση.

Στο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα καθορίζονται οι στρατηγικοί στόχοι και οι προτεραιότητες της τοπικής ανάπτυξης καθώς και της οργάνωσης και ανάπτυξης των υπηρεσιών του ΟΤΑ και προσδιορίζονται οι δράσεις της τετραετίας για την επίτευξη των στόχων αυτών, καθώς και οι υφιστάμενες αλλά και οι εκτιμώμενες πιθανές πηγές χρηματοδότησης.

Στη συνέχεια το Ε.Π, εξειδικεύεται σε Ετήσιο Πρόγραμμα Δράσης του ΟΤΑ και αυτοτελή Ετήσια Προγράμματα Δράσης των κοινωφελών δημοτικών ή κοινοτικών επιχειρήσεων, της Δημοτικής Επιχείρησης Ύδρευσης και Αποχέτευσης, των ΝΠΔΔ των ΟΤΑ και των δημοτικών ή κοινοτικών ιδρυμάτων, ενώ μέρος του ετήσιου προγράμματος δράσης είναι και το τεχνικό πρόγραμμα που προβλέπεται σε άλλες διατάξεις του προωθούμενου σχεδίου Δημοτικού και Κοινοτικού Κώδικα.

Σκοπός του Επιχειρησιακού Προγράμματος είναι να τεθεί το μακροπρόθεσμο αναπτυξιακό όραμα για κάθε Δήμο και να συγκεκριμενοποιηθούν οι κύριες γραμμές της αναπτυξιακής του πορείας σε βάθος χρόνου, σε συνάφεια τόσο με τις **Εθνικές** όσο και με τις **Ευρωπαϊκές αναπτυξιακές κατευθύνσεις και προτεραιότητες**.

Πιο συγκεκριμένα, στόχος του Επιχειρησιακού Προγράμματος του Δήμου είναι, μέσω της ανάλυσης της υφιστάμενης κατάστασης, της διάγνωσης των προβλημάτων και των πλεονεκτημάτων της περιοχής και λαμβάνοντας υπόψη τις απόψεις των τοπικών φορέων, την Περιφερειακή, την Εθνική και Ευρωπαϊκή Στρατηγική, να τεθούν οι άξονες προτεραιότητας του Δήμου και να συγκεκριμενοποιηθούν οι δράσεις, οι ενέργειες και τα έργα που θα πρέπει να υλοποιηθούν εντός της επόμενης περιόδου της Δημοτικής Αρχής.

Στην προγραμματική περίοδο 2007-2013 ενισχύεται η διοικητική αποτελεσματικότητα των φορέων υλοποίησης (δικαιούχων) συγχρηματοδοτούμενων έργων, με τη θέσπιση κανόνων επιβεβαίωσης της διαχειριστικής επάρκειάς τους, πριν από την ανάληψη της ευθύνης εκτέλεσης έργων. Απαιτείται η άμεση εφαρμογή ολοκληρωμένου Συστήματος Εσωτερικής Οργάνωσης και Βελτίωσης της Λειτουργίας Οργανισμών του Δημοσίου και πιστοποίησης της διαχειριστικής τους επάρκειας εφόσον θα αποτελέσουν Δικαιούχοι των Επιχειρησιακών προγραμμάτων της περιόδου 2007-2013. Στα πλαίσια αυτά ο Δήμος Καλαμπάκας βρίσκεται ήδη σε διαδικασία προετοιμασίας για την λήψη πιστοποίησης της διαχειριστικής του επάρκειας, και μαζί με την Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Τρικάλων, τον Δήμο Τρικκαίων και την Αναπτυξιακή Εταιρεία-ΚΕΝΑΚΑΠ Α.Ε., θα είναι οι φορείς που θα λάβουν πρώτοι την πιστοποίηση σε επίπεδο Νομού, ώστε να αρχίσουν πρώτοι την απορρόφηση των κονδυλίων από το ΕΣΠΑ.

Η εκπόνηση του Επιχειρησιακού προγράμματος του Δήμου Καλαμπάκας ανατέθηκε στην Αναπτυξιακή Τρικάλων-Αναπτυξιακή Ο.Τ.Α.- ΚΕΝΑΚΑΠ Α.Ε, μέσω προγραμματικής σύμβασης που υπογράφηκε μεταξύ της Δημοτικής Αρχής, της Τοπικής Ένωσης Δήμων και Κοινοτήτων(ΤΕΔΚ) Τρικάλων και της Αναπτυξιακής Τρικάλων- ΚΕΝΑΚΑΠ Α.Ε.

Για την εκπόνηση της μελέτης συγκροτήθηκε Ομάδα έργου, με απόφαση Δημάρχου, αποτελούμενη από στελέχη της Αναπτυξιακής αλλά και από επιστημονικά στελέχη του Δήμου.

Συγκεκριμένα την Ομάδα έργου αποτέλεσαν οι κάτωθι από την πλευρά της Αναπτυξιακής Τρικάλων-ΚΕΝΑΚΑΠ Α.Ε:

Κλαπαδάκη Αικατερίνη-Οικονομολόγος (Διοίκηση Επιχ. & Marketing)

Συντονίστρια εκπόνησης Επιχειρησιακού Προγράμματος Δήμου Καλαμπάκας (συγγραφή Εισαγωγικό Κεφάλαιο & Στρατηγικός Σχεδιασμός - επιμέλεια-συντονισμός, εκπόνησης Ε.Π.,- συλλογή και επεξεργασία στοιχείων)

Καλλιάρης Χάρης- Γεωλόγος (Επιχειρησιακός και Οικονομικός Προγραμματισμός)

Κουτής Βαίος-Δασοπόνος

Σπανού Αικατερίνη- Οικονομολόγος (συλλογή & επεξεργασία στοιχείων, κείμενα)

Γούλας Χρήστος-Πολιτικός Μηχανικός (υποδομές)

Πούλιος Κώστας-Γεωπόνος (α' γενής τομέας)

Από την πλευρά του Δήμου, την ομάδα έργου αποτέλεσαν οι εξής αιρετοί και υπάλληλοι του Δήμου:

Σταλίας Χρήστος-Αντιδήμαρχος

Παππίας Κωνσταντίνος-Προϊστάμενος Διοικητικών και Οικονομικών Υπηρεσιών

Γουγουλάκης Κωνσταντίνος-Γραμματέας Δημοτικού Συμβουλίου

Γκοτζαμάνης Βησσαρίων-Προϊστάμενος Ταμειακής Υπηρεσίας

Αρσενίου Απόστολος- Προϊστάμενος Τμήματος Προσωπικού

Μπούγλας Ιωάννης-Οικονομολόγος Υπεύθυνος προγραμμάτων

Θεσμικό πλαίσιο εκπόνησης Επιχειρησιακών Προγραμμάτων των Ο.Τ.Α.

Στο κεφάλαιο Ζ' του Νέου Κώδικα Δήμων και Κοινοτήτων, και συγκεκριμένα στα άρθρα 203-207, καθορίζονται, τόσο η διαδικασία κατάρτισης, παρακολούθησης και αξιολόγησης των Ε.Π. καθώς και τα όργανα σύνταξης, ελέγχου και αξιολόγησής τους.

1. Νέος Κώδικας Δήμων & Κοινοτήτων (Ν.3463/2006)- Κεφάλαιο Ζ' - Άρθρα:203-207: Θέσπιση της υποχρέωσης κατάρτισης Επιχειρησιακών Προγραμμάτων από τους Πρωτοβάθμιους Ο.Τ.Α.
2. Υ.Α 18183/02-04-07 : Καθορισμός της δομής και του περιεχομένου των Ε.Π. των Ο.Τ.Α., με τις τροποποιήσεις της (ΑΠ 50837 εγκύκλιος 66 / ΑΠ 58939 εγκύκλιος 45 / ΑΠ 71841)
3. Προεδρικό Διάταγμα 185/2007: Όργανα και διαδικασία κατάρτισης, παρακολούθησης και αξιολόγησης των Ε.Π. των Ο.Τ.Α. α' βαθμού.

Στόχος των προηγούμενων θεσμικών ρυθμίσεων είναι η εισαγωγή μόνιμων εσωτερικών διαδικασιών και συστημάτων προγραμματισμού, παρακολούθησης και μέτρησης των αποτελεσμάτων των δράσεων των Ο.Τ.Α, ως μια σταθερή εσωτερική λειτουργία, στην οποία θα συμμετέχει σε όλες τις φάσεις, με συγκεκριμένο ρόλο το ανθρώπινο δυναμικό τους.

Διάρθρωση του Επιχειρησιακού Προγράμματος

Η δομή του Επιχειρησιακού προγράμματος καθορίζεται σαφώς με την Υπουργική απόφαση 18183, ΦΕΚ 534, Β, 13/04/2007.

Για την υποβοήθηση των Ο.Τ.Α. α' βαθμού, η ΕΕΤΑΑ σε συνεργασία με το ΥΠ.ΕΣ.Δ.Δ.Α και την Κ.Ε.Δ.Κ.Ε., σχεδίασε και συνέταξε σειρά οδηγιών και εργαλείων, με τον οποίο περιγράφεται η μεθοδολογία κατάρτισης ενός Επιχειρησιακού Προγράμματος, κατ' αντιστοιχία με όσα προβλέπονται στο σχετικό θεσμικό πλαίσιο.

Η κατάρτιση των Ε.Π. των Ο.Τ.Α., πρέπει να στηρίζεται αφενός στη θεωρία τοπικού αναπτυξιακού προγραμματισμού(επιστήμη της αστικής και περιφερειακής ανάπτυξης), και αφ' ετέρου στη θεωρία προγραμματισμού της δράσης δημόσιων οργανισμών(επιστήμη της Δημόσιας Διοίκησης).

Έτσι η **δομή του Επιχειρησιακού Προγράμματος** του Δήμου Καλαμπάκας διαρθρώνεται σε 3 κύρια μέρη τα οποία περιλαμβάνουν:

- ✓ Εισαγωγικό Κεφάλαιο
- ✓ Στρατηγικός Σχεδιασμός
- ✓ Επιχειρησιακός & Οικονομικός Προγραμματισμός.

Περίληπτικά το κάθε μέρος περιλαμβάνει:

1. Εισαγωγικό Κεφάλαιο

Το εισαγωγικό κεφάλαιο περιλαμβάνει κυρίως την παρουσίαση της διαδικασίας και των εμπλεκομένων στην κατάρτιση του επιχειρησιακού προγράμματος. Συγκεκριμένα περιλαμβάνει:

- ✓ Παρουσίαση της ομάδας έργου που συνέταξε το Ε.Π. και του συντονιστή της.
- ✓ Παρουσίαση του τρόπου με τον οποίο συμμετείχαν οι υπηρεσίες και τα Νομικά πρόσωπα του Δήμου στην εκπόνηση του Ε.Π.
- ✓ Παρουσίαση των διαδικασιών διαβούλευσης.

2. Στρατηγικός Σχεδιασμός

- ✓ Συνοπτική περιγραφή και αξιολόγηση της υφιστάμενης κατάστασης της περιοχής του Δήμου αλλά και του εσωτερικού του Ο.Τ.Α., και των Νομικών του Προσώπων, ως οργανισμών.
- ✓ Στρατηγική του Δήμου και των Αναπτυξιακών Προτεραιοτήτων (όραμα-στρατηγική –άξονες και μέτρα του προγράμματος)

3. Επιχειρησιακός & Οικονομικός Προγραμματισμός

- ✓ Κατάρτιση σχεδίων δράσης για την εφαρμογή της στρατηγικής
- ✓ Τετραετής Προγραμματισμός των Δράσεων
- ✓ Οικονομικός Προγραμματισμός (κατανομή εσόδων-χρηματοδοτικοί πίνακες του προγράμματος)

Μεθοδολογική Προσέγγιση

Για την εκπόνηση του Επιχειρησιακού Προγράμματος του Δήμου Καλαμπάκας, για την Δημοτική Περίοδο 2007-2010, η Ομάδα έργου χρησιμοποίησε τις εξής μεθόδους και εργαλεία:

Συλλογή και Επεξεργασία Πρωτογενών και Δευτερογενών στοιχείων.

Με σκοπό να αποτυπωθεί με την μεγαλύτερη δυνατή πιστότητα η εικόνα της περιοχής και τα βασικά της χαρακτηριστικά, αλλά και για να υποστηριχθούν επαρκώς οι προτάσεις του Επιχειρησιακού Σχεδίου, συλλέχθηκαν και επεξεργάστηκαν στοιχεία από την ΕΣΥΕ, από διάφορες Υπηρεσίες, (Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση, Επιμελητήριο Τρικάλων), αλλά και από διαθέσιμες μελέτες και προγράμματα που έχουν εκπονηθεί σε επίπεδο νομού.

Επιδίωξη του παρόντος Επιχειρησιακού Προγράμματος είναι να αποτελέσει επίσης, ένα συνθετικό κείμενο των Τοπικών, (Στρατηγικό Σχέδιο Ν. Τρικάλων), Περιφερειακών (Ε.Π. ΧΕ ΘΣΗ, λοιπών τομεακών περιφερειακών προγραμμάτων), και των Εθνικών αναπτυξιακών προγραμμάτων (Γ.Π.Χ.Σ.Α.Α, Π.Α.Α, τομεακά προγράμματα κλπ), ενσωματώνοντας και τις ευρωπαϊκές στρατηγικές επιλογές για την επόμενη Προγραμματική Περίοδο.

Η ανάλυση SWOT στη λήψη Στρατηγικών Αποφάσεων

Εφαρμογή της Ανάλυσης Δ.Α.Ε.Α (Δυνάμεις- Αδυναμίες-Ευκαιρίες- Απειλές)/S.W.O.T analysis (Strengths, Weakness, Opportunities, Threats).

Η αναπτυξιακή διαφοροποίηση της κάθε περιοχής θα πρέπει να πραγματοποιηθεί ανάλογα με τα συγκριτικά της πλεονεκτήματα και τις ιδιαιτερότητες της. Οι οριζόντιες πολιτικές αδυνατούν να δώσουν ουσιαστικές απαντήσεις στα σοβαρά ειδικά αναπτυξιακά προβλήματα των περιοχών, εάν δεν συνοδεύονται από κάθετου χαρακτήρα παρεμβάσεις, οι οποίες θα έχουν ολοκληρωμένο χαρακτήρα, θα ενισχύουν τον πολλαπλασιαστή της ανάπτυξης και θα αναδεικνύουν ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα σε κάθε περιοχή.

Η ανάλυση **SWOT** (Strengths, Weaknesses, Opportunities, Threats) ως "εθοδολογικό εργαλείο, αποτελεί ένα υπόδειγμα καταγραφής των σημαντικότερων συμπερασμάτων που προκύπτουν από την ανάλυση και την καταγραφή του εσωτερικού και εξωτερικού περιβάλλοντος της περιοχής μελέτης.

Απώτερος στόχος είναι καταρχήν ο εντοπισμός των **ισχυρών σημείων** στη βάση των οποίων μπορεί να στηριχθεί η αναπτυξιακή πορεία της περιοχής αναφοράς, και να καθοριστούν οι στρατηγικές κατευθύνσεις μιας συνεκτικής και συνολικής στρατηγικής τοπικής ανάπτυξης. Επίσης, ο εντοπισμός και η καταγραφή των **αδύνατων σημείων** αποτελεί την αναγκαία βάση για εκείνες τις πολιτικές και δράσεις που θα συνέβαλαν στη αντιμετώπισή τους.

Σε ένα δυναμικά μεταβαλλόμενο περιβάλλον παρουσιάζονται **ευκαιρίες** και **κίνδυνοι**, που πρέπει να αξιολογούνται και να λαμβάνονται υπόψη κατά το σχεδιασμό των παρεμβάσεων πολιτικής υπέρ της περιοχής μελέτης.

Συνοψίζοντας, η μεθοδολογία της S.W.O.T ανάλυσης αποσκοπεί στη διαμόρφωση αναπτυξιακής στρατηγικής "ε βάση δύο καίριες κατευθύνσεις:

(α) την εξωτερική αξιολόγηση, όπως αποτυπώνεται από τους κινδύνους και τις ευκαιρίες του υπό εξέταση συστήματος (περιοχής) στο περιβάλλον που λειτουργεί και

(β) από την εσωτερική αξιολόγηση, όπως αποτυπώνεται από τις δυνάμεις και τις αδυναμίες μέσα στο υπό εξέταση σύστημα (περιοχή).

Η εσωτερική ανάλυση των δυνάμεων και των αδυναμιών αποσκοπεί στην αξιολόγηση των πόρων, των οργανωτικών και λοιπών δυνατοτήτων που έχει η περιοχή προκειμένου να εκμεταλλευτεί τις ευκαιρίες στο εξωτερικό της περιβάλλον ή να αναδείξει τομείς που ενδέχεται να πρέπει να δράσει ώστε να αντιμετωπίσει τις προκλήσεις του εξωτερικού της περιβάλλοντος. Η ανάλυση και μεθοδική αξιοποίηση των πληροφοριών του εσωτερικού και εξωτερικού περιβάλλοντος της υπό μελέτη περιοχής είναι καθοριστικής σημασίας για τον περιορισμό της αβεβαιότητας στη λήψη στρατηγικών αποφάσεων και στη διαμόρφωση ρεαλιστικού πλαισίου αναφοράς για την ορθολογική αξιολόγηση των ορίων ανάπτυξης και απασχόλησης στην περιοχή ενδιαφέροντος.

Σχηματικά η Ανάλυση SWOT αποτυπώνεται ως εξής:

Δυνάμεις	Αδυναμίες
Ευκαιρίες	Απειλές

Κοινωνική Διαβούλευση

Η δημοσιοποίηση του Ε.Π. και η συνεχής επικοινωνία με τους κατοίκους, και τους τοπικούς φορείς της περιοχής, αποτελεί συστατικό στοιχείο της διαδικασίας προγραμματισμού.

Για την ανάπτυξη του Β' μέρους του Επιχειρησιακού Προγράμματος, προηγήθηκε Κοινωνική Διαβούλευση με την τοπική κοινωνία και τους κοινωνικούς φορείς, και δημοσιοποίηση του στρατηγικού σχεδίου επί δύο εβδομάδες μέσω της αξιοποίησης όλων των πρόσφορων μέσων διασημότητας που διαθέτει ο Δήμος. (διοργάνωση δημόσιων εκδηλώσεων, δημοσιεύσεις σε τοπικό τύποι, ραδιόφωνο, ιστοσελίδα, ειδικούς πίνακες ανακοινώσεων κλπ).

Κεφάλαιο 1 ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ

Α' ΜΕΡΟΣ: ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΟΥ ΕΥΡΥΤΕΡΟΥ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ ΠΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΚΑΛΑΜΠΑΚΑΣ

1. Η Περιφέρεια Θεσσαλίας

Γεωγραφικά – μορφολογικά στοιχεία

Η Περιφέρεια Θεσσαλίας καταλαμβάνει το κεντρικό – ανατολικό τμήμα του ηπειρωτικού κορμού της Ελλάδος. Αποτελείται από τους Νομούς Καρδίτσας, Λαρίσης, Μαγνησίας και Τρικάλων και καταλαμβάνει συνολική έκταση 14.036 χλμ² (10,6% της συνολικής έκτασης της χώρας).

Συνορεύει προς Βορρά με τις Περιφέρειες Δυτικής και Κεντρικής Μακεδονίας, προς Νότο με την Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδος, Δυτικά με την Περιφέρεια Ηπείρου, ενώ Ανατολικά βρέχεται από το Αιγαίο Πέλαγος.

Το 36,0% του εδάφους είναι πεδινό, το 17,1% ημιορεινό, ενώ το 44,9% είναι ορεινό. Η εδαφική της διαμόρφωση είναι τέτοια ώστε ψηλά βουνά περιβάλλουν το Θεσσαλικό κάμπο, ο οποίος αποτελεί τη μεγαλύτερη πεδιάδα της χώρας που διαρρέεται δυτικά προς τα ανατολικά από τον ποταμό Πηνειό το οποίο είναι το τρίτο μεγαλύτερο ποτάμι της χώρας. Τα βουνά αυτά είναι ο Όλυμπος, το νότιο τμήμα της οροσειράς της Πίνδου, ο Ιταμός, το Πήλιο και η Όθρυς. Ιδιαίτερης σημασίας είναι η τεχνητή λίμνη του Ταυρωπού, η οποία δημιουργήθηκε ύστερα από απόφραξη της κοίτης του Ταυρωπού, παραπόταμου του Αχελώου.

Η Περιφέρεια Θεσσαλίας έχει αξιόλογο ορυκτό πλούτο όπως χρωμίτη, θειούχα μεταλλεύματα, αμιάντο, ιλμενίτη και τελευταία, ανακαλυφθέντα κοιτάσματα λιγνίτη.

Ορεινός χώρος/ Εσωτερικές ζώνες

Οι ορεινές εκτάσεις καλύπτουν το 45,6% της συνολικής έκτασης της Περιφέρειας. Ενώ ο πληθυσμός τους είναι 109.660 κάτοικοι και καλύπτει το 14,9% του συνολικού πληθυσμού της Περιφέρειας.

Νησιωτικός χώρος

Στην Περιφέρεια ανήκει το νησιωτικό σύμπλεγμα των Βόρειων Σποράδων με κυρίαρχα τα νησιά Σκιάθος, Σκόπελος, Αλόνησος καθώς και άλλα μικρότερα. Το βασικό χαρακτηριστικό των νησιών αυτών είναι η έντονη τουριστική ανάπτυξη με τάσεις κορεσμού, κυρίως στην Σκιάθο.

Αστικά Κέντρα

Ο αστικός πληθυσμός της Θεσσαλίας ανέρχεται στο 44% του συνολικού πληθυσμού της Περιφέρειας. Τα αστικά κέντρα της Περιφέρειας, σύμφωνα με την απογραφή του 1991, είναι η Λάρισα (113.090 κατ.), ο Βόλος (ο Δήμος Βόλου έχει 77.192 κατ., ενώ το πολεοδομικό συγκρότημα του Βόλου είναι περίπου 110.000 κατ.), τα Τρίκαλα (48.962 κατ.), η Καρδίτσα (30.289 κατ.) και ο Τύρναβος (12.197 κατ.) Εν' τούτοις από το 1991 και μετά η τάση αστικοποίησης έχει αυξηθεί με την εξέλιξη και άλλων δυναμικών αστικών κέντρων μικρού και μεσαίου μεγέθους.

Πληθυσμός

Ο πληθυσμός της Περιφέρειας Θεσσαλίας ανέρχεται σε 753.888 κατοίκους σύμφωνα με την απογραφή της 18ης Μαρτίου 2001 της ΕΣΥΕ, και αντιπροσωπεύει το 6,9% του συνολικού πληθυσμού της χώρας. Αποτελεί την τρίτη σε πληθυσμιακό μέγεθος Περιφέρεια. Αναφορικά με τη σύνθεση του πληθυσμού η περιφέρεια παρουσιάζει επιβαρυσμένους δημογραφικά δείκτες(δείκτης γήρανσης και εξάρτησης ηλικιωμένων) σε σχέση με την υπόλοιπη χώρα, γεγονός που καταδεικνύει το πρόβλημα γήρανσης του πληθυσμού και της υπογεννητικότητας.

Περιφερειακό Α.Ε.Π.

Το πραγματικό κατά κεφαλήν Ακαθάριστο Περιφερειακό Προϊόν (ΑΠΠ) της περιφέρειας ανήλθε σε€ 16,1 χιλ το 2005, ήταν δηλαδή κατά 21,8% χαμηλότερο του κατά κεφαλήν ΑΕΠ της χώρας. Συγκεκριμένα καλύπτει το 78% του μέσου κατά κεφαλήν ΑΕΠ της χώρας για το έτος 2005 κατατάσσοντας την 9η σε σχέση με τις 13 περιφέρειες της χώρας.

Η κατανομή του ΑΠΠ κατά τομέα οικονομικής δραστηριότητας στους νομούς διαφέρει αρκετά από την αντίστοιχη κατανομή ολόκληρης της χώρας. Συγκεκριμένα , η συνεισφορά του πρωτογενούς τομέα είναι σημαντικά υψηλότερη, ενώ χαμηλότερο είναι το μερίδιο των υπηρεσιών.

Συγκεκριμένα ο πρωτογενής τομέας αντιπροσωπεύει το 20,1%, ο δευτερογενής τομέας το 22,8% και ο τριτογενής το 57,1% ενώ τα αντίστοιχα ποσοστά σε επίπεδο χώρας είναι (με στοιχεία 2001), 9,2%, 22,2% και 68,6% αντίστοιχα.

Η Περιφέρεια παράγει το 5,2% του συνολικού Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος της χώρας. (3η μεγαλύτερη συμμετοχή μετά την Αττική και τη Στερεά Ελλάδα).

Στην περιφέρεια παράγεται το 14,2% της αγροτικής παραγωγής της χώρας (η 2η μεγαλύτερη συμμετοχή μετά την Κεντρική Μακεδονία), 6,5% της μεταποιητικής παραγωγής και 5,2% των υπηρεσιών.

Στον πρωτογενή τομέα παράγεται το 35,5%, στον δευτερογενή το 22,4% και στον τριτογενή τομέα το 43,1% του περιφερειακού Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος. Τα αντίστοιχα ποσοστά για τη χώρα είναι 15% για τον πρωτογενή τομέα, 25% για τον δευτερογενή και 60% για τον τριτογενή.

Διαχρονικά, παρατηρείται, μικρή τάση στροφής της περιφερειακής οικονομίας προς τον τριτογενή τομέα, αφού αυξάνεται η συμμετοχή του τομέα αυτού στο συνολικό περιφερειακό ΑΕΠ και μικρή κάμψη του πρωτογενή και δευτερογενή τομέα.

Πίνακας 1.1. Δείκτες ευημερίας Περιφέρειας Θεσσαλίας έτος 2005

Δείκτες Ευημερίας	Έτος	Περιφέρεια Θεσσαλίας		Μέσος όρος χώρας	Κατάταξη σε σχέση με
					τις 13 περιφέρειες
ΑΕΠ κατά κεφαλή	2005	16,1		20,6	9
Αποταμιευτικές καταθέσεις ανά κάτοικο	2005	7,4		12,2	12
Δηλ. εισόδημα ανά	2005	11,9		13,7	8

φορολογούμενο					
Φόρος εισοδ. ανά	2005	0,77		1,22	10
φορολογούμενο					
Φυσική αύξηση	2005	-0,6		0,2	5
πληθυσμού/ 1000 κατοίκους					
Μαθητές δευτεροβάθμιας	2005	66		63	3
εκπαίδευσης/ 1000 κατοίκους					
Μαθητές δημοτικού/ 1000	2005	60		57	6
κατοίκους					
Ποσοστό ανεργίας	2006	8,2		8,9	11

Συμμετοχή στα συνολικά μεγέθη της χώρας					
ΑΕΠ	2005	5,2	%		3
Φορολογούμενοι	2005	6,3	%		3
Δηλωθέν στην εφορία εισόδημα	2005	5,6	%		3
Φόρος εισοδήματος φ.π.	2005	4,0	%		3
Αποταμιευτικές καταθέσεις	2005	4,1	%		4

Πηγή: economics: Οι Νομοί της Ελλάδας

Απασχόληση

Η στρατηγική του Ε.Κ.Τ. στοχεύει στην διευκόλυνση της απασχόλησης και στην αύξηση της απασχολησιμότητας του διαθέσιμου ανθρώπινου δυναμικού, στην ενίσχυση της γυναικείας επιχειρηματικότητας, στην διαβίωση μάθηση και έμφαση στην προώθηση του αγροτικού μετασχηματισμού και της απασχόλησης στους λοιπούς τομείς της τοπικής οικονομίας, στην αξιοποίηση των προγραμμάτων κατάρτισης για την κατάρτιση των αγροτών στην διαχείριση σύγχρονων αγροτικών εκταλλεύσεων και την αντιμετώπιση της μακροχρόνιας ανεργίας, στην προώθηση της αυτοαπασχόλησης μέσω κινήτρων, στην κατάρτιση τοπικών συμφωνιών απασχόλησης σε περιοχές – θύλακες ανεργίας, καθώς και στην κατάρτιση και κοινωνική ενσωμάτωση μεταναστών και ειδικών ομάδων πληθυσμού.

Το εργατικό δυναμικό της Θεσσαλίας ανέρχεται σε 299,3 χιλ. άτομα ενώ οι απασχολούμενοι είναι 273,9 χιλ. (1997). Η διαχρονική εξέλιξη του ενεργού πληθυσμού και της απασχόλησης τα τελευταία χρόνια (1993-97) παρουσιάζεται αύξουσα.

Το 38,7% των απασχολούμενων εργάζεται στον πρωτογενή τομέα, το 17,4% στον δευτερογενή τομέα και το 43,9% στον τριτογενή τομέα, ενώ τα αντίστοιχα εθνικά ποσοστά είναι 19,8%, 22,5% και 57,7% (1997). Κατά την περίοδο 1993-1997 φαίνεται μια σαφής τάση ενίσχυσης του τριτογενή τομέα και μείωσης του δευτερογενή, ενώ ο πρωτογενής τομέας παραμένει στο ίδιο επίπεδο.

Η τόσο υψηλή συγκέντρωση εργατικού δυναμικού στον πρωτογενή τομέα παραπέμπει σε παραγωγικά πρότυπα που υποδηλώνουν διαρθρωτική υστέρηση. Στο βαθμό που η αναδιάρθρωση της γεωργίας συνδυαστεί με έξοδο του εργατικού δυναμικού, τίθεται ένα σημαντικό πρόβλημα σχεδιασμού

διαρθρωτικών πολιτικών. Οι πολιτικές αυτές θα πρέπει να στοχεύουν στην απορρόφηση του πλεονάζοντος δυναμικού σε εναλλακτικές (ή συμπληρωματικές) δραστηριότητες τοπικής κλίμακας για την αποφυγή της αποψίλωσης των αγροτικών περιοχών και την επιδείνωση του αναπτυξιακού προβλήματος.

Ιδιαίτερο πρόβλημα είναι η σημαντική μείωση της βιομηχανικής απασχόλησης στις βιομηχανικές περιοχές κυρίως του Βόλου αλλά και της Λάρισας. Η μείωση αυτή της απασχόλησης, αν και σε κάποιο βαθμό αντισταθμίστηκε από την αύξηση των δραστηριοτήτων του τριτογενή τομέα, δημιουργεί σοβαρά προβλήματα επανακατάρτισης του εργατικού δυναμικού που παρουσιάζουν ή προβλέπεται να παρουσιάσουν αυξημένη ζήτηση.

Ανεργία

Η ανεργία στην Περιφέρεια μειώθηκε κατά 1,6 μονάδες το 2002 στο 10,6% του εργατικού δυναμικού, με 9,9% για το σύνολο της Ελλάδας, το 4ο υψηλότερο ποσοστό στη χώρα. Σύμφωνα με την Eurostat το εργατικό δυναμικό της περιφέρειας προβλέπεται να αυξηθεί κατά 1,5% μέχρι το 2010, αύξηση πολύ χαμηλότερη από την προβλεπόμενη για την Ελλάδα ως σύνολο (4,3%).

Σε γενικές γραμμές αν και η Περιφέρεια υστερεί σε σχέση με το επίπεδο εκπαίδευσης της χώρας, διαθέτει γενικά υψηλής ποιότητας ανθρώπινο δυναμικό, το οποίο δημιουργεί τις προϋποθέσεις τόσο για την ενεργοποίηση της ενδογενούς ανάπτυξης, όσο και για προσέλκυση δραστηριοτήτων αιχμής στην περιοχή.

Οι τομείς παραγωγής

Πρωτογενής τομέας

Ο πρωτογενής τομέας στη χώρα μας είχε και εξακολουθεί να έχει σημαντική θέση τόσο σαν τομέας οικονομικής δραστηριότητας όσο και σαν παράγοντας διατήρησης της κοινωνικής και οικονομικής συνοχής για πολλές περιοχές της ελληνικής επικράτειας. Χαρακτηρίζεται εντούτοις ως <<έντασης εργασίας>> βασιζόμενος σε δραστηριότητες χαμηλής προστιθέμενης αξίας, στις οποίες η ποιότητα, το design, η καινοτομία (δηλ. η ενσωματωμένη εξειδίκευση-γνώση) των παραγόμενων αγαθών (υπηρεσιών & προϊόντων) παραμένει χαμηλή.

Για αυτό το λόγο και ο πρωτογενής τομέας είναι πάντα ευπαθής σε πιέσεις, όπως αυτές που δημιουργεί η Αναθεώρηση της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής και η απελευθέρωση του εμπορίου προϊόντων.

Ο τομέας αυτός εξακολουθεί να είναι σημαντικός για τις οικονομικές εξελίξεις στην Περιφέρεια, αλλά και σε κάθε Νομό ξεχωριστά, τόσο από άποψη συμμετοχής στο ΑΠΠ και την απασχόληση, όσο και επειδή παρέχει πρώτες ύλες σε σημαντικό μέρος της μεταποίησης.

Θα πρέπει να σημειωθεί ότι οι απασχολούμενοι σε γεωργικές δραστηριότητες που κατοικούν σε ορεινές και μειονεκτικές περιοχές αντιπροσωπεύουν το 61,7% του συνόλου των απασχολούμενων στον πρωτογενή τομέα.

Συγκριτικό πλεονέκτημα της Περιφέρειας στον πρωτογενή τομέα αποτελεί ο Θεσσαλικός κάμπος, η μεγαλύτερη πεδιάδα της χώρας και ο υδάτινος πλούτος του Πηνειού (3ο μεγαλύτερο ποτάμι της χώρας).

Είναι χαρακτηριστικό ότι στη γεωργία, που συνεισφέρει κατά 66% στο εισόδημα της Περιφέρειας από τον πρωτογενή τομέα, υπήρξαν κατά τα τελευταία 10-15 χρόνια σημαντικές μεταβολές τόσο στον όγκο της παραγωγής, όσο και στη διάρθρωση των καλλιεργειών (με πρώτα τα προϊόντα από άποψη αύξησης το σκληρό σιτάρι και το βαμβάκι).

Στην περιφέρεια αντιστοιχεί το 14% των καλλιεργούμενων εκτάσεων της χώρας. Είναι η 1η παραγωγός περιφέρεια βαμβακιού με 40% της συνολικής παραγωγής, η 2η παραγωγός μήλων, τυριού και γάλακτος με 29%, 15% και 14% αντίστοιχα και η 3η τομάτας και σιταριού με 17%.

Ο τύπος της αναδιάρθρωσης των καλλιεργειών που συνέβη επέτρεψε την άμεση μεγιστοποίηση του γεωργικού εισοδήματος, αλλά όχι και την προσαρμογή στις μέσο και μακροπρόθεσμες προοπτικές της ισορροπίας προσφοράς και ζήτησης.

Με την αναμόρφωση της ΚΑΠ αναμένονται διαταραχές στη ισορροπία μεταξύ των κλάδων φυτικής παραγωγής, σημαντικές εκτάσεις καπνοκαλλιέργειας, βαμβακιού και ζαχαρότευτλων κινδυνεύουν να μείνουν ακαλλιέργητες και καθίσταται απαραίτητη η άμεση εισαγωγή νέων καλλιεργειών με δυνατότητες διεξόδου στην αγορά, για να μην οδηγηθούν γεωργικές γαίες στην εγκατάλειψη.

Ως αποτέλεσμα της αναθεώρησης της ΚΑΠ, η παραγωγή του πρωτογενούς τομέα πρέπει να προσανατολιστεί σε ανταγωνιστικά αγροτικά προϊόντα συνδυάζοντας μεθόδους παραγωγής χαμηλού κόστους, περιβαλλοντικά φιλικές και κοινωνικά αποδεκτές. Στο πλαίσιο αυτό η παραγωγή συμβατικών προϊόντων με εφαρμογή συστημάτων ολοκληρωμένης διαχείρισης ποιοτικών, τυποποιημένων και πιστοποιημένων μπορεί να αποτελέσει σημαντική προτεραιότητα και εναλλακτική λύση στην πρωτογενή παραγωγή.

Η κτηνοτροφία παρουσιάζει επίσης αναπτυξιακές τάσεις, που εκφράστηκαν με την αύξηση της ζωικής παραγωγής και του ζωικού κεφαλαίου χοίρων και βοοειδών κατά την προηγούμενη δεκαετία, αλλά έχει μεγάλα περιθώρια βελτίωσης, κυρίως στον τομέα της αιγοπροβατοτροφίας.

Η δασοπονία έχει σημαντικά περιθώρια περαιτέρω ανάπτυξης. Το ότι οι περιοχές στις οποίες υπάρχουν δάση συμπίπτουν κυρίως με τις προβληματικές ζώνες της Περιφέρειας, είναι ένας από τους παράγοντες της μη επαρκούς ανάπτυξης του τομέα (κυρίως λόγω ελλείψεων σε υποδομές), αλλά ταυτόχρονα επιτρέπουν τη χρησιμοποίησή του στο πλαίσιο προσπαθειών για τη βελτίωση της κατάστασης στις ζώνες αυτές.

Οι νεότερες μορφές αλιείας (ιχθυοκαλλιέργειες) δεν έχουν ιδιαίτερη ανάπτυξη παρότι υπάρχουν οι προϋποθέσεις για την ανάπτυξη του τομέα. Σημαντικό μέρος των αλιευμάτων προέρχεται από τον Παγασητικό, η μείωση της ρύπανσης του οποίου μπορεί να συνδυάσει την περιβαλλοντική και οικονομική ανάπτυξη.

Στη Θεσσαλία, παρατηρείται η μοναδική περίπτωση ο πρωτογενής να "ην καταλα"βάνει την τελευταία αλλά τη μεσαία θέση (όσον αφορά την απασχόληση). Πρόκειται για έκφανση της παραδοσιακής ειδίκευσης της περιφέρειας στον το"έα αυτό, και της ύπαρξης ση"αντικών γεωργικών πόρων που ό"ως πλέον βρίσκεται σε διαδικασία συρρίκνωσης και πλήττεται σαφώς από τις εξελίξεις στην ΚΑΠ. Δεν είναι τυχαίο ότι ενώ μέχρι πριν "ία, περίπου, δεκαετία, η γεωργία παρήγαγε ση"αντικά

μεγέθη προϊόντος και εισοδήματος, σήμερα η παραγωγικότητά της τοποθετείται απλώς στο έσοο εθνικό επίπεδο. Η προαναφερθείσα αναπτυξιακή υποχώρηση της Θεσσαλίας έδρους ΑΕΠκκ δεν είναι ανεξάρτητη από τις εξελίξεις στον πρωτογενή. Αρνητικό στοιχείο είναι, επίσης, η χαμηλή παραγωγικότητα του τριτογενή, χαμηλότερη τόσο ως προς τη ΧΕ ΘΣΗ, συνολικά όσο και ως προς τον εθνικό έσοο όρο. Η αδυναμία αυτή συνδέεται αφενός με τη συγκριτικά χαμηλή ανάπτυξη του τουρισμού (παρά την ύπαρξη ορισμένων ισχυρών ζωνών) και αφετέρου με την περιορισμένη παρουσία σύγχρονων υπηρεσιών προς τις επιχειρήσεις. Ο δευτερογενής παρουσιάζει σχετικά καλύτερη εικόνα όσον αφορά την παραγωγικότητα, με έση ποσοστιαία συστοχή στην οικονομία.

Στη Θεσσαλία η γεωργία είναι εντατική και ταυτόχρονα καταλαμβάνει μεγάλες πεδινές εκτάσεις, και προσανατολίζεται σε μαζικά προϊόντα που παλαιότερα είχαν ισχυρή στήριξη από την ΚΑΠ.

Γενικό χαρακτηριστικό είναι, ωστόσο, η ύπαρξη έντονων πιέσεων από την ΚΑΠ. Η μείωση της απασχόλησης στον τομέα είναι ήδη σε εξέλιξη με γρήγορους ρυθμούς, και είναι αναπόφευκτο ότι στην επόμενη προγραμματική περίοδο θα υπάρξουν δυσκολίες στην αγορά εργασίας. Επιπλέον, είναι πολύ πιθανόν ότι θα υπάρξουν τάσεις εγκατάλειψης της γεωργικής γης, ιδίως στις σχετικά οριακές ζώνες, όπου οι δυνητικές επιπτώσεις στο περιβάλλον (ερημοποίηση, διάβρωση, αλλοίωση του τοπίου) θα είναι πιο έντονες.

Από την άλλη πλευρά, είναι εφικτή, ιδίως στις ζώνες με αντίστοιχους πόρους, η ανάπτυξη νέας τύπου βιώσιμης γεωργίας-κτηνοτροφίας, βασισμένης στην προσαρμογή στην αγορά, την ποιότητα, την προστασία του περιβάλλοντος και την εξωστρέφεια. Οι προοπτικές αυτές θα απαιτήσουν κατά την επόμενη περίοδο μια πολιτική με πολλαπλές διαστάσεις: στήριξη των πιο ευπαθών ομαδών, προσανατολισμός έδρους του εργατικού δυναμικού σε άλλους τομείς, μέτρα για την αντιμετώπιση των περιβαλλοντικών συνεπειών της γεωργίας (τόσο των παραδοσιακών που συνδέονται με την εντατικοποίηση όσο και των πιθανών νέων που προαναφέρονται), πολυαπασχόληση και πολυλειτουργικότητα της γεωργίας στο πλαίσιο της ανάπτυξης της υπαίθρου, στήριξη της νέας γεωργίας με έρευνα και προηγμένες υπηρεσίες, καθετοποίηση του αγροδιατροφικού τομέα.

Δευτερογενής τομέας

Επίκεντρο της ανάπτυξης της μεταποίησης στη Θεσσαλία είναι οι περιοχές της Μαγνησίας και της Λάρισας (δίπολο Λάρισα – Βόλος), ιδίως για τις μεγαλύτερες μονάδες, οι οποίες συγκεντρώνονται περισσότερο στον πρώτο νομό. Οι μικρές παραγωγικές μονάδες όμως και κυρίως οι οικογενειακές που λειτουργούν σε παραδοσιακούς κλάδους είναι διάσπαρτες σε όλη τη Θεσσαλία και κυρίως στις μεγάλες αστικές συγκεντρώσεις και στους οδικούς άξονες. Η πορεία της βιομηχανίας στη Θεσσαλία ήταν ιδιαίτερα θετική στην περίοδο 1970-1985, όπου οι ρυθμοί αύξησης του προϊόντος και της απασχόλησης ήταν υψηλότεροι από αυτούς της χώρας.

Ωστόσο, κατά τα τελευταία χρόνια και ιδίως στην περίοδο 1988-1995, η γενικότερη αποβιομηχάνιση έχει γίνει ιδιαίτερα αισθητή στην Περιφέρεια, και ιδιαίτερα στους δυο πιο ανεπτυγμένους Νομούς. Σε αυτή την περίοδο εκτιμάται ότι έχουν χαθεί στη Μαγνησία μόνο πάνω από 7.000 θέσεις εργασίας με το κλείσιμο μεγάλων επιχειρήσεων και τη συρρίκνωση των θέσεων απασχόλησης σε άλλες. Ας σημειωθεί πάντως ότι το κλίμα αυτό της αποβιομηχάνισης έχει αρχίσει να

ανατρέπεται και να αντικαθίσταται από ένα κλίμα συγκρατημένης αλλά υπαρκτής αισιοδοξίας για τις προοπτικές της βιομηχανίας στην Περιφέρεια. Η αισιοδοξία αυτή στηρίζεται στο δυναμισμό που δείχνει η Περιφέρεια στον τομέα των ιδιωτικών επενδύσεων.

Στην 5ετία 1996-2000 δόθηκαν 210 άδειες λειτουργίας νέων μεταποιητικών επιχειρήσεων, 5,4% του συνόλου Ελλάδας, με τον αριθμό τους να αυξάνεται την τελευταία 2ετία. Στις επιχειρήσεις της αναλογεί 7,6% των επενδύσεων των βιομηχανικών επιχειρήσεων της χώρας την περίοδο 1999-2000, σύμφωνα με την Ετήσια Βιομηχανική Έρευνα της ΕΣΥΕ, οι οποίες το 2000 μειώθηκαν κατά 14%.

Στις επιχειρήσεις που έχουν την έδρα τους στην περιοχή αναλογεί το 2,9% του κύκλου εργασιών των μεταποιητικών και κατασκευαστικών μονάδων της χώρας.

Η βιομηχανική βάση της Περιφέρειας περιλαμβάνει τρεις ομάδες δραστηριοτήτων:

α) βιομηχανίες που είναι εγκατεστημένες στην Περιφέρεια λόγω γειννίασης με τις πρώτες ύλες, β) μονάδες προσανατολισμένες τόσο στην εσωτερική αγορά όσο και στις αγορές του εξωτερικού, κυρίως της Ευρώπης και των Βαλκανίων, και γ) βιομηχανίες που εγκαταστάθηκαν στην Περιφέρεια λόγω γεωγραφικών ή άλλων πλεονεκτημάτων (λιμάνι Βόλου, εργατικό δυναμικό), αλλά δεν έχουν σχέση με τις τοπικές αγορές πρώτων υλών ή τελικών προϊόντων.

Το μέλλον των δύο πρώτων ομάδων είναι ευκολότερα προβλέψιμο. Οι αλλαγές που πρέπει να αναμένονται στην πρωτογενή παραγωγή θα δημιουργήσουν νέες δυνατότητες μεταποίησης προϊόντων, κυρίως του αγροδιατροφικού τομέα, ενώ η εσωτερική και εξωτερική ζήτηση θα μεγαλώσει με αντίστοιχες προοπτικές για τις σχετικές μονάδες. Όσον αφορά την τρίτη ομάδα, οι προοπτικές τους θα εξαρτηθούν από τη γενικότερη πορεία του κλάδου στον οποίο ανήκουν και γενικότερα, από τις συνολικές βιομηχανικές εξελίξεις.

Τριτογενής τομέας

Η συνιστώσα «υπηρεσίες προς τις επιχειρήσεις» δεν είναι ανεπτυγμένη σε σημαντικό βαθμό, παρά τη συνολική αυξητική τάση του τριτογενούς τομέα.

Οι επιχειρήσεις του τριτογενή τομέα (εμπορικές), που έχουν την έδρα τους στη περιοχή αντιπροσωπεύουν το 3,7% του συνόλου της χώρας.

Δεδομένου του στρατηγικού ρόλου αυτών των υπηρεσιών, θα πρέπει να επιδιωχθεί η προσέλκυση και στήριξη τέτοιων δραστηριοτήτων, μέσα από τα διάφορα προγράμματα και πολιτικές. Θα πρέπει να σημειωθεί όμως ότι στον τομέα αυτό αναμένεται σημαντική βελτίωση, καθώς η ανάπτυξη του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας και κυρίως του τεχνολογικού κύκλου του, αποτελεί ένα σημαντικό πόλο παροχής παραγωγικών υπηρεσιών ο οποίος θα πρέπει να ενισχυθεί. Αυτή τη στιγμή το Πανεπιστήμιο διαθέτει 103 εργαστήρια εκ των οποίων τα 70 περίπου ήδη παρέχουν υπηρεσίες προς ιδιωτικούς και δημόσιους φορείς τοπικής και εθνικής κλίμακας.

Πέρα από το Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας που έχει σημαντική ερευνητική δραστηριότητα, λειτουργεί στην Θεσσαλία και Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα.

Επίσης, σημαντικό είναι και το ποσοστό των ερευνητικών κέντρων και ινστιτούτων που φτάνει το 7% του συνόλου των ερευνητικών κέντρων και ινστιτούτων της χώρας (1993), κατατάσσοντάς τη στην 4η θέση μεταξύ των 13 Περιφερειών της χώρας.

Η Περιφέρεια διαθέτει σημαντικούς τουριστικούς πόρους (φυσικό περιβάλλον, παραδοσιακούς οικισμούς, αρχαιολογικούς χώρους) που συγκεντρώνονται κυρίως στην ανατολική παραλιακή ζώνη, τα νησιά και τις ορεινές ζώνες. Η μεγαλύτερη τουριστική ανάπτυξη παρατηρείται στην ευρύτερη περιοχή του Βόλου (Πήλιο και Σποράδες, με φαινόμενα κορεσμού στην περίπτωση της Σκιάθου και λιγότερο της Σκοπέλου), την περιοχή των Τεμπών και στην παράκτια ζώνη του Ν. Λάρισας, την περιοχή της Καλαμπάκας – Μετεώρων και τη Λίμνη Πλαστήρα.

Τα τελευταία χρόνια σημειώθηκε αύξηση των κλινών των ξενοδοχειακών καταλυμάτων. Παρόλα αυτά η ανάπτυξη του τουρισμού στην Περιφέρεια παραμένει συνολικά περιορισμένη (σε σύγκριση με τις υπάρχουσες δυνατότητες) και ταυτόχρονα άνισα κατανομημένη στο χώρο και έντονα εποχιακή. Κύριοι ανασταλτικοί παράγοντες είναι: α) οι ανεπάρκειες των υπερτοπικών συνδέσεων, β) το χαμηλό επίπεδο των προσφερόμενων τουριστικών υπηρεσιών, γ) η ανεπαρκής τουριστική υποδομή και δ) η απουσία ανάπτυξης νέων μορφών τουρισμού, παρά την καταλληλότητα της Περιφέρειας γι' αυτούς (ιαματικός τουρισμός, περιηγητικός τουρισμός, αθλητικός, θρησκευτικός, οικοτουρισμός, ορεινός τουρισμός, περιπέτειας, συνεδριακός τουρισμός κλπ.) για την άμβλυνση της εποχικότητας και την ποιοτική αναβάθμιση του τομέα.

Υποδομές – Ποιότητα ζωής

Μεταφορές

Ο ρόλος της Περιφέρειας στον τομέα των συγκοινωνιών και μεταφορών είναι ιδιαίτερα σημαντικός. Η Θεσσαλία λόγω γεωγραφικής θέσης διαθέτει συγκριτικό πλεονέκτημα «θέσης», διότι είναι στο κέντρο της χώρας και διασχίζεται από το βασικό άξονα (ΠΑΘΕ) ανάπτυξης που είναι ενταγμένος στο Διευρωπαϊκό Δίκτυο Μεταφορών.

Με την ολοκλήρωση της Εγνατίας και την σύνδεση της με τον αυτοκινητόδρομο Κεντρικής Ελλάδας Ε-65, πρόκειται να ενισχυθεί σημαντικά τόσο η θέση όσο και ο ρόλος της περιοχής μέσω κυρίως της διευκόλυνσης της εξόδου προς τον δυτικό – ευρωπαϊκό χώρο, γεγονός που θα αυξήσει το δυναμισμό των περιοχών κατά μήκος του άξονα αυτού.

Η σύνδεση της Περιφέρειας με την Εγνατία θα συμβάλλει στην άρση της απομόνωσης της Δυτικής Θεσσαλίας και θα την συνδέσει με τους βασικούς οικονομικούς άξονες της χώρας και τα Διευρωπαϊκά Δίκτυα, αναδεικνύοντας την Θεσσαλία σε στρατηγικό «κόμβο δικτύων» και σε ένα σύγχρονο διαμετακομιστικό κέντρο. Επίσης η Περιφέρεια, συνδέεται με μικρότερης σημασίας οδικούς άξονες με τις Περιφέρειες Στερεάς Ελλάδος, Κεντρικής Μακεδονίας, Δυτικής Μακεδονίας και Ηπείρου.

Σημαντικές οδικές παρεμβάσεις γίνονται στους άξονες μεταξύ της πρωτεύουσας της Περ. Θεσσαλίας τη Λάρισα, τις πρωτεύουσες των όρων νομών (Τρίκαλα – Καρδίτσα – Βόλο). Επίσης ολοκληρώνονται οι παρακάψεις των παραπάνω πόλεων. Ενδεικτικές μεγάλες δράσεις είναι :

- ✓ Ε.Ο. ΣΟΦΑΔΕΣ - Ν. ΜΟΝΑΣΤΗΡΙ
- ✓ Ε.Ο. ΛΑΡΙΣΗΣ ΤΡΙΚΑΛΩΝ
- ✓ Ε.Ο. ΤΡΙΚΑΛΩΝ ΚΑΛΑΜΠΑΚΑΣ

Όσον αφορά τις σιδηροδρομικές συγκοινωνίες στην Περιφέρεια λειτουργούν τα εξής τμήματα σιδηροδρομικών γραμμών:

- ✓ Αθηνών – Θεσσαλονίκης (τμήμα)

- ✓ Λάρισας – Βόλου
- ✓ Παλαιοφάρσαλα – Καρδίτσα – Καλαμπάκα.

Στο βασικό σιδηροδρομικό δίκτυο Αθηνών – Θεσσαλονίκης έχουν γίνει σημαντικές βελτιώσεις και προβλέπεται η ηλεκτροκίνησή του. Οι χαράξεις των τοπικών γραμμών δεν είναι ικανοποιητικές για την ορθολογική χρησιμοποίηση του υπάρχοντος εξοπλισμού. Παρατηρούνται μικρές ακτίνες καμπυλότητας που αυξάνουν το λειτουργικό κόστος.

Μεγάλο έργο πνοής για την περιοχή αποτελεί η επέκταση του σιδηροδρομικού δικτύου προς Ηγουμενίτσα (Σιδηροδρομική Εγνατία), καθώς και η επέκταση προς Δ. Μακεδονία (Κοζάνη-Σιάτιστα).

Όσον αφορά τις θαλάσσιες μεταφορές το σημαντικό λιμάνι της Περιφέρειας είναι αυτό του Βόλου, το οποίο με τις κατάλληλες βελτιώσεις θα μπορέσει να εξελιχθεί σε βασικό λιμάνι της Κ. Ελλάδας προς τις αγορές της Ν.Α. Μεσογείου και των Παρευξείνιων περιοχών. Άλλα λιμάνια της Περιφέρειας είναι της Σκιάθου, της Σκοπέλου, της Γλώσσας, της Αλοννήσου και του Αγιοκάμπου (Ν. Λάρισας)

Οι αεροπορικές μεταφορές έχουν μικρή συμμετοχή στην εκτέλεση του επιβατικού μεταφορικού έργου. Στην Περιφέρεια λειτουργούν τρία αεροδρόμια, Σκιάθου, Ν. Αγχιάλου και Λάρισας (Τα δύο τελευταία είναι στρατιωτικά). Τα αεροδρόμια της Σκιάθου και Ν. Αγχιάλου εξυπηρετούν πτήσεις Charters για τις ανάγκες της τουριστικής περιόδου με αυξητική τάση.

Ενέργεια

Όσον αφορά τα ενεργειακά δίκτυα, από την Περιφέρεια διέρχεται ο κεντρικός αγωγός φυσικού αερίου και έχουν προχωρήσει σημαντικά οι υποδομές στα δίκτυα μέσης και χαμηλής πίεσης και στις τέσσερις Θεσσαλικές πόλεις. Ορισμένες μεγάλες επιχειρήσεις έχουν ήδη συνδεθεί με το δίκτυο και λειτουργούν με τη χρήση φυσικού αερίου.

Στη νέα προγραμματική περίοδο η ολοκλήρωση των δικτύων και η γενίκευση της χρήσης του αερίου στις αγροτικές εκμεταλλεύσεις (π.χ. θερμοκήπια), στις βιομηχανικές επιχειρήσεις και στην οικιακή κατανάλωση αποτελούν κυρίαρχο στόχο με θετικές προοπτικές στην ανάπτυξη της Περιφέρειας.

Πέραν του φυσικού αερίου, θαυμάσιες είναι οι προοπτικές ανάπτυξης των Εναλλακτικών μορφών ενέργειας για την περιοχή της Θεσσαλίας, καθώς η μορφολογία του εδάφους της περιφέρειας και ο πλούσιος υδάτινος όγκος, αποτελούν σημαντικό δυνητικό ενεργειακό δυναμικό για την εκμετάλλευση όλων των μορφών ΑΠΕ (υδροηλεκτρικά φράγματα, φωτοβολταϊκά πάρκα, αιολικά πάρκα, εναλλακτικές καλλιέργειες).

Υγεία – Πρόνοια

Στον τομέα της υγείας η Περιφέρεια Θεσσαλίας υστερεί σε σχέση με τη χώρα. Ο δείκτης νοσοκομειακές κλίνες ανά 1.000 κατοίκους, έφτανε το 1994 μόλις το 67,4% του αντίστοιχου δείκτη της χώρας, ενώ ο δείκτης γιατροί ανά 1.000 κατοίκους για το 1995 ήταν μόλις στο 61,1% του αντίστοιχου εθνικού δείκτη.

Σήμερα η κατάσταση έχει βελτιωθεί σημαντικά με την λειτουργία του Περιφ/κού Νοσοκομείου της Λάρισας την βελτίωση του Γενικού Νοσοκομείου Λάρισας και την ολοκλήρωση του Νομαρχιακού Νοσοκομείου Τρικάλων.

Εκπαίδευση

Οι υποδομές εκπαίδευσης έχουν ολοκληρωθεί σε μεγάλο βαθμό τις προηγούμενες περιόδους. Στην Περιφέρεια για το σχολικό έτος 1996-97, φοιτούσαν 93.146 μαθητές, κατανομημένοι σε 1.946 τμήματα.

Στην δημοτική εκπαίδευση η αναλογία των μαθητών ανά αίθουσα είναι 15,5 και η Περιφέρεια βρίσκεται σε καλύτερη θέση από τη χώρα όπου η αντίστοιχη αναλογία είναι 17,3. Επίσης, το 73,8% των Δημοτικών σχολείων λειτουργούν αποκλειστικά πρωί, χωρίς διπλή βάρδια (το αντίστοιχο ποσοστό για το σύνολο της χώρας είναι 81,4%). Στα Γυμνάσια, η αναλογία μαθητών ανά αίθουσα είναι 25,0 και η Περιφέρεια βρίσκεται πάλι σε καλύτερο επίπεδο από την χώρα, όπου η αντίστοιχη αναλογία είναι 25,4. Το 83,3% των Γυμνασίων λειτουργούν αποκλειστικά πρωί (ενώ στη χώρα το 69,4%). Όσον αφορά τέλος τα Γενικά Λύκεια, ο λόγος μαθητές ανά αίθουσα είναι 24,8 (ενώ στη χώρα είναι 24,4). Επίσης, το 86,6% των Λυκείων λειτουργούν αποκλειστικά πρωί (ενώ σε επίπεδο χώρας το 66,9%).

Στην Περιφέρεια λειτουργεί το Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας με τμήματα στο Βόλο, στη Λάρισα και τα Τρίκαλα, καθώς και το Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα Λάρισας.

Άλλες κατηγορίες υποδομών

Οι τηλεφωνικές συνδέσεις στην περιφέρεια αυξήθηκαν κατά 1,3% το 2000, έχει δε ακόμη χαμηλό αριθμό συνδέσεων ανά 100 κατοίκους (45 με μέσο χώρας 54 το 2000). Το 2002 οι εγγραφές νέων επιβατικών ΙΧ μειώθηκαν 2,6% μετά από μείωση 3% το 2001, στις 12,9 χιλ. στο 4,8% των συνολικών. Ο αριθμός των αυτοκινήτων ανά 100 κατοίκους το 2001 ήταν 21 με μέσο όρο χώρας 31.

Ιδιαίτερα υψηλό είναι το ποσοστό κατανάλωσης ηλεκτρικής ενέργειας στη βιομηχανία (1997) όπου φθάνει το 37,9% (έναντι 33,6 σε επίπεδο χώρας), ενώ για οικιακή χρήση καταναλώνεται το 24,3% (το αντίστοιχο ποσοστό για τη χώρα είναι 33,7%).

Στην Περιφέρεια Θεσσαλίας λειτουργούν δύο οργανωμένες Βιομηχανικές Περιοχές στο Βόλο και μία στη Λάρισα ενώ επίκειται και η λειτουργία ΒΙΠΕ στη περιοχή της Φαρκαδώνας Τρικάλων, δίνοντας σημαντική ώθηση στην αύξηση της μεταποιητικής δραστηριότητας στην Δυτική Θεσσαλία.

Φυσικό Περιβάλλον

Η Θεσσαλία συγκεντρώνει μια αξιόλογη ποικιλία οικοσυστημάτων και ένα περιβάλλον με ιδιαίτερα υψηλή αισθητική, πολιτιστική και ιστορική αξία και ιδιαίτερο φυσικό κάλλος. Ένας μακρύς κατάλογος θεσμοθετημένων και μη περιοχών προστασίας της φύσης και της πολιτιστικής κληρονομιάς και τοπίων φυσικού κάλλους (Θαλάσσιο Πάρκο Σποράδων, Όλυμπος, Κοιλάδα Τεμπών, Αμπελάκια, Πήλιο, Σκιάθος, Σκόπελος, Μετέωρα, Λίμνη Πλαστήρα, Ασπροπόταμος, Πίνδος, Περούλι κλπ.) επιβεβαιώνει τη σημασία του περιβάλλοντος για τη ζωή και την ταυτότητα της Θεσσαλίας, επισημαίνοντας ταυτόχρονα τις δυνατότητες αξιοποίησης και τις αυξημένες ευθύνες προστασίας.

Η Θεσσαλία γενικά χαρακτηρίζεται από ικανοποιητικές συνθήκες περιβάλλοντος και ποιότητας ζωής στον οικιστικό χώρο, καλές συνθήκες στο φυσικό περιβάλλον και γενικά ανταγωνιστικές συνθήκες περιβάλλοντος με διεθνή κριτήρια, ιδίως αν ληφθούν υπόψη οι δυνατότητες περαιτέρω βελτίωσης.

Βασικό πρόβλημα αφορά στην υποβάθμιση της ποιότητας των υδάτων, όπου εμφανίζονται αυξημένες τιμές νιτρικών αλάτων λόγω της εντατικοποίησης της γεωργίας και της αλόγιστης χρήσης λιπασμάτων κυρίως νιτρικών.

Στα προβλήματα του περιβάλλοντος, παρουσιάζεται η ανάγκη αντιμετώπισης της επιβάρυνσης των φυσικών οικοσυστημάτων (υδατικών κυρίως, αλλά και χερσαίων) από την υπερβολική χρήση φυτοφαρμάκων και λιπασμάτων (ευτροφισμός, μόλυνση, μείωση πανίδας κλπ.), καθώς και η ανάγκη βελτιστοποίησης της διαχείρισης των υδατικών πόρων και της αντιμετώπισης του προβλήματος των αποβλήτων (και των άλλων οχλήσεων) από τη λειτουργία των κτηνοτροφικών μονάδων.

Οι παρεμβάσεις αφορούν κυρίως τη βελτίωση της ποιότητας του πόσιου νερού, τη διαχείριση στερεών και υγρών αποβλήτων, και την εκπόνηση χωροταξικών και πολεοδομικών μελετών.

Ενδεικτικά έργα που υλοποιούνται από το ΠΕΠ στο τομέα του περιβάλλοντος είναι:

- Έργα αποχέτευσης – Επεξεργασίας Λυμάτων - Αντιπλημμυρικά,
- Έργα διαχείρισης Απορριμμάτων,
- Κατασκευάζεται 1 νέος ΧΥΤΑ,
- Αποκαθίστανται σημαντικός αριθμός ΧΑΔΑ.

Συγκεκριμένα, οι πολιτικές της περιφέρειας για το περιβάλλον εστιάζονται:

Διαχείριση υγρών αποβλήτων

Στη Θεσσαλία κρίνεται ότι οι οικισμοί μέχρι και Β' προτεραιότητας διαθέτουν επαρκείς υποδομές συλλογής και επεξεργασίας αστικών λυμάτων. Στους οικισμούς γ' προτεραιότητας, που ανέρχονται σε 35, τα ποσοστά είναι 46% (ΕΕΛ) και 57% (αποχέτευση), ενώ στους παραλιακούς οικισμούς τα ποσοστά ανέρχονται σε 7% και 9% αντίστοιχα.

Συνολικά, υπάρχουν 13 ΕΕΛ. Εκτιμάται ότι οι υφιστάμενες υποδομές καθώς και οι υπό υλοποίηση έργο του Ταμείου Συνοχής και του Γ' ΠΕΠ καλύπτουν σημαντικό τμήμα των αναγκών και των υποχρεώσεων, αλλά υπάρχουν ακόμα ανάγκες. Και στις τρεις περιφέρειες, υπάρχουν ακόμα περιοχές που δεν διαθέτουν δίκτυο αποχέτευσης λυμάτων. Επιπλέον, υπάρχουν γενικά ανάγκες όσον αφορά τη διαχείριση ειδικών αποβλήτων, όπως των βιομηχανικών, σφαγείων, ελαιοτριβείων, τυροκομείων κ.α.των οποίων η ευθύνη ανήκει στους ειδικούς φορείς ιδιώτες.

Διαχείριση απορριμμάτων

Και οι τρεις περιφέρειες της ΧΕ ΘΣΗ διαθέτουν εγκεκριμένα Περιφερειακά Σχέδια Διαχείρισης Στερεών Αποβλήτων (ΠεΣΔΑ). Το στοιχείο αυτό είναι θετικό, αλλά δεν αναιρεί την ύπαρξη σημαντικών ελλείψεων.

Σε όλες τις περιφέρειες της ΧΕ, ωστόσο, τα υπάρχοντα ή σε εξέλιξη έργα διαχείρισης απορριμμάτων καθώς και ο σχεδιασμός περιορίζονται κυρίως στη διάθεση έστω

υγειονομικής ταφής. Η ολοκληρωμένη προσέγγιση απορριμμάτων, όπως προσδιορίζεται σε ευρωπαϊκό επίπεδο βάσει των στόχων του 6ου προγράμματος δράσης για το περιβάλλον, όπου τίθενται σε πρώτη προτεραιότητα, ενέργειες περιορισμού και πρόληψης, σε δεύτερη η ανάκτηση και ανακύκλωση και ως τελική λύση η ασφαλή διάθεση, παρουσιάζει μεγάλα κενά. Επιπλέον, υστέρηση υπάρχει όσον αφορά τη διαχείριση των βιοχημικών και επικινδύνων στερεών και υγρών αποβλήτων, τα οποία έχουν ιδιαίτερη σημασία για τη Στερεά Ελλάδα δεδομένου του μεγέθους του δευτερογενή τομέα, και μερικώς για τη Θεσσαλία, καθώς και για τα γεωργικά και κτηνοτροφικά απόβλητα (πχ. ενεργειακή αξιοποίηση). Σημαντικό περιβαλλοντικό πρόβλημα αποτελούν, σε ορισμένες περιπτώσεις οι ενεργοί και ανενεργοί ΧΑΔΑ.

Στη Θεσσαλία, εκτιμάται ότι θα απαιτηθεί η αποκατάσταση ορισμένων μεγάλων ΧΑΔΑ. Η παύση λειτουργίας των χώρων αυτών αποτελεί μια ανελαστική χρονικά ενέργεια για την περιφέρεια ως τις 31/12/2008, που ωστόσο συνδέεται εν μέρει με την υλοποίηση των απαραίτητων έργων περιβαλλοντικά ορθής διαχείρισης.

Η αποκατάσταση των χώρων αυτών τίθεται ως πρώτης προτεραιότητας.

Πολιτισμός

Αν η προστασία του πολιτισμού αποτελεί αυτοσκοπό, ταυτόχρονα ο πολιτισμός αποτελεί εξαιρετικά σημαντικό (δυναμικό) τουριστικό πόρο. Πολιτιστικά στοιχεία που προστατεύονται, προσελκύουν επισκέπτες, και το ίδιο συμβαίνει με τις πολιτιστικές υποδομές όπως τα μουσεία, αλλά και άλλων ειδών που αφορούν τις ενεργητικές πολιτιστικές δραστηριότητες (μουσική, κλπ.). Από την άποψη αυτή, στη ΧΕ έχει υπάρξει αξιοποίηση τέτοιων στοιχείων, και η ανάπτυξη νέων μορφών τουρισμού στις ορεινές περιοχές των τριών περιφερειών συνδέεται σε μεγάλο βαθμό με την αξιοποίηση πολιτιστικών (και φυσικών-πολιτιστικών, όπως το τοπίο) πόρων, έταξύν των άλλων μέσω δικτύωσης, ενοποίησης αρχαιολογικών και άλλων πολιτιστικών χώρων, καθιέρωση πολιτιστικών διαδρομών, σύνδεση των πολιτιστικών πόρων με ιδιωτικά κεφάλαια και χορηγίες, ωστόσο, υπάρχουν ακόμα πολύ σημαντικά περιθώρια σύνδεσης του πολιτισμού με τον τουρισμό.

Στο πλαίσιο αυτό, η πολιτιστική κληρονομιά θέτει δύο αιτήματα, διαφορετικά αλλά αλληλοϋποστηριζόμενα: περαιτέρω προστασία και ανάδειξη από στενά πολιτιστική άποψη, αξιοποίηση του πολύ μεγάλου δυναμικού της ως τουριστικού πόρου.

Χωρική διάρθρωση της Χωρικής Ενότητας ΘΣΗ, και των επιμέρους Περιφερειών.

Στη Θεσσαλία, η ύπαρξη σημαντικών αστικών συγκεντρώσεων (Λάρισα και Βόλος) είναι ένα ισχυρό συγκριτικό πλεονέκτημα. Σημαντικό στοιχείο, επίσης, του περιφερειακού αστικού συστήματος της περιφέρειας αποτελεί η κεντροβαρής και ισόρροπη θέση των πόλεων και των αστικών κέντρων τόσο σε επίπεδο περιφέρειας (στις δύο προηγούμενες προστίθενται η Καρδίτσα και τα Τρίκαλα, καθώς και ορισμένα κέντρα 3ου επιπέδου), όσο και ως προς τη δυνατότητα πρόσβασης στα μεγάλα δίκτυα μεταφορών. Κύριες προοπτικές είναι η δικτύωση και συνεργασία των αστικών κέντρων (με τη μορφή πχ. των διπόλων), η περαιτέρω ενίσχυση της ανταγωνιστικότητάς τους, η κίνηση προς την κατεύθυνση της βιώσιμης ανάπτυξης, και η ενίσχυση της εταιρικής σχέσης πόλης-υπαίθρου.

Ενδοπεριφερειακές ανισότητες: διαχρονική εξέλιξη, εκτίμηση τάσεων.

Διανομαρχιακές ανισότητες

Η Θεσσαλία είναι μια Περιφέρεια που διακρίνεται από διαφορές στους δείκτες ευημερίας, παραγωγικής διάρθρωσης και ανάπτυξης μεταξύ του ανατολικού της τμήματος που περιλαμβάνει τους Νομούς Λαρίσης και Μαγνησίας και του δυτικού της τμήματος που περιλαμβάνει τους νομούς Καρδίτσας και Τρικάλων. Οι διαφορές αυτές είναι εμφανείς τόσο στους δημογραφικούς δείκτες, όπου ο ρυθμός αύξησης του ανατολικού τμήματος είναι υπερδιπλάσιος του δυτικού, όσο και από τους διαρθρωτικούς δείκτες.

Για τους λόγους αυτούς βασική επιδίωξη και απόφαση του Περιφερειακού Συμβουλίου αποτελεί :

Α. Η άμβλυνση των ενδοπεριφερειακών ανισοτήτων.

Β. Η αναγνώριση της ιδιαίτερης αναπτυξιακής υστέρησης του Δυτικού τμήματος της Θεσσαλίας (Νομοί Καρδίτσας και Τρικάλων), αλλά και ορισμένων περιοχών της υπόλοιπης Θεσσαλίας, και η αναγνώριση της ανάγκης επιτάχυνσης της ανάπτυξης στις περιοχές αυτές.

Γ. Η αναγνώριση του ιδιαίτερου προβλήματος που αντιμετωπίζουν οι περιοχές με υψηλή ανεργία και η ανάγκη προώθησης ειδικών αναπτυξιακών δράσεων στις περιοχές αυτές.

Ο πιο ανεπτυγμένος νομός είναι η Μαγνησία. Το κατά κεφαλήν ΑΕΠ του Ν. Μαγνησίας υπερβαίνει το μέσο κατά κεφαλήν ΑΕΠ της χώρας, παρά τη μείωση που παρουσίασε τα τελευταία χρόνια. Μείωση στο κατά κεφαλήν ΑΕΠ έχουν παρουσιάσει και οι υπόλοιποι νομοί, πλην του νομού Καρδίτσας που διατηρεί μια σχετική σταθερότητα. Αυτό σημαίνει ότι έχει επιδεινωθεί η θέση της Περιφέρειας στη χώρα, όσον αφορά το κατά κεφαλήν ΑΕΠ.

Πέρα από τις ενδοπεριφερειακές ανισότητες υφίστανται και έντονες ενδονομαρχιακές ανισότητες, κυρίως λόγω της ύπαρξης σημαντικού ποσοστού ορεινών και μειονεκτικών περιοχών.

Η αναπτυξιακή στρατηγική της Περιφέρειας Θεσσαλίας

Ο στρατηγικός στόχος και το όραμα της Θεσσαλίας

Ο βασικός στρατηγικός στόχος (όραμα) της Περιφέρειας Θεσσαλίας για την περίοδο 2007-2013 είναι η επιτάχυνση της πραγματικής σύγκλισης, της χώρο-οικονομικής και κοινωνικής συνοχής και της αειφορίας μέσω της ανάδειξης της σε δυναμικό Περιφερειακό Πόλο της Ελλάδος, με διακριτή ποιοτική και τεχνολογικά καινοτόμο, μεταποιητική, αγροδιατροφική, οικοτουριστική και πολιτιστική ταυτότητα στην Ευρώπη, αλλά και διεθνώς.

Συνεπώς, η Περιφέρεια θα εστιάσει στη διαμόρφωση καινοτομικού περιβάλλοντος σε όλους τους τομείς της παραγωγής, ώστε να ενισχυθεί η ανταγωνιστικότητα, η εξωστρέφεια και η επιχειρηματικότητα. Για το σκοπό αυτό θα αξιοποιηθούν οι τεχνολογικές και ερευνητικές δομές που διαθέτει και θα συνδεθούν πιο αποτελεσματικά με την παραγωγή. Η βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των τοπικών προϊόντων και υπηρεσιών θα επιδιωχθεί μεταξύ άλλων μέσω της αναβάθμισης της ποιότητας τους καθώς και της εφαρμογής συστημάτων πιστοποίησης.

Ειδική έ"φαση θα δοθεί και στη βιώσι"η τουριστική ανάπτυξη της Περιφέρειας σε συνδυασ"ό "ε την προστασία του δο"η"ένου και του πλούσιου φυσικού περιβάλλοντος και των υδάτινων πόρων της περιοχής.

Ο κεντρικός αναπτυξιακός στόχος (όρα"α) της Περιφέρειας Θεσσαλίας είναι πολυδιάστατος, δεδο"ένου ότι συ"πυκνώνει "ια σειρά από ειδικούς στόχους, οι οποίοι είναι συ"βατοί "ε τη φιλοσοφία της πολιτικής συνοχής της Ε.Ε, "ε τους στρατηγικούς στόχους της Λισσαβόνας και του Γκέτε"ποργκ, καθώς και "ε τις βασικές εθνικές αναπτυξιακές επιλογές.

Ειδικότερα, η Περιφέρεια Θεσσαλίας επιθυ"εί να ολοκληρώσει την αξιοποίηση της κεντροβαρούς της θέσης, "ιας και βρίσκεται στο "έσον του βασικού αναπτυξιακού άξονα της χώρας, και να καταστεί ένας δυνα"ικός περιφερειακός αναπτυξιακός πόλος "ε διαπεριφερειακές και διεθνείς συνδέσεις και ελκυστικότητα στην προσέλκυση νέων δραστηριοτήτων.

Οι ειδικοί στόχοι

Οι ειδικοί στόχοι της Αναπτυξιακής Στρατηγικής της Περιφέρειας Θεσσαλίας είναι οι εξής:

1. Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των Θεσσαλικών τοπικών προϊόντων και υπηρεσιών και ειδικότερα ποιοτικών προϊόντων πιστοποιη"ένης ποιότητας.
2. Ενίσχυση της εξωστρέφειας της Θεσσαλικής οικονο"ίας.
3. Ενίσχυση επιχειρη"ατικότητας, των νέων τεχνολογιών και της καινοτο"ίας.
4. Βελτίωση της προσπελασι"ότητας "έσω της δη"ιουργίας ή και αναβάθ"ισης υποδο"ών και δικτύων τοπικού και υπερτοπικού χαρακτήρα.
5. Βιώσι"η πολιτιστική και τουριστική ανάπτυξη.
6. Προστασία, βελτίωση και βιώσι"η αξιοποίηση του φυσικού και δο"η"ένου περιβάλλοντος και των φυσικών πόρων, σύνδεση μεταξύ περιβάλλοντος και οικονομίας, στο πλαίσιο της βιώσι"ης ανάπτυξης
7. Βελτίωση απασχόλησης και ποιότητας ζωής.
8. Ενίσχυση της ενδο-περιφερειακής χωρικής και οικονο"ικής συνοχής.
9. Προώθηση της διαπεριφερειακής και διεθνούς συνεργασίας.
- 10.Βελτίωση λειτουργίας δημόσιας διοίκησης στο πλαίσιο "ας νέας συνεργατικής διακυβέρνησης.

Βιώσι"η πολιτιστική και τουριστική ανάπτυξη

Για την Περιφέρεια Θεσσαλίας ο τουρισμός αποτελεί σημαντική οικονομική δραστηριότητα "ε πολλές όμως αναξιοποίητες δυνατότητες. Παρά την ύπαρξη σημαντικών τουριστικών πόρων και παρά τις καταβληθείσες προσπάθειες, η ανάπτυξη του τουρισμού στην Περιφέρεια παραμένει σχετικά περιορισμένη και άνισα κατανε"ημένη. Συνεπώς, υπάρχει στον το"έα αυτόν ένα ιδιαίτερα μεγάλο «αναπτυξιακό κενό», το οποίο καλείται να αντιμετωπίσει πιο αποτελεσματικά η νέα περιφερειακή πολιτική.

Σημαντικό στρατηγικό στόχο για τη Θεσσαλία αποτελεί η βιώσι"η τουριστική ανάπτυξη, δηλαδή "ία ανάπτυξη που θα στηρίζεται στο τρίπτυχο: μεγαλύτερη συνεισφορά του τουρισ"ού στην οικονο"ία της Θεσσαλίας, μεγαλύτερη συ"έτοχή της θεσσαλικής κοινωνίας στα οφέλη της

τουριστικής ανάπτυξης, διαφύλαξη του φυσικού και δομικού περιβάλλοντος το οποίο αποτελεί εισροή στην τουριστική προσφορά και δέχεται την εκροή της τουριστικής ζήτησης.

Οι ειδικές προτεραιότητες του στόχου για τη νέα περίοδο συνοψίζονται στη δημιουργία ή/ και αναβάθιση καθώς και προβολή του τουριστικού προϊόντος, παράλληλα με την δημιουργία περιφερειακής ταυτότητας, στη διαφοροποίηση και θεματική εξειδίκευση του τουριστικού προϊόντος, στη προσέλκυση επενδύσεων και στην τόνωση της επιχειρηματικότητας, στην επιτήρηση της τουριστικής περιόδου και στην επαύξηση των μεριδίων, στη βελτίωση της ποιότητας των παρεχομένων υπηρεσιών, στη μεγαλύτερη εισροή στον τουρισμό της πλούσιας πολιτιστικής και φυσικής κληρονομιάς, αλλά και στην καλύτερη ένταξη της τοπικής παραγωγής και απασχόλησης στο τουριστικό κύκλωμα.

Ο Παραπάνω στόχος εξειδικεύεται στις παρακάτω προτεραιότητες:

- Προστασία και βελτίωση του δομικού περιβάλλοντος.
- Αποτελεσματική διαχείριση των αποβλήτων.
- Εφαρμογή αγροπεριβαλλοντικών μέτρων.
- Προστασία και αειφορική διαχείριση υδάτινων πόρων.
- Προστασία του παράκτιου και θαλάσσιου περιβάλλοντος.
- Προστασία και αειφορική διαχείριση δασών και προστατευόμενων περιοχών.
- Πρόληψη κινδύνων.

Να σημειωθεί ότι πέραν της αυτονόητης αξίας που έχει η περιβαλλοντική προστασία, υπάρχουν και νέα σειρά από ευρωπαϊκές και εθνικές νομικές δεσμεύσεις στον τομέα της προστασίας και της βελτίωσης του περιβάλλοντος.

Τουρισμός

Όσον αφορά στον τομέα του τουρισμού, η προώθηση της αειφόρου τουριστικής ανάπτυξης βασίζεται στην ήπια διαχείριση των φυσικών πόρων, στον εκσυγχρονισμό των τουριστικών επιχειρήσεων, καθώς και στη βελτίωση του ανθρώπινου δυναμικού, με στόχο την ουσιαστική αναβάθιση του τουριστικού προϊόντος.

Η βελτίωση της σύνθεσης της ποιότητας των παρεχομένων υπηρεσιών όλων των κλάδων των τουριστικών επιχειρήσεων, σε συνδυασμό με την προώθηση εναλλακτικών μορφών τουρισμού θα συμβάλει στην επέκταση της τουριστικής περιόδου και συνεπώς στην αναβάθιση του τουριστικού προφίλ της οικονομίας.

Προτεραιότητες της Εθνικής Πολιτικής για τον Τουρισμό:

Οι προτεραιότητες της Εθνικής πολιτικής για την τουριστική ανάπτυξη εξειδικεύονται ως εξής:

1. Ενίσχυση του τουριστικού προϊόντος με το συγκριτικό πλεονέκτημα του πολιτιστικού και περιβαλλοντικού αποθέματος που διαθέτει η χώρα, καθώς και ενέργειες βελτίωσης του φυσικού περιβάλλοντος ως τουριστικού πόρου, σε συνέργια με δράσεις που περιλαμβάνονται σε άλλα Επιχειρησιακά Προγράμματα.

2. Άμβλυνση της εποχικότητας της τουριστικής δραστηριότητας μέσω των δράσεων

διαφοροποίησης του τουριστικού προϊόντος της χώρας, και της αξιοποίησης της περιβαλλοντικής και φυσικής κληρονομιάς.

Όπως ειδικά και κατά κύριο λόγο στη χώρα μας, η οικονομική διάσταση του Περιβάλλοντος είναι σχετικά ισχυρότερη, όχι με την έννοια της ανάλωσης, αλλά με την έννοια του Κεφαλαίου μιας χώρας που το Εθνικό της Προϊόν στηρίζεται κυρίως στον Τριτογενή Τομέα της Οικονομίας (Υπηρεσίες – Τουρισμός κλπ). Είναι πολύ σημαντικό - και από οικονομική άποψη - η Ελλάδα να διατηρεί το φυσικό της περιβάλλον στην καλύτερη δυνατή κατάσταση, όπως καταδείχθηκε και από την προβληματική που αναπτύχθηκε κατά την προετοιμασία και τη διεξαγωγή των Ολυμπιακών Αγώνων του 2004 στην Αθήνα.

Οι βασικοί τομείς οικονομικής δραστηριότητας, στους οποίους η χώρα έχει να παρουσιάσει σοβαρά συγκριτικά πλεονεκτήματα και από τους οποίους αντλεί οικονομικές υπεραξίες, είναι ο Τουρισμός και ο Πολιτισμός. Η πολιτική για το περιβάλλον αποτελεί το κλειδί για την ορθολογική και ακροπρόθεσμα βιώσιμη (διατηρήσιμη) ανάπτυξή τους. Η οικονομική απόδοση των δραστηριοτήτων των Τομέων αυτών και η ελκυστικότητά τους για επενδύσεις (άλλες ξένες ή εγχώριας κεφαλαιακής προέλευσης) επηρεάζεται καθοριστικά από την ποιότητα του φυσικού και του ανθρωπογενούς περιβάλλοντος της χώρας και ταυτόχρονα την επηρεάζει.

Η αλληλεπίδραση αυτή βαίνει διαρκώς αυξανόμενη, όσο η συνεισφορά του Πρωτογενούς (Γεωργικού) και του δευτερογενούς (Βιομηχανικού) Τομέα της Οικονομίας στη διαμόρφωση του ΑΕΠ της χώρας φθίνουν, όπως σαφώς συμβαίνει την τελευταία εικοσαετία.

Οι όροι και το πλαίσιο (θεσμικό, διοικητικό, κοινωνικό κλπ) στο οποίο αλληλεπιδρούν, ιδιαίτερα η τουριστική ανάπτυξη της χώρας με την ποιότητα του περιβάλλοντος, καθορίζουν και το σημείο ισορροπίας μεταξύ της απευκαταίας ανάλωσης των πόρων και της επιθυμητής αειφορικής τους διαχείρισης, με βάση τη φέρουσα ικανότητα των οικοσυστημάτων.

2. Ο Νομός Τρικάλων

Φυσιογνωμία του Νομού Τρικάλων

Ο Νομός Τρικάλων είναι τοποθετημένος στα ΒΔ της Περιφέρειας Θεσσαλίας και αποτελείται από 26 ΟΤΑ, εκ των οποίων 23 Δημοτικά Διαμερίσματα και 3 Διευρυμένες Ορεινές Κοινότητες. Συνορεύει Δυτικά με τους Νομούς Άρτας και Ιωαννίνων, Βόρεια με το Νομό Γρεβενών, Ανατολικά με το Νομό Λάρισας και Νότια με το Νομό Καρδίτσας. Ο Ν. Τρικάλων έχει έκταση 3.383 Km² και είναι ο δεύτερος σε έκταση, στην Περιφέρεια Θεσσαλίας, μετά το Νομό της Λάρισας, αποτελώντας το 24,1% της έκτασης της Θεσσαλίας και το 2,56% της χώρας.

Γεωμορφολογικά χαρακτηριστικά

Το έδαφος του Ν. Τρικάλων είναι στη μεγαλύτερη έκτασή του ορεινό, με όλα τα στοιχεία του ορεινού τοπίου, όπως απότομες κλίσεις, έντονη χιονοκάλυψη και αραιοκατοίκηση. Το υψόμετρο του συνόλου του Νομού ξεπερνά τα 200 m, σε ορισμένες μάλιστα περιοχές είναι μεγαλύτερο των 2.000 m (περιοχή της Πίνδου). Οι ορεινές και ημιορεινές εκτάσεις καταλαμβάνουν τα 8/10 του Νομού. Οι πεδινές εκτάσεις φτάνουν σε 555,7 Km², οι ημιορεινές σε 378 Km² και οι ορεινές σε 2.440 Km². Λόγω της γεωμορφολογίας του, ο Νομός καλύπτεται στο μεγαλύτερο ποσοστό του από δάση- ημιφυσικές εκτάσεις ή από βοσκότοπους (55%) και το 42% αποτελείται από γεωργικές περιοχές, ενώ το υπόλοιπο

3% είναι διάφορες άλλες μορφές (οικισμοί 1,14%, υδάτινες εκτάσεις 0,80%, λοιπές 1,06%). Οι βοσκότοποι καταλαμβάνουν ένα μεγάλο ποσοστό της συνολικής έκτασης του Νομού, οι οποίοι στην πλειοψηφία τους είναι ορεινοί (δασικοί).

Πληθυσμός – Δημογραφικά στοιχεία

Σύμφωνα με τα στοιχεία της τελευταίας απογραφής (2001) ο πληθυσμός του νομού Τρικάλων ανέρχεται σε 138.047 άτομα (πραγματικός πληθυσμός) εκ των οποίων οι 3.385 είναι αλλοδαποί, δηλαδή το 2,4% του πληθυσμού.

Ο νομός Τρικάλων συγκεντρώνει το 1,25% του συνολικού πληθυσμού της χώρας και το 18,3% του συνολικού πληθυσμού της Περιφέρειας Θεσσαλίας.

Σύμφωνα με τα στοιχεία της ΕΣΥΕ διαπιστώνεται ότι μεταξύ των απογραφών 1991 και 2001 ο πληθυσμός του νομού μειώθηκε κατά 0,65%, έναντι αύξησης για το σύνολο της χώρας 6,86%.

Το ποσοστό φυσικής μείωσης του πληθυσμού, στο Ν. Τρικάλων, αυξάνεται συνεχώς.

Η τάση μείωσης του πληθυσμού, επιβεβαιώνεται και από την χαμηλότερη του μέσου όρου της χώρας αναλογία μαθητών Δημοτικού ανά 1.000 κατοίκους (57 έναντι 59).

Στο Νομό μόνο οι Δήμοι Τρικκαίων και Καλαμπάκας έχουν πληθυσμό πάνω από 10.000 κατοίκους. Υπάρχουν 5 δήμοι που έχουν πληθυσμό πάνω από 4.000 κατοίκους, ενώ όλοι οι υπόλοιποι δήμοι έχουν πληθυσμό κάτω από 4.000 κατοίκους.

Εκτός από τα προβλήματα της υπογεννητικότητας και την αστικοποίησης του πληθυσμού ο Ν. Τρικάλων αντιμετωπίζει και το πρόβλημα της αραιοκατοίκησης.

Έχει τη μικρότερη πυκνότητα πληθυσμού (κάτοικοι ανά Km²) σε σχέση με τους υπόλοιπους Νομούς της Περιφέρειας. Βέβαια ο Ν. Τρικάλων είναι ορεινός και είναι φυσικό να αντιμετωπίζει το πρόβλημα αυτό.

Η πληθυσμιακή πυκνότητα του νομού την τελευταία δεκαετία ακολουθεί καθοδική πορεία. Το 1991 ήταν 41,05 άτομα ανά τ. χλμ, και το 2001 ήταν 40,79 άτομα ανά τ. χλμ., παρόλο που η πυκνότητα του πληθυσμού αυξάνονταν σταθερά από 1991 – 1994.

Το 51,86 % του συνολικού πληθυσμού ζει σε αγροτικές περιοχές, ενώ ο αστικός πληθυσμός αποτελεί το 48,14%.

Έντονο παρουσιάζεται το φαινόμενο της αστικοποίησης στο νομό και σε απόλυτα και σε σχετικά μεγέθη. Ο βαθμός αστικοποίησης στο νομό (ποσοστό αστικού πληθυσμού στο σύνολο του πληθυσμού) παρουσιάζει τα τελευταία χρόνια θετική αυξητική πορεία. Το ποσοστό του αστικού πληθυσμού στο νομό, την περίοδο 1981-1991 παρουσίασε μικρή αύξηση της τάξης του 1,62%, ενώ τη δεκαετία 1991-2001 σημείωσε μεγάλη αύξηση της τάξεως 12,87%.

Οικονομική Δραστηριότητα

Πίνακας 1.2 Δείκτες ευημερίας Ν. Τρικάλων

Δείκτες ευημερίας		Νομός Τρικάλων	Μέσος όρος χώρας	Κατάταξη σε σχέση με τους 52 νομούς
ΑΕΠ κατά κεφαλή	2004	12,3 χιλ €	19,3	39
		7,8 χιλ.€		
		10,6 χιλ €.		

Κατά κεφαλή αποταμιευτικές καταθέσεις	2005		12,2	33
Δηλ. εισόδημα ανά φορολογούμενο	2005		13,7	36
Φόρος εισοδ. ανά φορολογούμενο	2005		1,22	40
Φυσική αύξηση πληθυσμού/ 1000 κατοίκους	2005		0,2	36
Μαθητές δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης/ 1000 κατοίκους	2005		63	16
Μαθητές δημοτικού/ 1000 κατοίκους	2005		58	24

Συμμετοχή στα συνολικά μεγέθη της χώρας					
ΑΕΠ	2004	0,8	%		27
Φορολογούμενοι	2005	1,2	%		23
Δηλωθέν στην εφορία εισόδημα	2005	0,9	%		24
Φόρος εισοδήματος φ.π.	2005	0,6	%		27
Αποταμιευτικές καταθέσεις	2005	0,8	%		24

Πηγή: economics : Οι Νομοί της Ελλάδας

Ο Ν. Τρικάλων καλύπτει, σύμφωνα με στοιχεία 2004, το 36,27% του μέσου κατά κεφαλήν ΑΕΠ της χώρας, κατατάσσοντας στην 39^η θέση σε σχέση με τους 52 Νομούς της χώρας.

Ο Ν. Τρικάλων εξακολουθεί να εμφανίζει το μικρότερο κατά κεφαλήν ακαθάριστο εγχώριο προϊόν σε σχέση με τους υπόλοιπους Νομούς της Περιφέρειας.

Πρωτογενής Τομέας

Ο Ν. Τρικάλων παράγει το 2,1% του συνολικού γεωργικού προϊόντος της χώρας.

Το 16,1% του συνολικού παραγόμενου προϊόντος του Νομού προέρχεται από την Πρωτογενή Παραγωγή. Το γεωργικό προϊόν ακολουθεί πτωτική πορεία τόσο σε σχέση με τη συμμετοχή του στο συνολικό προϊόν της χώρας όσο και του Νομού. Επίσης, το σύνολο των καλλιεργούμενων εκτάσεων στο Νομό μειώνεται σταδιακά τα τελευταία χρόνια .

Ειδικότερα, οι αρδευθείσες εκτάσεις υφίστανται μείωση από το 1995 έως και το 2001, ενώ το 2002 αυξήθηκαν κατά 1% και αποτελούν το 65,81% του συνόλου των καλλιεργούμενων εκτάσεων του Νομού.

Στο Νομό καλλιεργείται περίπου το 20% της συνολικής του έκτασης, με σημαντική παραγωγή σε καλλιέργειες όπως βαμβάκι, καπνός, οπωροκηπευτικά, σιτάρι, καλαμπόκι κλπ.

Η κύρια παραγωγή του Νομού είναι το βαμβάκι, όπως και της Περιφέρειας.

Η δεύτερη σε σημασία καλλιέργεια στο Νομό είναι η καλλιέργεια καλαμποκιού, η οποία αντιστοιχεί στο 21,612% του συνόλου των καλλιεργούμενων εκτάσεων

Η τρίτη σε σημασία μορφή καλλιέργειας για το Νομό είναι η καλλιέργεια των σιτηρών (κυρίως η καλλιέργεια του σκληρού σιταριού). Η ετήσια παραγωγή σκληρού σιταριού για το έτος 2004,

ανέρχονταν σε 27.329 τόνους, ποσότητα που αντιστοιχεί στο 3,011% της εθνικής ετήσιας παραγωγής και στο 9,663 της παραγωγής της Περιφέρειας Θεσσαλίας

Η καλλιέργεια του καπνού είναι μια ακόμα σημαντική καλλιέργεια στο Νομό. Παρόλο που οι καλλιεργούμενες με καπνό εκτάσεις αντιστοιχούν στο 1,49% του συνόλου των καλλιεργούμενων εκτάσεων στο Νομό, η συνολική ετήσια παραγωγή σε καπνό είναι μεγάλη, ίση με 3.827 τόνους και αντιστοιχεί στο 23,104% της παραγωγής καπνού στην Περιφέρεια.

Η κτηνοτροφία βασίζεται κυρίως στα αιγοπρόβατα, ενώ υπάρχει και αξιόλογος αριθμός βοοειδών και χοίρων.

Τα κύρια κτηνοτροφικά προϊόντα είναι το αιγοπρόβειο και αγελαδινό γάλα, το κρέας και άλλα ζωοκομικά προϊόντα. Η παραγωγή σε τυρί (μαλακό και σκληρό) είναι πολύ σημαντική και ανέρχεται σε 14,17 τόνους για το σκληρό τυρί και 22,577 τόνους για το μαλακό τυρί. Οι παραγωγές αυτές αντιστοιχούν περίπου στο 40,8% και 86,6% της ετήσιας παραγωγής της Περιφέρειας. Η παραγωγή σε γάλα αντιστοιχεί στο 2,32% της συνολικής παραγωγής της χώρας, ενώ η παραγωγή σε κρέας και αυγά είναι πολύ μικρότερης σημασίας τόσο σε σχέση με την παραγωγή της χώρας μας όσο και της Περιφέρειας.

Ο Ν. Τρικάλων παράγει το 15,93% της συνολικής παραγωγής τυριού στη χώρα μας για το έτος 2004 μειώνοντας την παραγωγή του κατά 0,62% από το έτος 2003 (16,55% της συνολικής παραγωγής της χώρας).

Παρόλα αυτά παραμένει ο πρώτος Νομός σε παραγωγή τυριού σε επίπεδο χώρας.

Η δασική παραγωγή του Νομού αποτελείται από την βιομηχανική ξυλεία και τα καυσόξυλα. Η παραγωγή βιομηχανικής ξυλείας στο Νομό, η οποία προέρχεται από δημόσια δάση, αντιστοιχεί περίπου στο 44% του συνόλου της ετήσιας παραγωγής της Περιφέρειας Θεσσαλίας.

Δευτερογενής Τομέας

Ο μεταποιητικός τομέας του Ν. Τρικάλων έχει συμβάλει για το έτος 2004 στο 5,53% του παραγόμενου ΑΕΠ του Νομού. Στο Ν. Τρικάλων στη μεταποίηση αναλογεί το 6,2%, εκεί δε παράγεται 0,45% της συνολικής μεταποιητικής παραγωγής της χώρας το 2004.

Οι επενδύσεις των βιομηχανικών επιχειρήσεων του Νομού την περίοδο 1999-2000 υποχώρησαν, σύμφωνα με τα στοιχεία της Ετήσιας Βιομηχανικής Έρευνας της ΕΣΥΕ (ΠΑΕΠ, 2004). Ενώ το 1995 αριθμούσαν 430 επιχειρήσεις με συνολικό κύκλο εργασιών 43 δις δρχ, το 2000 ήταν 3.768 επιχειρήσεις με κύκλο εργασιών 45,9 εκ ευρώ. Αντίθετα μείωση υπέστη ο αριθμός των μεταποιητικών επιχειρήσεων που απασχολούν πάνω από 10 άτομα, αυξάνοντας όμως τις πωλήσεις τους.

Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι ο μεγαλύτερος αριθμός των μεταποιητικών μονάδων σχετίζεται με τον Πρωτογενή Τομέα και συγκεντρώνεται στον κλάδο των τροφίμων, επίπλων, μεταλλικών προϊόντων και ξύλου. Στο Νομό λειτουργούν τυροκομεία, αλευροβιομηχανίες, μονάδες μίξης ζωοτροφών, εργοστάσια ξυλείας, πριστήρια, μικρές βιοτεχνίες κ.λπ., οι οποίες μαρτυρούν τον αγροτικό, κυρίως χαρακτήρα του μεταποιητικού τομέα.

Τριτογενής Τομέας

Ο Τριτογενής Τομέας συνίσταται κυρίως στο εμπόριο και στις υπηρεσίες.

Ο κλάδος των υπηρεσιών σημειώνει συνεχή ανοδική πορεία την τελευταία δεκαετία, αποτελώντας σήμερα το 73,02% του ΑΕΠ του Νομού και το 0,94% της χώρας.

Σε σχέση με το 1990, η συμμετοχή του Τριτογενούς Τομέα στο ΑΕΠ του Νομού αυξήθηκε κατά 14,2%. Ο κλάδος του εμπορίου αναπτύσσεται με πολύ γρήγορους ρυθμούς, δεδομένου του διπλασιασμού του αριθμού των επιχειρήσεων αλλά και του τζίρου από 33 δις δραχ. το 1993 σε 94,5 δις δραχ. το 2000. Οι λιανικές επιχειρήσεις κυριαρχούν στον κλάδο, ενώ οι χονδρικές επιχειρήσεις έχουν αυξήσει τον κύκλο των εργασιών τους από 37,2 δις δραχ. το 1993 σε 53,2 δις δραχ. το 2000.

Σύμφωνα με έρευνα της ΠΑΕΠ, η οποία πραγματοποιήθηκε το 2003, στο Ν. Τρικάλων δραστηριοποιούνται 8.224 ιδιωτικές επιχειρήσεις. Οι εμπορικές επιχειρήσεις κυριαρχούν και ακολουθούν οι ξενοδοχειακές, οι μεταποιητικές, οι επιχειρήσεις διαχείρισης ακίνητης περιουσίας, οι κατασκευαστικές και οι γεωργικές επιχειρήσεις οι οποίες κατέχουν το ίδιο ποσοστό με τις επιχειρήσεις παροχής υπηρεσιών.

Ο κλάδος με το μεγαλύτερο αριθμό εργαζομένων είναι των ξενοδοχείων και των εστιατορίων, στον οποίο εργάζεται το 32% του συνόλου των εργαζομένων.

Στον κλάδο του εμπορίου απασχολείται το 27,2% των εργαζομένων του Νομού.

Οι υπόλοιποι κλάδοι, εκτός αυτού της μεταποίησης, έχουν μικρά (μονοψήφια) ποσοστά εργαζομένων.

Παρατηρώντας τη συμμετοχή των ανδρών και γυναικών στους διάφορους κλάδους μπορούμε να πούμε ότι οι γυναίκες συνολικά έχουν μικρότερα ποσοστά απασχόλησης σε σχέση με τους άνδρες.

Στον Τριτογενή Τομέα εντάσσεται και ο κλάδος του τουρισμού.

Ο Ν. Τρικάλων το 2004 διέθετε 70 ξενοδοχειακές μονάδες, οι οποίες προσέφεραν 4.273 κλίνες, μέγεθος που αντιπροσωπεύει το 13,8% περίπου του συνόλου των ξενοδοχειακών κλινών στην Περιφέρεια Θεσσαλίας.

Το 2003 ο αριθμός των κλινών του Νομού αντιστοιχούσε στο 0,58% του συνόλου των κλινών της χώρας. Η υποδομή σε κλίνες κατατάσσει το Νομό στην προτελευταία θέση μεταξύ των υπολοίπων νομών της Περιφέρειας.

Η χωροταξική κατανομή των καταλυμάτων στο Νομό δεν είναι ομοιόμορφη.

Η περιοχή της **Καλαμπάκας** εμφανίζει τη μεγαλύτερη συγκέντρωση καταλυμάτων, κυρίως λόγω της ιδιαίτερης ανάπτυξης θρησκευτικού τουρισμού στο συγκρότημα των **Μετεώρων**.

Η δυναμικότητα του Ν. Τρικάλων αυξάνεται συνεχώς τα τελευταία χρόνια (με εξαίρεση το 1999 και την περίοδο 1983-1985), ακολουθώντας, στον τομέα αυτό, την πορεία της Περιφέρειας. Ο αριθμός των κλινών σε όλη την Περιφέρεια, την τελευταία δεκαετία, αυξήθηκε κατά 46,5%.

Υπάρχει πολύ μεγάλη δυναμική στη περαιτέρω ανάπτυξη του τομέα, μέσω της διαφοροποίησης του τουριστικού προϊόντος, της ποιοτικής αναβάθμισης του προσφερόμενου προϊόντος, την ανάπτυξη των εναλλακτικών μορφών τουρισμού, με βάση και το Εθνικό Χωροταξικό Σχέδιο για τον Τουρισμό, στα πλαίσια της ήπιας τουριστικής ανάπτυξης και αειφορικής διαχείρισης του πλούσιου φυσικού και πολιτιστικού πλούτου της περιοχής.

Απασχόληση - Ανεργία

Κατά την τελευταία δεκαετία (1991-2001), η ανεργία παρουσίασε σημαντική αύξηση στη Δυτική Θεσσαλία.

Έτσι σε 10 χρόνια, το ποσοστό ανεργίας αυξήθηκε κατά 4 μονάδες (από 7,5 σε 11,6%) με αποτέλεσμα η ανεργία να είναι πιο έντονη σε σχέση τόσο με της περιφέρειας Θεσσαλίας (10,8%) όσο και με της χώρας (11,1%).

Όπως προκύπτει από τον ακόλουθο πίνακα, η ανεργία πλήττει όλο και περισσότερο τα άτομα ηλικίας άνω των 45 ετών με ιδιαίτερη αύξηση στο Νομό Τρικάλων.

Παράλληλα, το γεγονός ότι, το σχετικό βάρος των «νέων» άνεργων, δηλαδή των ατόμων που αναζητούν για πρώτη φορά εργασία, μειώθηκε, ειδικά στο Νομό Τρικάλων, αναδεικνύει έμμεσα τουλάχιστον, την σημαντική αύξηση της μακροχρόνιας ανεργίας.

1.3 Πίνακας εξέλιξης της ανεργίας στη Δυτική Θεσσαλία και στον Νομό Τρικάλων

	Δυτική Θεσσαλία		Νομός Καρδίτσας		Νομός Τρικάλων	
	1991	2001	1991	2001	1991	2001
Ποσοστό ανεργίας	7,5	11,6	6,8	13,4	8,3	9,9
Ποσοστό «νέων» άνεργων στο σύνολο της ανεργίας	70,2	59,2	67,1	72,3	72,5	43,1
Ποσοστό άνεργων < 25 ετών	57,0	42,3	59,7	46,7	54,9	37,0
Ποσοστό άνεργων άνω των 45 ετών	6,0	10,9	4,5	7,1	7,1	15,6

Πηγή: ΕΣΥΕ, Απογραφή πληθυσμού 1991 και 2001

Η μη σύζευξη προσφοράς και ζήτησης εργασίας εκδηλώνεται μέσω της ανεργίας και ειδικότερα μέσω της μακροχρόνιας ανεργίας, όπως αυτή ορίζεται διεθνώς, δηλαδή από το ποσοστό των ατόμων που αναζητούν μια θέση εργασίας για ένα χρονικό διάστημα πάνω από ένα έτος.

Αν η μακροχρόνια ανεργία είναι η πιο χαρακτηριστική εκδήλωση του φαινομένου αυτού διότι δεν αναφέρεται σε περιστασιακό φαινόμενο, είναι φανερό όμως ότι, η μη σύζευξη έχει και άλλες διαστάσεις που συσχετίζονται άμεσα με τα διαρθρωτικά χαρακτηριστικά του οικονομικού ιστού και της αγοράς εργασίας.

Ο ενεργός πληθυσμός του νομού Τρικάλων το 2001 ανερχόταν σε 52,37 χιλιάδες άτομα, ενώ οι απασχολούμενοι ήταν 47,17 χιλιάδες.

Σε επίπεδο Περιφέρειας Θεσσαλίας, το ποσοστό ανεργίας φθάνει το 10,82% και είναι υψηλότερο από το αντίστοιχο εθνικό που ανέρχεται στο 11,10% (2001).

Σχετικά με την σύνθεση της ανεργίας, καθώς και τα διαρθρωτικά χαρακτηριστικά αυτής, παραθέτουμε στοιχεία της Περιφέρειας Θεσσαλίας (πηγή ΟΑΕΔ, 2005).

Πίνακας 1.4 Διάρκεια Ανεργίας Νομού Τρικάλων

ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΑΝΕΡΓΙΑΣ (ΝΟΜΟΣ ΤΡΙΚΑΛΩΝ)		
ΜΗΝΕΣ	ΠΛΗΘΟΣ ΑΝΕΡΓΩΝ	
	ΑΝΤΡΕΣ	ΓΥΝΑΙΚΕΣ
μέχρι 1 μήνας	174	197
>1-2 μήνες	220	324
>2-3 μήνες	171	396
>3-4 μήνες	128	183
>4-5 μήνες	102	178
>5-6 μήνες	122	147
>6-8 μήνες	345	357
>8-10 μήνες	176	285
>10-12 μήνες	154	315
>12-16 μήνες	156	431
>16-20 μήνες	102	299
>20-24 μήνες	125	372
>24 μήνες	361	1327
ΣΥΝΟΛΟ ΝΟΜΟΥ	2.336	4.811
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ		
ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ	10.382	25.848
ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ	145.733	300.510

Πηγή:ΟΑΕΔ/31-8-2005

Παρατηρούμε τα εξής:

- Οι άνεργες γυναίκες υπερτερούν σε σχέση με τους άνεργους άντρες και αποτελούν σε ποσοστό το 67,31% επί του συνόλου των ανέργων του Νομού. Επίσης το ποσοστό τους παραμένει πάντα υψηλό σε σχέση με το αντίστοιχο των αντρών, τόσο σε επίπεδο Περιφέρειας, όσο και σε επίπεδο χώρας.
- Παρατηρούμε ότι οι περισσότερες άνεργες γυναίκες ξεπερνούν τους 24 μήνες ανεργίας (μακροχρόνια ανεργία).
- Σε επίπεδο Περιφέρειας Θεσσαλίας ο Ν. Τρικάλων καταλαμβάνει ένα ποσοστό της τάξης του 19,73 % επί του συνόλου των 4 Νομών (Λάρισσας, Μαγνησίας, Καρδίτσας και Τρικάλων). Σε επίπεδο χώρας ο Ν. Τρικάλων καταλαμβάνει ένα ποσοστό της τάξης του 1,60 %.

Πίνακας 1.5 Σύνθεση ανεργίας ανά εκπαιδευτικό επίπεδο

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ ΑΝΕΡΓΩΝ (ΝΟΜΟΣ ΤΡΙΚΑΛΩΝ)		
ΕΠΙΠΕΔΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ	ΠΛΗΘΟΣ ΑΝΕΡΓΩΝ	
	ΑΝΤΡΕΣ	ΓΥΝΑΙΚΕΣ
ΔΙΔΑΚΤΟΡΙΚΟ	3	1
ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ	5	4
ΑΠΟΦΟΙΤΟΣ ΑΕΙ	237	775
ΑΠΟΦΟΙΤΟΣ ΤΕΙ	100	316
ΑΠΟΦΟΙΤΟΣ ΙΕΚ	136	473
ΑΠΟΦΟΙΤΟΣ ΛΥΚΕΙΟΥ	917	1.856
ΑΠΟΦΟΙΤΟΣ 3-τάξιου ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ	389	535
ΑΠΟΦΟΙΤΟΣ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ	482	778
ΔΕΝ ΕΧΕΙ ΤΕΛΕΙΩΣΕΙ ΤΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ	12	18
ΆΛΛΟ	55	55
ΣΥΝΟΛΟ ΝΟΜΟΥ	2.336	4.811
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ	10.382	25.848
ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ		
ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ	145.733	300.510

Πηγή:ΟΑΕΔ/31-8-2005

Παρατηρούμε τα εξής:

- Ανεξαρτήτως φύλου, η ανεργία πλήττει πιο πολύ τους αποφοίτους Λυκείου, έπονται οι απόφοιτοι Δημοτικού και μετά οι απόφοιτοι 3-τάξιου Γυμνασίου.
- Οι άνεργοι απόφοιτοι Α.Ε.Ι. είναι περισσότεροι από τους αποφοίτους Τ.Ε.Ι και Ι.Ε.Κ.

Πίνακας 1.6 Σύνθεση ανεργίας ανά επαγγελματική κατηγορία

ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΕΣ ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΑΝΕΡΓΩΝ (ΝΟΜΟΣ ΤΡΙΚΑΛΩΝ)		
ΜΟΝΟΨΗΦΙΑ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ	ΠΛΗΘΟΣ ΑΝΕΡΓΩΝ	
	ΑΝΤΡΕΣ	ΓΥΝΑΙΚΕΣ
ΜΕΛΗ ΤΩΝ ΒΟΥΛΕΥΟΜΕΝΩΝ ΣΩΜΑΤΩΝ ΑΝΩΤΕΡΑ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΑ ΚΑΙ ΔΙΕΥΘΥΝΤΙΚΑ ΣΤΕΛΕΧΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΚΑΙ ΙΔΙΩΤΙΚΟΥ ΤΟΜΕΑ	13	14
ΠΡΟΣΩΠΑ ΠΟΥ ΑΣΚΟΥΝ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑ, ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΑ ΚΑΙ ΣΥΝΑΦΗ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΑ	222	746

ΤΕΧΝΟΛΟΓΟΙ, ΤΕΧΝΙΚΟΙ ΒΟΗΘΟΙ ΚΑΙ ΑΣΚΟΥΝΤΕΣ ΣΥΝΑΦΗ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΑ	174	681
ΥΠΑΛΛΗΛΟΙ ΓΡΑΦΕΙΟΥ ΚΑΙ ΑΣΚΟΥΝΤΕΣ ΣΥΝΑΦΗ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΑ	237	962
ΑΠΑΣΧΟΛΟΥΜΕΝΟΙ ΣΤΗΝ ΠΑΡΟΧΗ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΚΑΙ ΠΩΛΗΤΕΣ ΣΕ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΥΠΑΙΘΡΙΕΣ ΑΓΟΡΕΣ	357	1.224
ΕΙΔΙΚΕΥΜΕΝΟΙ ΓΕΩΡΓΟΙ, ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΟΙ, ΔΑΣΟΚΟΜΟΙ ΚΑΙ ΑΛΙΕΙΣ	5	5
ΕΙΔΙΚΕΥΜΕΝΟΙ ΤΕΧΝΙΤΕΣ ΚΑΙ ΑΣΚΟΥΝΤΕΣ ΣΥΝΑΦΗ ΤΕΧΝΙΚΑ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΑ	561	125
ΧΕΙΡΙΣΤΕΣ ΣΤΑΘΕΡΩΝ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ, ΜΗΧΑΝΗΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΣΥΝΑΡΜΟΛΟΓΗΤΕΣ (ΜΟΝΤΑΔΟΡΟΙ)	203	9
ΑΝΕΙΔΙΚΕΥΤΟΙ ΕΡΓΑΤΕΣ, ΧΕΙΡΩΝΑΚΤΕΣ ΚΑΙ ΜΙΚΡΟΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΕΣ	564	1.045
ΣΥΝΟΛΟ ΝΟΜΟΥ	2.336	4.811
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ	10.382	25.848
ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ	145.733	300.510

Πηγή:ΟΑΕΔ/31-8-2005

Παρατηρούμε τα εξής:

- Τα μεγαλύτερα ποσοστά ανεργίας παρουσιάζουν οι ανειδίκευτοι εργάτες, χειρώνακτες και μικροεπαγγελματίες τόσο για τις γυναίκες, όσο και για τους άντρες.
- Για τις γυναίκες ακολουθούν με υψηλά ποσοστά ανεργίας οι απασχολούμενες στην παροχή υπηρεσιών και πωλήτριες σε καταστήματα και υπαίθριες αγορές και έπονται οι υπάλληλοι γραφείου και οι ασκούντες συναφή επαγγέλματα.
- Για τους άντρες με υψηλά ποσοστά ανεργίας ακολουθούν οι ειδικευμένοι εργάτες και οι ασκούντες συναφή τεχνικά επαγγέλματα και έπονται οι απασχολούμενοι στην παροχή υπηρεσιών και οι πωλητές σε καταστήματα και υπαίθριες αγορές

Πίνακας 1.7 Σύνθεση ανεργίας ανά ηλικιακή ομάδα

ΗΛΙΚΙΑΚΕΣ ΟΜΑΔΕΣ ΑΝΕΡΓΩΝ (ΝΟΜΟΣ ΤΡΙΚΑΛΩΝ)		
ΗΛΙΚΙΕΣ	ΠΛΗΘΟΣ ΑΝΕΡΓΩΝ	
	ΑΝΤΡΕΣ	ΓΥΝΑΙΚΕΣ
15-18 ετών	10	30
19-25 ετών	456	995
26-35 ετών	865	1.937
36-45 ετών	502	1.217
46-55 ετών	339	537
56 ετών και άνω	164	92
ΣΥΝΟΛΟ ΝΟΜΟΥ	2.336	4.811
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ	10.382	25.848
ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ		
ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ	145.733	300.510

Πηγή:ΟΑΕΔ/31-8-2005

Παρατηρούμε τα εξής:

- Οι άνεργες γυναίκες υπερτερούν σε σχέση με τους άνεργους άντρες σε ποσοστό 67,31% επί του συνόλου των ανέργων, πάντα για το Νομό Τρικάλων. Επίσης το ποσοστό τους παραμένει πάντα υψηλό σε σχέση με το αντίστοιχο των αντρών, τόσο σε επίπεδο Περιφέρειας, όσο και σε επίπεδο χώρας
- Παρατηρούμε ότι η ανεργία πλήττει κυρίως τις κατηγορίες 25-35 ετών και 36-45 ετών τόσο για τις γυναίκες, όσο και για τους άντρες. Ωστόσο με την μετάβαση στην ηλικιακή ομάδα 36-45 η ανεργία στους άντρες παρουσιάζει μια φθίνουσα πορεία, αλλά στις γυναίκες εξακολουθεί να διατηρείτε σε υψηλά επίπεδα.

Η ανεργία των νέων στην Ελλάδα είναι πρόκληση που χρήζει άμεσης αντιμετώπισης. Με βάση στοιχεία της Eurostat, η Ελλάδα με ποσοστό 22,1% το τρίτο τρίμηνο του 2007 είναι η χώρα με τα υψηλότερα ποσοστά ανεργίας νέων τόσο σε επίπεδο Ε.Ε. (Ε.Ε. 27) όπου το αντίστοιχο ποσοστό ανέρχεται σε 15,3%, όσο και σε επίπεδο χωρών της Ευρωζώνης, όπου η ανεργία των νέων ανέρχεται σε 14,4%.

Επισημαίνει δε, ότι το ποσοστό ανεργίας των νέων στην Ελλάδα, επηρεάζει κατά κύριο λόγο τις γυναίκες, αφού το 34,7% των γυναικών ηλικίας κάτω των 25 ετών είναι άνεργες έναντι 17,7% των ανδρών της ίδιας ηλικιακής ομάδας. Το 2006, τα ποσοστά ανεργίας των νέων γυναικών ανέρχονταν σε 17,3% στην Ε.Ε. των 27 και 17% στην Ευρωζώνης, ενώ το ποσοστό ανεργίας των νέων ανδρών ήταν 16,9% στην Ε.Ε. των 27, και 15,4% στην Ευρωζώνη.

Μορφωτικό Επίπεδο – Εκπαίδευση

Ο νομός το 2001 έχει χαμηλότερη του μέσου όρου χώρας αναλογία μαθητών δημόσιου ανά 1.000 κατοίκους (56 έναντι 59). Διαπιστώνεται μείωση των δημοτικών σχολείων με την μείωση των μαθητών και αύξηση στα αντίστοιχα για την ιδιωτική πρωτοβάθμια εκπαίδευση.

Αντίθετα αυξήθηκαν τα γυμνάσια και τα λύκεια και μειώθηκε ο αριθμός των μαθητών τους.

Το μεγαλύτερο ποσοστό των κατοίκων είναι απόφοιτοι του δημοτικού (36,52% του πληθυσμού), ενώ το 18,72% του πληθυσμού είναι απόφοιτοι μέσης εκπαίδευσης.

Καθώς αυξάνεται το επίπεδο μόρφωσης το ποσοστό συμμετοχής του πληθυσμού μειώνεται σημαντικά. Το μεγαλύτερο τμήμα του πληθυσμού στην καλύτερη περίπτωση έχει αποφοιτήσει από το γυμνάσιο.

Η αναλογία των αναλφάβητων κατοίκων είναι μεγαλύτερη από την αναλογία της χώρας (9,29% έναντι 6,76% της περιφέρειας, και 3,77% της χώρας).

Το χαμηλό επίπεδο μόρφωσης του Νομού αποτελεί τροχοπέδη στην ανάπτυξη του (ΠΑΕΠ, 2004).

Στον Νομό λειτουργούν τμήματα του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας.

Υποδομές

Μεταφορές – Τηλεπικοινωνίες-Ενέργεια

Το Ν. Τρικάλων διασχίζουν οι οδικοί άξονες Λάρισας – Τρικάλων - Καλαμπάκας – Ιωαννίνων, και Τρικάλων – Πύλης – Ελάτης – Άρτας, ο οδικός άξονας Αθήνα – Λαμία – Καρδίτσα - Τρίκαλα και το δίκτυο των επαρχιακών δρόμων.

Σημαντικό έργο πνοής του Νομού αποτελεί η κατασκευή του οδικού άξονα Ε65 η οποία αναμένεται να άρει σε εξαιρετικά μεγάλο βαθμό τα προβλήματα προσπελασιμότητας του Νομού.

Η σύνδεση του Νομού με την Εγνατία θα συμβάλλει στην άρση της απομόνωσης της Δυτικής Θεσσαλίας και θα την συνδέσει με τους βασικούς οικονομικούς άξονες της χώρας και τα Διευρωπαϊκά Δίκτυα, αναδεικνύοντας τον Νομό σε στρατηγικό «κόμβο δικτύων» και σε ένα σύγχρονο διαμετακομιστικό κέντρο.

Το σιδηροδρομικό δίκτυο της περιοχής, του οποίου το μήκος υπολογίζεται στα 40 Km, απαρτίζεται από τον άξονα της γραμμής Τρικάλων-Καλαμπάκας και αποτελεί μέρος της γραμμής Παλαιοφάρσαλα – Καλαμπάκα. Πρόσφατα το τμήμα Καλαμπάκας – Παλαιοφάρσαλα εκσυγχρονίστηκε.

Σημαντικές οδικές παρεμβάσεις γίνονται στους άξονες μεταξύ της πρωτεύουσας της Περιφέρειας Θεσσαλίας τη Λάρισα, με τις πρωτεύουσες των όρων νομών (Τρίκαλα – Καρδίτσα – Βόλο). Επίσης ολοκληρώνονται οι παρακάμψεις των παραπάνω πόλεων.

Ενδεικτικές μεγάλες δράσεις είναι :

- ✓ Ε.Ο. ΛΑΡΙΣΗΣ- ΤΡΙΚΑΛΩΝ
- ✓ Ε.Ο. ΤΡΙΚΑΛΩΝ- ΚΑΛΑΜΠΑΚΑΣ

Η ολοκλήρωση των μεγάλων τοπικών, υπερτοπικών και εθνικών υποδομών στον τομέα των μεταφορών που συντελούνται αυτή τη στιγμή στο Νομό, και την ευρύτερη περιοχή, σε συνδυασμό και με την διεκδικούμενη από την Δυτική Θεσσαλία συμμετοχή στην διοργάνωση των Μεσογειακών Αγώνων του 2013, οι οποίοι θα διεξαχθούν στη Λάρισα και το Βόλο, και η επιτυχή έκβαση αυτών των διεκδικήσεων, θα αποτελέσει μια τεράστια ευκαιρία διάχυσης των τεράστιων ωφελειών από την

διοργάνωση τέτοιων διεθνούς εμβέλειας γεγονότων, σε ολόκληρο τον Νομό, ως δυνητικό τόπο διεξαγωγής κάποιων αθλημάτων (π.χ. κάποια αθλήματα, προκριματικοί), και δέκτη ωφελειών τόσο σε επίπεδο αθλητικών υποδομών, τεράστιας τουριστικής προβολής, αύξησης επισκεψιμότητας και ενίσχυσης του τουριστικού προϊόντος.

Επίσης, η αξιοποίηση του Θεσμού των Συμπράξεων Δημοσίου και Ιδιωτικού Τομέα (ΣΔΙΤ), ο οποίος αποτέλεσε μια μεταρρύθμιση του υφιστάμενου πλαισίου για την δημιουργία υποδομών και την παροχή υπηρεσιών, από την πλευρά του Δημοσίου, αποτελεί μια θαυμάσια ευκαιρία για αξιοποίηση.

Στα 34 έργα που έχουν εγκριθεί από την Διυπουργική Επιτροπή ΣΔΙΤ, ανήκει και η ανέγερση του Νέου κτιρίου Διοικητηρίου για την Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Τρικάλων.

Χωρική οργάνωση των εθνικών πόλων και πόλων ανάπτυξης, καθώς και των διεθνών και διαπεριφερειακών εισόδων-πυλών και συνδέσεων της χώρας.

Στρατηγική για τις υποδομές

Άξονας κεντρικής ενδοχώρας: Αναπτύσσεται κατά μήκος της Ε65. Περιλαμβάνει, σημαντικούς σε εθνικό επίπεδο, πόλους ανάπτυξης (Λαμία, Καρδίτσα και **Τρίκαλα**), ενώ συνδέεται λειτουργικά με πρωτεύοντες εθνικούς αναπτυξιακούς πόλους (Ιωάννινα και το δίπολο **Λάρισα-Βόλος**).

Πιο συγκεκριμένα, σε σχέση με τις **μεταφορές** που αφορούν την ευρύτερη περιοχή, όπως αναφέρεται ενδεικτικά στο ΓΠΧΣΑΑ, δίδονται οι **ακόλουθες κατευθύνσεις:**

- Ολοκλήρωση και συνεχής αναβάθμιση των υποδομών και υπηρεσιών των δύο οδικών διευρωπαϊκών οδικών αξόνων του ΠΑΘΕ και της Εγνατίας οδού.
- Ολοκλήρωση και αναβάθμιση των υποδομών και υπηρεσιών των σημαντικών για την πύκνωση του βασικού οδικού συστήματος της χώρας (έργα που συμβάλλουν στην άρση των ασυνεχειών του οδικού δικτύου), του Αυτοκινητόδρομου Κεντρικής Ελλάδας – Ε65 (Λαμία – Εγνατία Οδό), Λάρισα- Φάρσαλα – σύνδεση με Ε65.
- Τρίκαλα – Άρτα (βελτίωση υφιστάμενου δικτύου).

Σιδηροδρομικό δίκτυο & υπηρεσίες

Επέκταση του δικτύου προς Καλαμπάκα - Δυτική Μακεδονία (Σιάτιστα-Κοζάνη και Σιάτιστα-Καστοριά) και από Καλαμπάκα προς Ιωάννινα και Ηγουμενίτσα, καθώς και αναβάθμιση του άξονα Βελεστίνο-Παλαιοφάρσαλα.

Ολοκλήρωση, σύμφωνα με τον υφιστάμενο σχεδιασμό, του δικτύου φυσικού αερίου (κύρια διασύνδεση με την Ιταλία και την Τουρκία με διακλαδώσεις προς ΠΓΔΜ, Αλβανία κ.ά.) και προσθήκη νέων υποδομών: **Καρδίτσα – Τρίκαλα**

Ο λιμένας της Ηγουμενίτσας, μπορεί να αναβαθμισθεί, από λιμένα εξυπηρέτησης οχηματαγωγών-επιβατικών πλοίων, σε σύνθετο λιμένα εξυπηρέτησης και μοναδοποιημένων εμπορευμάτων (εμπορευματοκιβώτια), ιδίως εν όψει και της διερευνώμενης λειτουργικής σιδηροδρομικής σύνδεσής του με άλλες περιοχές της ηπειρωτικής χώρας (Ηγουμενίτσα-Ιωάννινα-Καλαμπάκα και Καλαμπάκα – Κοζάνη και από εκεί με το εθνικό σιδηροδρομικό δίκτυο.

Στον τομέα των τηλεπικοινωνιών Ο Ν. Τρικάλων βρίσκεται στη δεύτερη θέση μετά το Νομό Μαγνησίας με αναλογία τηλεφώνων/100 κατοίκους ίσο με 48,89.

Ενέργεια

Επικείται η ολοκλήρωση, σύμφωνα με τον υφιστάμενο σχεδιασμό, του δικτύου φυσικού αερίου και προσθήκη νέων υποδομών: **Καρδίτσα – Τρίκαλα**.

Πέραν του φυσικού αερίου, θαυμάσιες είναι οι προοπτικές ανάπτυξης των Εναλλακτικών μορφών ενέργειας για την περιοχή, καθώς η μορφολογία του εδάφους, και ο πλούσιος υδάτινος όγκος, αποτελούν σημαντικό δυνητικό ενεργειακό δυναμικό για την εκμετάλλευση όλων των μορφών ΑΠΕ (υδροηλεκτρικά φράγματα, φωτοβολταϊκά πάρκα, αιολικά πάρκα, εναλλακτικές καλλιέργειες).

Ήδη στον Νομό Τρικάλων λειτουργούν 3 φωτοβολταϊκά πάρκα (Δήμος Βασιλικής, Δήμος Φαλώρειας), ενώ εξετάζονται και οι προοπτικές δημιουργίας και άλλων.

Υπό διερεύνηση βρίσκεται και η δημιουργία αιολικού πάρκου, καθώς και υδροηλεκτρικών φραγμάτων.

ΒΙΠΕ ΤΡΙΚΑΛΩΝ

Επικείται η δημιουργία οργανωμένου υποδοχέα των νέων μονάδων της περιοχής (ή μετεγκατάστασης υφιστάμενων μονάδων) στην ΒΙΠΕ Φαρκαδώνας, σε συνδυασμό με τον επιδιωκόμενο περιορισμό της εκτός σχεδίου δόμησης.

Υγεία – Πρόνοια

Ο Νομός κυρίως εξυπηρετείται από το Γενικό Νοσοκομείο των Τρικάλων , ενώ τα δύσκολα περιστατικά εξυπηρετούνται από το Πανεπιστημιακό Νοσοκομείο Λάρισας. Στο Νομό υπάρχουν 9 θεραπευτήρια.

Διαχείριση στερεών αποβλήτων

Σε όλες τις περιφέρειες της ΧΕ ΘΣΗ τα υπάρχοντα ή σε εξέλιξη έργα διαχείρισης απορριμμάτων καθώς και ο σχεδιασμός περιορίζονται κυρίως στη διάθεση έστω υγειονομικής ταφής. Η ολοκληρωμένη προσέγγιση απορριμμάτων όπως προσδιορίζεται σε ευρωπαϊκό επίπεδο βάση των στόχων του βου προγράμματος δράσης για το περιβάλλον, όπου τίθενται σε πρώτη προτεραιότητα ενέργειες περιορισμού και πρόληψης, σε δεύτερη η ανάκτηση και ανακύκλωση και ως τελική λύση η ασφαλή διάθεση, παρουσιάζει μεγάλα κενά. Επιπλέον, υστέρηση υπάρχει όσον αφορά τη διαχείριση των βιομηχανικών και επικινδύνων στερεών και υγρών αποβλήτων, καθώς και για τα γεωργικά και κτηνοτροφικά απόβλητα (πχ. Ενεργειακή αξιοποίηση). Σημαντικό περιβαλλοντικό πρόβλημα αποτελούν, σε ορισμένες περιπτώσεις οι ενεργοί και ανενεργοί ΧΑΔΑ. Η παύση λειτουργίας των χώρων αυτών αποτελεί μια ανελαστική χρονικά ενέργεια για την περιφέρεια ως τις 31/12/2008, που ωστόσο συνδέεται εν μέρει με την υλοποίηση των απαραίτητων έργων περιβαλλοντικά ορθής διαχείρισης.

Η αποκατάσταση των χώρων αυτών τίθεται ως πρώτης προτεραιότητας στο ΕΠ ΧΕ ΘΣΗ.

Η επικείμενη λειτουργία του ΧΥΤΑ στην Παλαιοσαμαρίνα αποτελεί το πρώτο μεγάλο βήμα προς της ορθολογική διαχείριση των απορριμμάτων του Νομού, και την αποκατάσταση των ΧΑΔΑ, που υπάρχουν διάσπαρτοι παντού στον Νομό.

Β' ΜΕΡΟΣ: ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΚΑΙ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΗΣ ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΚΑΛΑΜΠΑΚΑΣ

Στο στάδιο αυτό επιχειρείται η περιγραφή και αξιολόγηση της γενικής μακροσκοπικής εικόνας της περιοχής του Δήμου , και η ανάλυση των ενδογενών χαρακτηριστικών της, στις βασικές ακόλουθες κατηγορίες:

1. Βασικά χαρακτηριστικά, χωροταξική ένταξη και διοικητική οργάνωση
2. Περιβάλλον και ποιότητα ζωής
3. Κοινωνική πολιτική, παιδεία, πολιτισμός και αθλητισμός
4. Τοπική οικονομία και απασχόληση
5. Αναπτυξιακή φυσιογνωμία της περιοχής

Δήμος Καλαμπάκας

1. Βασικά χαρακτηριστικά, χωροταξική ένταξη και διοικητική οργάνωση

➤ Ιστορικό συνένωσης, έδρα του Ο.Τ.Α, αριθμός και ονομασία των Δημοτικών Διαμερισμάτων

Ο Δήμος Καλαμπάκας συγκροτήθηκε σύμφωνα με το νόμο υπ' αριθμόν 2539 περί <<Συγκρότησης της Πρωτοβάθμιας Τοπικής Αυτοδιοίκησης>> (ΦΕΚ 244 της 04/12/97) και προήλθε από τη συνένωση του προϋπάρχοντος Δήμου Καλαμπάκας, και 8 κοινοτήτων οι οποίες και καταργήθηκαν.

Αποτελείται από εννέα (9) Δημοτικά Διαμερίσματα, τα οποία είναι: Δ.Δ. Καλαμπάκας, Δ.Δ. Αύρας, Δ.Δ. Βλαχάβας, Δ.Δ. Διάβας, Δ.Δ. Καστρακίου, Δ.Δ. Κρύας Βρύσης, Δ.Δ. Μεγάλης Κερασέας, Δ.Δ. Ορθοβουνίου και Δ.Δ. Σαρακήνας.

Έδρα του Ο.Τ.Α είναι η πόλη της Καλαμπάκας, η οποία αποτελεί αστικό κέντρο 3^{ου} επιπέδου (εκ του συνόλου των 37 κέντρων 3^{ου} επιπέδου της περιφέρειας Θεσσαλίας-Ηπείρου και Στερεάς Ελλάδας), με βάση το Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης.

Ο Δήμος Καλαμπάκας, βρίσκεται στο Βόρειο και Βορειοδυτικό τμήμα του Νομού Τρικάλων και αποτελείται από τα εξής τμήματα:

- ✓ Τη Βορειοδυτικής ορεινή ζώνη της περιοχής του Ασπροποτάμου
- ✓ Τη Βόρεια ορεινή ζώνη της οροσειράς των Χασίων (όπου περιλαμβάνονται και τα λεγόμενα Αντιχάσια, που αποτελούν την Ανατολική πλευρά των Χασίων.
- ✓ Και τη μικρή ενδιάμεση πεδινή-ημιπεδινή περιοχή γύρω από την πόλη της Καλαμπάκας.

Συνορεύει Βόρεια με τον Δ. Χασίων, Νότια με Δήμο Φαλώρειας και Δήμο Βασιλικής, Ανατολικά με Δ. Τυμφαίων και Δ. Παραληθαίων, και Δυτικά με τον Δήμο Καστανιάς και τον Δήμο Κλεινοβού.

Παρακάτω παραθέτουμε μια μικρή αναφορά στα Δημοτικά Διαμερίσματα που συγκροτούν τον Δήμο Καλαμπάκας:

Καλαμπάκα

Η Καλαμπάκα η οποία καταλαμβάνει το βόρειο τμήμα του Ν. Τρικάλων είναι έδρα του Δήμου Καλαμπάκας.

Είναι κτισμένη στους πρόποδες των βράχων των Μετεώρων, στην αριστερή όχθη του Πηνειού ποταμού, στο σημείο που αυτός εισέρχεται στη θεσσαλική πεδιάδα.

Σήμερα η Καλαμπάκα, λόγω της γεωγραφικής της θέσης και τη γειτνίαση της με το Σύμπλεγμα των Μετεώρων και την Μοναστική κοινότητα, έχει τη μεγαλύτερη τουριστική κίνηση από οποιαδήποτε μη παραθαλάσσια πόλη της Ελλάδας.

Αποτελεί ορμητήριο για τους επισκέπτες της, που επιθυμούν να γνωρίσουν τις μαγευτικές τοποθεσίες και τα πάμπολλα μνημεία της φύσης της περιοχής του Κόζακα, του Ασπροποτάμου και των Χασίων.

Λόγω των βυζαντινών καταλοίπων που υπάρχουν στην περιοχή, η πόλη της Καλαμπάκας θεωρείται πολιτιστικός πόλος εθνικής εμβέλειας.

Όνομα και Ιστορία

Είναι πολύ πιθανόν η αρχαία πόλη Ιθώμη η κλωμακόεσσα, την οποία αναφέρει ο Όμηρος και ο Στράβων, να βρίσκταν στην θέση που βρίσκεται σήμερα η Καλαμπάκα. Αυτή η άποψη ενισχύεται από την μοναδικότητα της θέσης της, αφού το επίθετο κλωμακόεις-εσσα-εν (από το κλώμαξ = σωρός λίθων) αναφέρεται από τον Όμηρο (Β 729) μόνο μια φορά [το θηλ. κλωμακόεσσα (= πετρώδης, βραχώδης)], για να χαρακτηριστεί η Ιθώμη. Στα ελληνιστικά και ρωμαϊκά χρόνια η πόλη ονομαζόταν Αιγίνιο. Αυτό μαρτυρείται και από επιγραφή, η οποία είναι εντοιχισμένη στην ανατολική πλευρά της βυζαντινής εκκλησίας του Αγίου Ιωάννη του Προδρόμου.

Ακόμα ο Στράβων (2, 2, 9) αναφέρει ότι το «Αιγίνιον δε όμορο Αιθικία και Τρίκκη» ήταν πρωτεύουσα των Τυμφαίων.

Από τα βυζαντινά χρόνια, πριν από τον 9ο αιώνα, η πόλη ονομαζόταν Σταγοί, ονομασία που διατηρείται και σήμερα ως μητροπολιτικός τίτλος (Μητρόπολις Σταγών και Μετεώρων). Η λέξη Σταγοί, κατά τον Πουκεβίλ, είναι παραφθορά της φράσης στους αγίους>στ' αγίους>Σταγούς. Το 1163 γίνεται μνεία του κάστρου των Σταγών.

Το νεότερο όνομα Καλαμπάκα εμφανίζεται ήδη από τους τελευταίους βυζαντινούς χρόνους. Σε επίσημο τουρκικό έγγραφο του 1454/55 αναφέρεται παράλληλα ως Σταγοί (Istagos) και Καλαμπάκα (Qualabaqaya), ονομασία που στα τουρκικά σημαίνει «ο βράχος με τις κουκούλες των μοναχών».

Κατά τη διάρκεια της Τουρκοκρατίας υπήρξε σημαντικό εμπορικό κέντρο. Στην περιοχή καλλιεργούσαν και εμπορεύονταν βαμβάκι και μετάξι άριστης ποιότητας.

Η Καλαμπάκα είχε στενούς δεσμούς με τα αρματολίκια των Χασίων και της Πίνδου και πολλές φορές δέχτηκε τις επιθέσεις των Τουρκαλβανών, κυρίως στα τέλη του 18ου και τις αρχές του 19ου αιώνα. Η πόλη απελευθερώθηκε τελικά στις 27 Αυγούστου 1881.

Η Καλαμπάκα κήκε ολοσχερώς από τα γερμανικά στρατεύματα στις 18 Οκτωβρίου 1943. Κατά την Κατοχή υπήρξε για μακρά διαστήματα υπό τον έλεγχο της Αντίστασης.

Καστράκι

Βρίσκεται μεταξύ Καλαμπάκας και Μετεώρων, κυριολεκτικά στη σκιά των βράχων και είναι ένα από τα πλέον ανεπτυγμένα τουριστικά χωριό του Ν. Τρικάλων.

Οι κάτοικοι ασχολούνται κυρίως με τον τουρισμό και σε μικρότερη κλίμακα με τη γεωργία. Το χωριό διαθέτει ξενοδοχεία, αρκετά campings, ενοικιαζόμενα δωμάτια, ψησταριές, καφετέριες, βιοτεχνίες ειδών λαϊκής τέχνης καθώς και εργαστήρια αγιογραφίας. Τους μήνες του καλοκαιριού, ο πληθυσμός του ξεπερνά τα 3.000 άτομα, ενώ υπολογίζονται σε πάνω από 700.000 οι διερχόμενοι επισκέπτες ετησίως.

Ο παλαιός οικισμός Καστρακίου παρουσιάζει αξιόλογο αρχιτεκτονικό ενδιαφέρον.

Το Καστράκι έχει παλαιά και πλούσια ιστορία.

Διατηρούνται μέχρι σήμερα πολλά έθιμα, ανάμεσα στα οποία ξεχωρίζει η αναρρίχηση με σκοινί στο εκκλησάκι του Αη - Γιώργη του Μαντηλά, που βρίσκεται σε σπηλιά βράχου των Μετεώρων πάνω από το χωριό, ανήμερα της γιορτής του Αγίου, με το πέρας της λειτουργίας. Οι νέοι του χωριού κρεμούν πολύχρωμα μαντήλια και ανάβουν λαμπάδες στη Μονή. Τα μαντήλια μένουν έως την επόμενη γιορτή του Αγίου και θεωρούνται ευχές για υγεία.

Στο Καστράκι σώζονται και αξιόλογες εκκλησίες κτισμένες κυρίως την εποχή της Τουρκοκρατίας:

- ✓ Ο Ι. Ν. Κοιμήσεως της Θεοτόκου, είναι τρίκλιτη βασιλική με αξιόλογες τοιχογραφίες και εικονοστάσι του 16ου αι. Βρίσκεται στη θέση «Αδράχτι».
- ✓ Ο Ι. Ν. Αγ. Νικολάου που αγιογραφήθηκε το 1794, βρίσκεται ΝΑ του χωριού.
- ✓ Ο Ι. Ν. Αγ. Αθανασίου βρίσκεται κοντά στην πλατεία. Αγιογραφήθηκε στα τέλη του 18ου αι.
- ✓ Οι Αποκρίες γιορτάζονται με καρναβάλι, γαϊτανάκι και γλέντια στην κεντρική πλατεία.

Σαρακίνα

Σε απόσταση 8 χλμ. από την Καλαμπάκα, στην αριστερή όχθη του Πηνειού, βρίσκεται η ιστορική κοινότητα Σαρακίνας.

Η Σαρακίνα είναι γνωστή για το περίφημο πέτρινο γεφύρι της (14ου αι.), που εξυπηρετούσε τη συγκοινωνία των χωριών της Πίνδου και του Ασπροποτάμου. Σύμφωνα με την παράδοση, η γέφυρα είχε αποκοπεί σε τρία σημεία από τους κλέφτες που ήθελαν να ανακόψουν την πορεία του Αλή - Πασά των Ιωαννίνων προς τα Θεσσαλικά χωριά. Εδώ έγινε και η περίφημη μάχη της 6ης Απριλίου του 1878 με τους Τούρκους.

Η γέφυρα συνδέει τη Σαρακίνα με τον απομονωμένο βράχο "Πέτρα" στα βόρειά της, κάτω από τον οποίο είναι χτισμένο το εξωκλήσι των Αγίων Αποστόλων.

Χρονολογείται στον 17ο αιώνα και είναι κατάκοσμο με τοιχογραφίες διαφόρων εποχών.

Μέσα στο ίδιο το χωριό ενδιαφέρον παρουσιάζει ο ναός του Αγίου Αθανασίου που οικοδομήθηκε στα 1872. Το τέμπλο του κατασκευάστηκε στα 1875.

Από τη Σαρακίνα καταγόταν ο Δημήτριος Έξαρχος (1834 - 1897), ηγετική φυσιογνωμία του αγώνα των Θεσσαλών για απελευθέρωση από τους Τούρκους.

Το χωριό πανηγυρίζει στις 30 Ιουνίου, στη γιορτή των Δώδεκα Αποστόλων. Με την ευκαιρία εμφανίζονται στην Κεντρική Πλατεία της κοινότητας ορχήστρα και χορευτικά συγκροτήματα δημοτικών τραγουδιών και χορών.

Βυτουμάς

13 χλμ. από την Καλαμπάκα, στις ανατολικές πλαγιές του Κόζιακα, δίπλα στον Πηνειό, βρίσκεται ο οικισμός Βυτουμά της Καλαμπάκας, όπου και η περίφημη Μονή Κοιμήσεως της Θεοτόκου. Ο οικισμός κατοικείται από 270 ανθρώπους που ζουν από την γεωργία και την κτηνοτροφία.

Η Ι. Μ. Κοιμήσεως Θεοτόκου Βυτουμά είναι ένα από τα χαρακτηριστικότερα και αξιολογότερα μνημεία της περιοχής της Καλαμπάκας.

Το καθολικό της μονής - τρίκλιτη βασιλική με υπερυψωμένο το κεντρικό κλίτος - είναι κτίσμα του 1600, με νάρθηκα μεταγενέστερο (1662). Ο μικρότερος και παλαιότερος ναός (1559), επίσης αφιερωμένος στην Κοίμηση της Θεοτόκου, χρησιμοποιείται ως παρεκκλήσι. Οι τοιχογραφίες των δυο ναών είναι σύγχρονες των κτισμάτων ενώ οι φορητές εικόνες της μονής είναι έργα του ιερέα Δροσινού από το Φανάρι Καρδίτσας (1600). Σήμερα το μοναστήρι λειτουργεί ως γυναικείο, με φημισμένη σχολή χειροτεχνίας.

Αγία Παρασκευή

Η Αγία Παρασκευή αποτελεί οικισμό του Δήμου Καλαμπάκας και βρίσκεται 12 χλμ. νότια της πόλης, σε χαμηλή πλαγιά του Κόζιακα, απ' όπου εποπτεύει το θεσσαλικό κάμπο και τα Μετέωρα. Οι κάτοικοί της ζουν από τη γεωργία και την κτηνοτροφία.

Καταρράκτες υποδέχονται τον επισκέπτη στην είσοδο του οικισμού, στη θέση "Κόντενα", όπου και το εκκλησάκι του Αγίου Νικολάου. Στα ανατολικά της Αγίας Παρασκευής κυλά ο ποταμός Πηνειός που τη χωρίζει από τη Σαρακίνα, ενώ στα δυτικά της υψώνεται η κορυφή Σωληνάρι. Οι δύο οικισμοί επικοινωνούν με το λιθόχτιστο θολωτό γεφύρι της Σαρακίνας.

2,5 χιλιόμετρα βορείως του οικισμού, στην άκρη της "Στέρνας" του Κόζιακα, βρίσκονται τα ερείπια μικρού αρχαίου φρουρίου, γνωστού με το όνομα "Κάστρο", που πιθανόν χρησίμευε σαν φυλάκιο για τον έλεγχο του στενού περάσματος στη δεξιά όχθη του Πηνειού, αλλά και όλης της περιοχής βορείως της Καλαμπάκας.

Στην Αγία Παρασκευή σώζονται τέσσερις παλαιές εκκλησίες: το εξωκλήσι της Μεταμορφώσεως του Σωτήρος (προ του 1712), που λέγεται πως ήταν άλλοτε μοναστήρι, με ωραιότατες τοιχογραφίες. Η εκκλησία του Αγίου Νικολάου (προ του 1766), επίσης τοιχογραφημένη. Τα εξωκλήσια της Αγίας Παρασκευής και του Αγίου Νικολάου, που χρονολογούνται πριν από το 1900.

Πεζοπορώντας μέσα από πλατάνια φθάνουμε στην Κρύα Βρύση, μια από τις πηγές που περιβάλλουν τον οικισμό (οι άλλες είναι το Καναλάκι και η Καμάρα). Δύο πέτρινες βρύσες, η «Αγία Σωτήρα» και ο «Μυχός» προσφέρουν αναψυχή - στην πρώτη μάλιστα ο περιβάλλον χώρος είναι ειδικά διαμορφωμένος γι' αυτό το σκοπό, με κιόσκι, τραπεζοπάγκους, παιδική χαρά.

Η Αγία Παρασκευή πανηγυρίζει στη μνήμη της ομώνυμής της Αγίας, στις 26 Ιουλίου. Το γλέντι γίνεται στην πλατεία, όπου παρουσιάζονται δημοτικοί χοροί και τραγούδια. Ανήμερα των Αγίων Κωνσταντίνου και Ελένης (21 Μαΐου) μοιράζεται φαγητό (φασολάδα και ψάρι) από καζάνι και χορεύονται παραδοσιακοί χοροί έξω από το εξωκλήσι του Αγίου Νικολάου. Το βράδυ της παραμονής της Πρωτομαγιάς γίνονται τα "κλείδωνα" ή "κονοϊμολέ" : Οι γυναίκες φορώντας τα κλείδωνα στη μέση και με τα γκιούμια (δοχεία νερού) στολισμένα με τριαντάφυλλα πηγαίνουν στις βρύσες και

τραγουδούν. Κατόπιν μαζεύονται όλοι στην πλατεία του χωριού για να χορέψουν και να τραγουδήσουν. Οι άντρες πίνουν νερό από το γκιούμι της υποψήφιας νύφης.

Διάβα

Ημιορεινό χωριό (300 μ.), 3,5 χλμ. ΝΔ της Καλαμπάκας. Οι κάτοικοί, είναι στην πλειοψηφία τους γεωργοκτηνοτρόφοι. Ανατολικά του χωριού ρέει ο Πηνειός και σε απόσταση 800 μ. προς την ίδια κατεύθυνση, βρίσκεται η πηγή «Γκούρα». Εξαιρετικής ομορφιάς τα δάση «Κανάλια», (2.000 στρ. δρυός) και Ελάτη (1.500 στρ.). Από την κορυφή «Κορομηλιά» στα 1.200 μ., σε απόσταση 8 χλμ. από Διάβα (όπου και ο ομώνυμος οικισμός, σε 1.175 μ.), διακρίνονται τα Μετέωρα και ο Δομοκός. Το παλαιό όνομα του χωριού ήταν «Πρεβέντα» («πέρασμα» στη βλάχικη διάλεκτο). Μετονομάστηκε σε «Διάβα», διότι ήταν η διάβαση, το πέρασμα προς τα χωριά του Ασπροποτάμου και αντιθέτως. Ανατολικά της Διάβας και παρά τον Πηνειό ποταμό, σε 283 μ., βρίσκεται η θέση «Χαρακώματα» που έλαβε την ονομασία της από τα χαρακώματα που είχαν ανοίξει το 1854 οι επαναστατικές δυνάμεις των Χατζηπέτρου και Καταρραχιά. Στα όρια των κοινοτήτων Διάβας - Αγ. Παρασκευής, σώζονται τα ερείπια του «Παλαιοκάστρου», αρχαίου φρουρίου των κλασικών ή ελληνιστικών χρόνων. Ενδιαφέρον παρουσιάζουν οι μεταβυζαντινές εκκλησίες της Αγ. Παρασκευής, του Αγ. Δημητρίου και του Αγ. Αθανασίου και το πέτρινο, θολωτό γεφύρι της Σαρακίνας (κτισμένο στα 1700 περίπου), απ' όπου και το πέρασμα για τα χωριά του Ασπροποτάμου. Σημαντικά είναι τα λαϊκά δρώμενα που αναβιώνουν στο χωριό.

Την Πρωτοχρονιά, κάτοικοι μεταμφιέζονται σε καλικάντζαρους και τριγυρνούν στα σπίτια, με στόχο τον εμπαιγμό των κατοίκων.

Στις 26 Ιουλίου, ανήμερα της Αγ. Παρασκευής, γίνεται στο φερώνυμο ξωκλήσι, αναβίωση του παραδοσιακού θερισμού και αλωνίσματος.

Την Κυριακή των Απόκρεω, παρουσιάζονται στην κεντρική πλατεία τοπικοί χοροί με δημοτική - λαϊκή ορχήστρα και καρναβάλι.

Η Πρωτομαγιά γιορτάζεται παραδοσιακά στη θέση «Αι-Γιώργης», με χορούς και τραγούδια. Ένας κάτοικος της κοινότητας, πρωτοστάτης του χορού, κρατάει άσπρο φλάμπουρο, σύμβολο της αγνότητας.

Στην κορυφή Κόζιακας βρίσκεται ο οικισμός Κορομηλιά, που κατοικείται μόνο κατά τους θερινούς μήνες.

Κρύα Βρύση

Ορεινό χωριό σε υψόμετρο 650 μ. και απόσταση 7 χλμ. από την Καλαμπάκα. Η παλαιά του ονομασία «Βανακούλια» σημαίνει το απάτητο κάστρο. Οι κάτοικοί του είναι στην πλειοψηφία τους γεωργοκτηνοτρόφοι. Χαρακτηριστικό είναι το ελατοδάσος του Κόζιακα, έκτασης 12.000 στρ. Μαγευτική η θέα του κάμπου από το ξωκλήσι του Αη-Γιάννη και τις κορυφές Τέντα και Άνω Κανάλια. Κοντά στο χωριό ρέει ο Ξυνομολάς, παραπόταμος του Πηνειού, ενώ υπάρχουν πολλές πηγές (όπως οι Κρανιές στους πρόποδες του Κόζιακα) και λιθόκτιστες βρύσες.

Στις 11 Νοεμβρίου, ημέρα εορτής του πολιούχου της κοινότητας Αγ. Μηνά, μετά τη Θεία Λειτουργία, προσφέρονται φασολάδα, «καζανιές» και κρασί στους παρευρισκόμενους, με μέριμνα του εκκλησιαστικού συμβουλίου και της κοινότητας. Στις 26 Ιουλίου πανηγυρίζει το γραφικό ξωκλήσι της Αγ. Παρασκευής. Σε απόσταση 2,5 χλμ. από την Κρύα Βρύση, βρίσκεται ο οικισμός Τριφύλλια ή Καλύβια, που κατοικείται από 50 περίπου άτομα.

Μεγάλη Κερασιά

Σε απόσταση 17 χιλιομέτρων από την Καλαμπάκα, μέσα σ' ένα δάσος 6.000 στρεμμάτων από βελανιδιές και υψόμετρο 500 μ., βρίσκεται η Μεγάλη Κερασιά, χωριό γεωργοκτηνοτρόφων, στην οποία ανήκει και ο οικισμός Μουργκάνι. Νοτιοανατολικά του οικισμού Μουργκάνι ο Μαλακασιώτης ή Μαλακασιώτικο Ρέμα δέχεται τα νερά του Μουργκάνη ή Ίωνα. Τα νερά τους μαζί με τα νερά των πηγών των Καναλιών, του Παλιοχωρίου και της Κερασιάς ποτίζουν την περιοχή γύρω από το χωριό.

Το χωριό πανηγυρίζει το Δεκαπενταύγουστο, με γλέντι που ακολουθεί τη λειτουργία και οργανώνεται στην πλατεία. Αλλά η καλύτερη περίπτωση για να επισκεφθεί κανείς το χωριό είναι οι τρεις πρώτες μέρες του Πάσχα, όταν δίπλα στο εξωκλήσι του Προφήτη Ηλία, στην πεδιάδα του Τσετέ, διοργανώνονται αγώνες σε αθλήματα όπως τα «κιάσκια», τα «σκαμνάκια», το τριπλούν, η «κεραμίδα», τα «φίτσια» και χορεύονται πασχαλιάτικα τραγούδια στην εκκλησία της Κοιμήσεως της Θεοτόκου.

Ορθοβούνι

21 χιλιόμετρα από την Καλαμπάκα, ακολουθώντας την κοίτη του Μαλακασιώτη και σε υψόμετρο 600 μ. βρίσκεται το Ορθοβούνι, χωριό κτηνοτρόφων και γεωργών. Το χειμώνα απομένουν στο χωριό μόλις 185 άνθρωποι όταν επιστρέφουν και οι υπόλοιποι το καλοκαίρι, ο αριθμός των κατοίκων φτάνει τους 340. Νοτίως του χωριού βρίσκονται οι πηγές της εκκλησίας της Αγίας Παρασκευής και του Αρμυρίου. Πολύ ωραία είναι η θέα από την κορυφή της Νεράιδας (850 μ.) όπου φτάνει κανείς από αγροτικό δρόμο: Από αυτή μπορεί να δει κανείς πολλά χωριά των Χασίων, την Οξύνεια, τον Ξηρόκαμπο προς βορρά και αρκετά της Πίνδου. Το Ορθοβούνι πανηγυρίζει στη μνήμη της Αγίας Παρασκευής (26 Ιουλίου) και μετά την εκκλησία γίνεται γλέντι στην πλατεία του χωριού. Ενδιαφέρον έχει, αν τύχει να βρεθεί κανείς, να παρακολουθήσει παραδοσιακό γάμο, που κρατάει τέσσερις μέρες.

Βλαχάβα

Το πρώτο χωριό που συναντάμε 17 χλμ. από την Καλαμπάκα ανηφορίζοντας προς τις ΝΔ πλαγιές των Χασίων, σε υψόμετρο 825 μ.

Οι κάτοικοί του είναι κατά βάση κτηνοτρόφοι και γεωργοί. Το χειμώνα παραμένουν στον οικισμό 150 περίπου άτομα, ενώ το καλοκαίρι ο πληθυσμός διπλασιάζεται.

Ονομαστό είναι το δάσος της Βλαχάβας - 30.000 στρέμματα βαλανιδιάς - καταφύγιο αγρίων ειδών της πανίδας και πηγή ζωής για τους κατοίκους της περιοχής.

7 χλμ. Β του χωριού βρίσκονται τα ερείπια της Μονής της Παναγίας Μύκανης ή Παλαιοπαναγιάς, ενός από τα παλαιότερα μοναστήρια του ν. Τρικάλων, σύγχρονου των Μετεώρων. Το μοναστήρι είναι χτισμένο στο πλάι ενός βράχου. Το μόνο που σώζεται σήμερα είναι ένας μικρός

θολωτός ναΐσκος με ενδιαφέρουσες πλην καπνισμένες και δυσδιάκριτες τοιχογραφίες του 17ου αι. Υπάρχουν ακόμη ίχνη παλαιού κάστρου και οι βρύσες Μπινίλα, Μούτα, Χαλκιά, όπου ο οδοιπόρος ξεδιψά και αναπαύεται.

Περίωνυμος γόνος του χωριού ήταν ο ιερέας Θύμιος Βλαχάβας (1770-1808), γιος του γενάρχη των Βλαχαβαίων Θανάση Βλαχάβα (1715-1780), αρματολού των Χασίων και ανακαινιστή της Μονής Υπαπαντής των Μετεώρων. Ο παπα - Θύμιος Βλαχάβας διαδέχθηκε τον πατέρα του στο αρματολίκι και πέτυχε το συνασπισμό των καπεταναίων της Στερεάς Ελλάδος. Στόχος του ήταν ο ξεσηκωμός της Στερεάς και Δ Θεσσαλίας καθώς και των Τούρκων της Θεσσαλίας που καταπιέζονταν από το καθεστώς του Αλί-Πασά των Ιωαννίνων. Στις 8 Μαΐου του 1808, άνδρες του Βλαχάβα ηττήθηκαν στο Καστράκι της Καλαμπάκας από στρατεύματα του Αλί Πασά, ενώ ο ίδιος συνελήφθη αργότερα και μεταφέρθηκε στα Ιωάννινα όπου και θανατώθηκε στα 1809.

Η μνήμη του παπα-Θύμιου Βλαχάβα τιμάται κάθε χρόνο στα «Βλαχάβεια» από 13 έως 15 Μαΐου, με Μεγάλη Δοξολογία στον Ι. Ναό του Προφήτη Ηλία, τρισάγιο και κατάθεση στεφάνων στην προτομή του τοπικού ήρωα. Στον αυλόγυρο της εκκλησίας οι γυναίκες του χωριού τραγουδούν και χορεύουν τοπικούς χορούς.

Στις 21 Μαΐου εορτάζεται η μνήμη των αγίων Κωνσταντίνου και Ελένης, στο φερόνυμο ξωκλήσι. Τελείται δοξολογία, ενώ η Εκκλησία σε συνεργασία με την κοινότητα και τον εκπολιτιστικό σύλλογο του χωριού προσφέρουν «καζανιές» (γίδα μαγειρεμένη με κριθαράκι) στους παρευρισκόμενους.

Στις 15 Αυγούστου πανηγυρίζει το ξωκλήσι της Παλαιοπαναγιάς. Από το βράδυ της παραμονής μαζεύονται οι κάτοικοι και προετοιμάζουν τις «καζανιές» που θα προσφερθούν τη μέρα της γιορτής. Τελείται η θεία λειτουργία και ακολουθεί γλέντι με δημοτικούς τοπικούς χορούς. Οι δραστήριες γυναίκες του χωριού έχουν και πάλι τον πρώτο λόγο.

Στις 20 Ιουλίου εορτάζει ο Ι. Ναός του Προφήτη Ηλία, που είναι χτισμένος στην κεντρική πλατεία του χωριού. Το νυχτερινό γλέντι πλαισιώνεται από δημοτική λαϊκή ορχήστρα.

Αύρα

Ημιορεινό χωριό (280 μ. υψ.) 12 χλμ. Α της Καλαμπάκας. Οι κάτοικοί του ασχολούνται κυρίως με την γεωργία. Παλαιότερα υπήρχε στην περιοχή μοναστήρι του Αγ. Νικολάου. Σώζεται σήμερα το καθολικό της μονής με δυσυπόστατο ιερό (στο οποίο τιμάται και η μνήμη του Αγ. Ιγνατίου). Στην Αύρα υπάρχουν παραδοσιακοί οργανοπαίχτες και λειτουργούν αποστακτήρια τσίπουρου.

Η Νέα Ζωή (Μπούρσιανη), οικισμός βλαχόφωνων βρίσκεται 12 χλμ. Β της Αύρας, στην κοινότητα της οποίας και υπάγεται. Οι κάτοικοι της Νέας Ζωής είναι στην πλειοψηφία τους «κερατζίδες», και κτηνοτρόφοι.

Εξαιρετικής ομορφιάς το δάσος Κουμαριά, κατάφυτο με κουμαριές και πουνάρια, αποτελεί καταφύγιο για λύκους και αγριογούρουνα. Από το ύψωμα Βλέπη (700 μ.), προσφέρεται θέα των Μετεώρων και των Τρικάλων. Σώζεται ο ναός του Αγ. Δημητρίου, κτισμένος το 1592, στην αριστερή πλευρά του δρόμου προς το χωριό, όπου παλαιότερα βρισκόταν ο οικισμός της Κάτω Μπούρσιανης. Είναι μικρός δρομικός ναός με αξιόλογες τοιχογραφίες. Με τη Νέα Ζωή συνδέεται το όνομα και η

καταγωγή του λήσταρχου Μπαμπάνη (αρχές 20ου αι.). Υπάρχουν το λιβάδι και η βρύση του Μπαμπάνη.

➤ **Έκταση ,πληθυσμός, και πληθυσμιακές μεταβολές**

Ο Δήμος Καλαμπάκας καταλαμβάνει συνολική έκταση 277.087 τ.χιλ. , έκταση που αποτελεί το 8,19% της συνολικής έκτασης του Νομού Τρικάλων.

Αναλυτικά η έκταση ανά Δ.Δ. του Δήμου παρουσιάζεται στον παρακάτω πίνακα:

ΠΙΝΑΚΑΣ 2.1 Έκταση σε τ. χιλ ανά Δημοτικό Διαμέρισμα

Δ.Δ.	Έκταση σε τ.χιλ.
Δ.Δ. Καλαμπάκας	55,33
Δ.Δ. Αύρας	54,48
Δ.Δ. Βλαχάβας	28,02
Δ.Δ. Διάβας	23,80
Δ.Δ. Καστρακίου	47,90
Δ.Δ. Κρύας Βρύσης	17,27
Δ.Δ. Μεγάλης Κερασιάς	25,85
Δ.Δ. Ορθοβουνίου	15,87
Δ.Δ. Σαρακήνας	8,57
Σύνολο Δήμου Καλαμπάκας	277,09 τ.χιλ.
Σύνολο Νομού	3.383,48 τ.χιλ.

Πίνακας 2.2 Πληθυσμιακή πυκνότητα Δήμου Καλαμπάκας

Περιοχή	Πληθυσμιακή πυκνότητα
Σύνολο Ελλάδος	83
Περιφέρεια Θεσσαλίας	54
Νομός Τρικάλων	40
Δήμος Καλαμπάκας	43

*Στοιχεία ΕΣΥΕ 2001,, επεξεργασία ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΤΡΙΚΑΛΩΝ \

Η πληθυσμιακή πυκνότητα του Δήμου Καλαμπάκας είναι 43 κάτοικοι ανά χιλ, ενώ σε επίπεδο νομού ο αντίστοιχος δείκτης είναι 40 κάτοικοι ανά χιλ.

Από τον παραπάνω πίνακα διαπιστώνουμε ότι τόσο ο Νομός Τρικάλων, όσο και ο Δήμος Καλαμπάκας, χαρακτηρίζονται από αραιοκατοίκηση, λόγω της ορεινότητας κυρίως της μορφολογίας της, με σημαντικές αποκλίσεις συγκριτικά με την πληθυσμιακή πυκνότητα κυρίως της χώρας αλλά και της Περιφέρειας.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2.3 Εξέλιξη Πραγματικού Πληθυσμού Δήμου Καλαμπάκας ανά Δ.Δ Απογραφών 2001,1991,1981,1971

Πραγματικός Πληθυσμός Απογραφών Πληθυσμού 2001, 1991, 1981, 1971. Νομοί, Δήμοι - Κοινότητες, ΔΔ-ΚΔ και Οικισμοί Καποδίστρια							
Περιγραφή	2001		1991		1981		1971
	Πρ.Πληθυσμός	% μεταβολής	Πρ.Πληθυσμός	% μεταβολής	Πρ.Πληθυσμός	% μεταβολής	Πρ.Πληθυσμός
ΣΥΝΟΛΟ ΕΛΛΑΔΑΣ	10.964.020	6,86%	10.259.900	5,34%	9.739.589	11,08%	8.767.936
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ	753.888	2,59%	734.846	5,69%	695.285	5,22%	660.780
ΝΟΜΟΣ ΤΡΙΚΑΛΩΝ	138.047	-0,65%	138.946	3,42%	134.350	0,78%	133.312
ΔΗΜΟΣ ΚΑΛΑΜΠΑΚΑΣ	11.841	8,47%	10.916	-6,72%	11.703	2,16%	11.456
Δ.Δ ΚΑΛΑΜΠΑΚΑΣ	7.721	27,16%	6.072	-9,43%	6.704	12,48%	5.960
Δ.Δ. ΑΥΡΑΣ	613	-17,27%	741	-15,80%	880	36,65%	644
Δ.Δ. ΒΛΑΧΑΒΑΣ	305	-8,41%	333	4,06%	320	-38,46%	520
Δ.Δ.ΔΙΑΒΑΣ	754	-14,03%	877	15,39%	760	14,46%	664
Δ.Δ. ΚΑΣΤΡΑΚΙΟΥ	1.203	-8,41%	1.309	4,06%	1.279	-38,46%	1.332
Δ.Δ.ΚΡΥΑΣ ΒΡΥΣΗΣ	349	-8,94%	513	8,95%	740	14,46%	812
Δ.Δ. ΜΕΓΑΛΗΣ ΚΕΡΑΣΕΑΣ	316	-19,80%	394	-3,90%	410	1,49%	404
Δ.Δ. ΟΡΘΟΒΟΥΝΙΟΥ	143	-34,10%	217	-30%	310	41%	220
Δ.Δ. ΣΑΡΑΚΗΝΑΣ	437	-5,00%	460	53,3%	300	-58,60%	512

*Στοιχεία ΕΣΥΕ, επεξεργασία ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΤΡΙΚΑΛΩΝ

Ο Δήμος Καλαμπάκας αποτελεί τον δεύτερο πληθυσμιακά Δήμο του Νομού, μετά τον Δήμο Τρικκαίων.

Ο πληθυσμός του Δήμου, σύμφωνα με την απογραφή της ΕΣΥΕ της 18ης Μαρτίου 2001, ανέρχεται σε 11.841 κατοίκους, παρουσιάζοντας αύξηση της τάξης του 8,47% συγκριτικά με το 1991.

Η αύξηση αυτή είναι μεγαλύτερη από την αντίστοιχη αύξηση του πληθυσμού τόσο σε εθνικό επίπεδο (6,86%), όσο και σε επίπεδο Περιφέρειας όπου η αντίστοιχη αύξηση ήταν 2,59%. Σημαντικό σημείο είναι επίσης το γεγονός ότι σε επίπεδο Νομού, παρατηρήθηκε μείωση του πληθυσμού της τάξης του 0,65% .

Αξίζει να σημειωθεί ότι την δεκαετία 1991-1981 ο Δήμος παρουσίασε σημαντική μείωση του πληθυσμού κατά 6,72%.

Παρατηρούμε από την ανάλυση του πίνακα ότι η πληθυσμιακή αύξηση του Δήμου, προήλθε κυρίως από την αύξηση του Δ.Δ. Καλαμπάκας,(φαινόμενο αστικοποίησης), ενώ τα υπόλοιπα δημοτικά διαμερίσματα παρουσίασαν σημαντική μείωση με μεγαλύτερη αυτή της Αύρας και της Διάβας.

➤ Δημογραφική σύνθεση του πληθυσμού – Δημογραφικοί δείκτες

Εξετάζοντας την ηλικιακή σύνθεση του πληθυσμού του Δήμου Καλαμπάκας, παραθέτουμε τον ακόλουθο πίνακα κατανομής του πληθυσμού ανά ηλικιακή ομάδα.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2.4 ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΤΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΑΝΑ ΗΛΙΚΙΑΚΗ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΔΗΜΟΥ ΚΑΛΑΜΠΑΚΑΣ

Γεωγραφική περιοχή	Σύνολο	0-14	15-24	25-39	40-54	55-64	65-79	80+
Δ.Δ. Καλαμπάκας	7721	1421	1170	1607	1535	869	930	189
Αύρα	613	57	30	84	95	128	168	51
Βλαχάβα	305	46	36	52	45	37	72	17
Διάβα	754	117	79	158	121	108	148	23
Καστράκι	1203	184	112	240	226	149	221	71
Κρύα Βρύση	349	30	22	41	69	71	88	28
Μεγάλη Κερασιά	316	37	33	44	45	55	92	10
Ορθοβούνι	143	8	8	13	23	23	61	7
Σαρακήνα	437	49	50	67	93	61	94	23
Σύνολο Δήμου	11841	1949	1540	2306	2252	1501	1874	419
Σύνολο Νομού	138047	21277	15799	26358	27420	18594	23345	5254
Σύνολο Περιφέρειας	753888	118818	99936	155902	147875	92804	113272	25281
Σύνολο Ελλάδας	10964020	1665432	1565899	2507597	2189226	1203565	1501267	331034

*Στοιχεία ΕΣΥΕ 2001, επεξεργασία ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΤΡΙΚΑΛΩΝ

Όπως παρατηρούμε από τον πίνακα κατανομής των δημοτών ανά ηλικιακή κατηγορία, παρατηρούμε ότι οι νεαρές και παραγωγικές ηλικίες των 15-24 ετών και 25-39 αντιπροσωπεύουν το 32,48% του πληθυσμού.

Οι μεγάλες ηλικίες (65+) αποτελούν το 19,36% του συνόλου, ενώ τα νεαρά άτομα (0-14) αποτελούν το 16,46% του συνολικού πληθυσμού του δήμου.

Συνέπεια και παράγων αναπαραγωγής, ταυτόχρονα, της δημογραφικής αδυναμίας είναι η γήρανση του πληθυσμού.

Σε σύγκριση με τη χώρα, την περιφέρεια και τον Νομό, ο νεανικός πληθυσμός (0-14) έχει παρόμοια συσπλοχή στον συνολικό, αλλά ο γεροντικός (65+) μεγαλύτερη, με αποτέλεσμα να είναι μειωμένο και το ποσοστό των παραγωγικών ηλικιών και συνεπώς επιβαρημένος ο δείκτης γήρανσης, εξάρτησης των μη παραγωγικών ατόμων από τα ενεργά (δείκτης εξάρτησης), και ο δείκτης εξάρτησης ηλικιωμένων.

Οι βασικοί δημογραφικοί δείκτες διαορφώνονται ως εξής:

Πίνακας 2.5 Δημογραφικών δεικτών Δήμου Καλαμπάκας

	Δείκτης γήρανσης	Δείκτης εξάρτησης	Δείκτης εξάρτησης ηλικιωμένων
Ελλάδα	92,13%	42,86%	20,55%
Θεσσαλία	97,46%	47,25%	23,32%
Νομός Τρικάλων	134%	56,58%	32,44%
Δήμος Καλαμπάκας	118%	55,82%	30,18%

Πηγή ΕΣΥΕ 2001, επεξεργασία ΚΕΝΑΚΑΠ

Δείκτης γήρανσης: Ποσοστό πληθυσμού ηλικίας 65+ / Πληθυσμός ηλικίας 0-14 :

Δείκτης εξάρτησης: Ποσοστό πληθυσμού ηλικίας 65+ και 0-14 / Πληθυσμός ηλικίας 15-64

Δείκτης εξάρτησης ηλικιωμένων: Ποσοστό πληθυσμού ηλικίας 65+ / Πληθυσμός ηλικίας 15-64

Για την αξιολόγηση των συγκρίσεων αυτών πρέπει να ληφθεί υπόψη ότι ήδη ο πληθυσμός της χώρας γενικά, χαρακτηρίζεται από τάσεις γήρανσης. Είναι ενδεικτικό των τάσεων ότι σύμφωνα με τις προβολές της ΕΣΥΕ, από το 2005 μέχρι το 2050 ο συνολικός πληθυσμός (μετά από μία ενδιάμεση αύξηση από 11,08 εκατ. σε 11,3 εκατ.) από το 2019 αρχίζει να μειώνεται καταλήγοντας να είναι 10,7 εκατομμύρια το 2050. Σύμφωνα με τις ίδιες προβολές, ο πληθυσμός άνω των 65 ετών (ως ποσοστό του πληθυσμού από 15-64 ετών) θα αυξηθεί από 26,75% το 2005, σε 55,76% το 2050 (ΕΣΥΕ και Έκθεση Στρατηγικής για τις Συντάξεις, 2005).

Τα παραπάνω έχουν προφανή σημασία για τον αναπτυξιακό σχεδιασμό. Προσδίδουν μεγαλύτερη σπουδαιότητα σε πολιτικές και μέτρα: δια βίου μάθησης, που θα συμβάλλουν έστω στη μεγαλύτερη γεννητικότητα έστω της διευκόλυνσης του συμβίβασμού της οικογενειακής ζωής με τη συσπλοχή των γυναικών στην αγορά εργασίας, που θα διευκολύνουν την ένταξη των νέων στην

Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δήμου Καλαμπάκας 2007 - 2010

αγορά εργασίας, που θα προωθούν την ενσωμάτωση των μεταναστών, και που θα υποστηρίζουν την «ενεργό γήρανση». Το βάρος που αποκτούν οι παρεμβάσεις αυτές υπογραμμίζεται από το ότι το πρόβλημα της δημογραφικής γήρανσης είναι ένα από τα κρισιμότερα, σε μακροπρόθεσμο ορίζοντα, και σε επίπεδο νομού, περιφέρειας και χώρας συνολικά.

Πίνακας 2.6 Σύνθεση του πληθυσμού ανά φύλο**ΑΝΔΡΕΣ**

Δ.Δ.	ΣΥΝΟΛΟ	0-14	%	15-24	%	25-39	%	40-54	%	55-64	%	65-79	%	80-	%
Καλαμπάκα	3829	719	73,29%	616	76,33%	788	67,70%	794	66,84%	415	59,88%	417	48,32%	80	45,45%
Αύρα	299	29	2,96%	16	1,98%	48	4,12%	48	4,04%	59	8,51%	81	9,39%	18	10,23%
Βλαχάβα	152	25	2,55%	18	2,23%	29	2,49%	27	2,27%	19	2,74%	28	3,24%	6	3,41%
Διάβα	396	65	6,63%	43	5,33%	85	7,30%	72	6,06%	44	6,35%	75	8,69%	12	6,82%
Καστράκι	581	85	8,66%	55	6,82%	125	10,74%	119	10,02%	67	9,67%	102	11,82%	28	15,91%
Κρύα Βρύση	178	12	1,22%	10	1,24%	29	2,49%	38	3,20%	31	4,47%	40	4,63%	18	10,23%
Μεγάλη Κερασέα	151	15	1,53%	18	2,23%	23	1,98%	26	2,19%	23	3,32%	44	5,10%	2	1,14%
Ορθοβούνι	61	2	0,20%	4	0,50%	7	0,60%	13	1,09%	7	1,01%	26	3,01%	2	1,14%
Σαρακήνα	225	29	2,96%	27	3,35%	30	2,58%	51	4,29%	28	4,04%	50	5,79%	10	5,68%
Σύνολο Δήμου	5872	981	100,00%	807	100,00%	1164	100,00%	1188	100,00%	693	100,00%	863	100,00%	176	100,00%

ΓΥΝΑΙΚΕΣ

Δ.Δ.	ΣΥΝΟΛΟ	0-14	%	15-24	%	25-39	%	40-54	%	55-64	%	65-79	%	80-	%
Καλαμπάκα	3892	702	72,52%	554	75,58%	819	71,72%	741	69,64%	454	56,19%	513	50,74%	109	44,86%
Αύρα	314	28	2,89%	14	1,91%	36	3,15%	47	4,42%	69	8,54%	87	8,61%	33	13,58%
Βλαχάβα	153	21	2,17%	18	2,46%	23	2,01%	18	1,69%	18	2,23%	44	4,35%	11	4,53%
Διάβα	358	52	5,37%	36	4,91%	73	6,39%	49	4,61%	64	7,92%	73	7,22%	11	4,53%
Καστράκι	622	99	10,23%	57	7,78%	115	10,07%	107	10,06%	82	10,15%	119	11,77%	43	17,70%
Κρύα Βρύση	171	18	1,86%	12	1,64%	12	1,05%	31	2,91%	40	4,95%	48	4,75%	10	4,12%
Μεγάλη Κερασέα	165	22	2,27%	15	2,05%	21	1,84%	19	1,79%	32	3,96%	48	4,75%	8	3,29%
Ορθοβούνι	82	6	0,62%	4	0,55%	6	0,53%	10	0,94%	16	1,98%	35	3,46%	5	2,06%
Σαρακήνα	212	20	2,07%	23	3,14%	37	3,24%	42	3,95%	33	4,08%	44	4,35%	13	5,35%

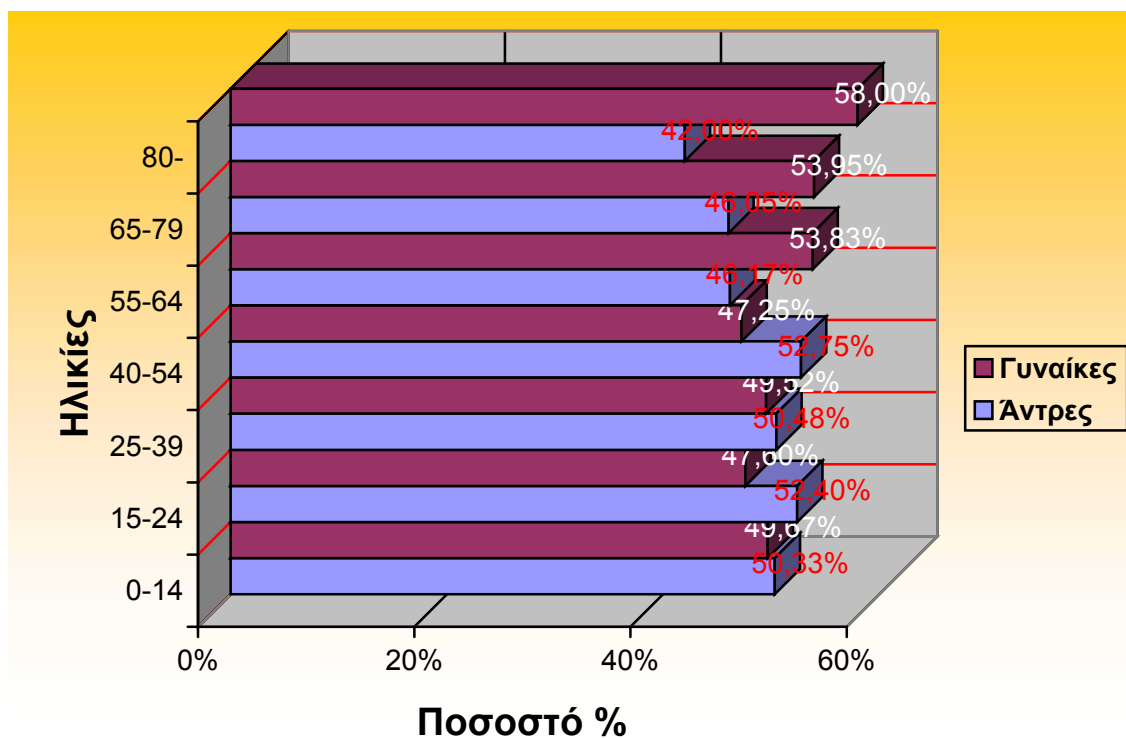
Σύνολο Δήμου	5969	968	100,00%	733	100,00%	1142	100,00%	1064	100,00%	808	100,00%	1011	100,00%	243	100,00%
--------------	------	-----	---------	-----	---------	------	---------	------	---------	-----	---------	------	---------	-----	---------

Διάσταση Φύλλου

	0-14	%	15-24	%	25-39	%	40-54	%	55-64	%	65-79	%	80-	%
ΑΡΡΕΝ	981	50,33%	807	52,40%	1164	50,48%	1188	52,75%	693	46,17%	863	46,05%	176	42,00%
ΘΥΛΗ	968	49,67%	733	47,60%	1142	49,52%	1064	47,25%	808	53,83%	1011	53,95%	243	58,00%
ΣΥΝΟΛΟ	1949	100,00%	1540	100,00%	2306	100,00%	2252	100,00%	1501	100,00%	1874	100,00%	419	100,00%

Πηγή: ΕΣΥΕ 2001 - Επεξεργασία ΚΕΝΑΚΑΠ Α.Ε.

Σχεδιάγραμμα 2.: Διάσταση Φύλλου

Παρατηρούμε την ύπαρξη σχετικής ισορροπίας μεταξύ των δύο φύλλων, με τους άνδρες να κατέχουν το 49,59% και τις γυναίκες το υπόλοιπο 50,41%.

Σύνθεση του πληθυσμού ανά εκπαιδευτικό επίπεδο

ΠΙΝΑΚΑΣ 2.7 Σύνθεση του πληθυσμού (μόνιμου) ανά εκπαιδευτικό επίπεδο 2001

2001									
Περιγραφή	Σύνολο	ΠΤΥΧΙΟΥΧΟΙ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ	ΠΤΥΧΙΟΥΧΟΙ Α.Ε.Ι / ΤΕΙ	Πτυχιούχοι Μεταδευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης	Απόφοιτοι Μέσης Εκπαίδευσης	Απόφοιτοι 3ταξίου Γυμνασίου	Απόφοιτοι Δημοτικού	Γνωρίζουν γραφή και ανάγνωση	Δε γνωρίζουν γραφή και ανάγνωση
Σύνολο Ελλάδος	9.859.593	82.631	1.181.605	363.273	2.699.457	1.159.451	3.139.907	643.997	371.452
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ	665.768	1.937	48.103	36.818	147.748	74.754	236.253	59.659	44.993
ΝΟΜΟΣ ΤΡΙΚΑΛΩΝ	119.789	182	11.056	2.801	22.430	12.211	43.746	13.477	11.132
ΔΗΜΟΣ ΤΡΙΚΚΑΙΩΝ	51.435	147	7.770	1.740	13.003	5.752	15.752	3.455	2.386
ΔΗΜΟΣ ΚΑΛΑΜΠΑΚΑΣ	10.146	16	1.502	229	1.932	1.047	3.496	1.374	919
% ΕΠΙ ΤΟΥ ΣΥΝΟΛΟΥ		0,16%	14,80%	2,26%	19,04%	10,32%	34,46%	13,54%	9,06%

*Στοιχεία ΕΣΥΕ, επεξεργασία ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΤΡΙΚΑΛΩΝ

Σύνθεση του πληθυσμού ανά εκπαιδευτικό επίπεδο

ΠΙΝΑΚΑΣ 2.7 Σύνθεση του πληθυσμού (μόνιμου) ανά εκπαιδευτικό επίπεδο 1991

1991									
Περιγραφή	Σύνολο	ΠΤΥΧΙΟΥΧΟΙ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ	Πτυχιούχοι Α.Ε.Ι / ΤΕΙ	Μεταδευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης	Απόφοιτοι Μέσης Εκπαίδευσης	Απόφοιτοι 3ταξίου Γυμνασίου	Απόφοιτοι Δημοτικού	Γνωρίζουν γραφή και ανάγνωση	Δε γνωρίζουν γραφή και ανάγνωση
Σύνολο Ελλάδος	9.005.182	36.416	745.484		1.855.055	969.182	3.574.413	959.208	236.380
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ	638.640	830	41.347		94.238	63.715	257.248	83.723	69.966
ΝΟΜΟΣ ΤΡΙΚΑΛΩΝ	121.382	81	6.797		14.899	11.106	52.657	17.720	5.760
ΔΗΜΟΣ ΤΡΙΚΚΑΙΩΝ	44.801	54	4.566		8.709	5.116	17.570	4.757	1.230
ΔΗΜΟΣ ΚΑΛΑΜΠΑΚΑΣ	9.711	9	584		1.203	927	4.086	1.392	1.391
% ΕΠΙ ΤΟΥ ΣΥΝΟΛΟΥ		0,09%	6,01%		12,39%	9,55%	42,08%	14,33%	14,32%

*Στοιχεία ΕΣΥΕ, επεξεργασία Α ΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΤΡΙΚΑΛΩΝ

Από την ανάλυση του πίνακα 2.7, παρατηρούμε ότι ο Δήμος Καλαμπάκας διαθέτει μεγαλύτερο ποσοστό πτυχιούχων ΑΕΙ/ΤΕΙ σε σχέση τόσο με τη χώρα, την περιφέρεια αλλά και το Νομό, σημείο που καταδεικνύει ότι η περιοχή διαθέτει αξιόλογο ενδογενές ανθρώπινο δυναμικό.

Εξετάζοντας και την τάση μεταξύ 2001 και 1991, παρατηρούμε διπλασιασμό των κατόχων τόσο μεταπτυχιακών τίτλων όσο και πτυχιούχων Ανώτερων και Ανωτάτων Σπουδών.

Οι κάτοχοι τίτλου μεταπτυχιακών σπουδών, υπολείπονται αρκετά τόσο του εθνικού όσο και του περιφερειακού όρου, ενώ έχουν την ίδια αναλογία με το επίπεδο του Νομού. Εστιάζοντας την προσοχή μας στο ποσοστό των αποφοίτων δημοτικού, παρατηρούμε ότι ο Δήμος Καλαμπάκας έχει μικρότερο ποσοστό από το αντίστοιχο του Νομού, αλλά ελαφρώς αυξημένο σε σχέση με την περιφέρεια και τη χώρα.

Τέλος, το ποσοστό των αναλφάβητων είναι σημαντικά μεγαλύτερο για τον Δήμο Καλαμπάκας, (όσο και για τον Νομό), σε σχέση με τα αντίστοιχα εθνικά και περιφερειακά ποσοστά, γεγονός το οποίο εξηγείται και από τους επιβαρνημένους δημογραφικούς δείκτες (γήρανση του πληθυσμού).

➤ **Η θέση και ο ρόλος της περιοχής στον Νομό και την Περιφέρεια, την Ελλάδα, και τον Κόσμο.**

Ο Δήμος Καλαμπάκας, λόγω της γεωγραφικής του θέσης παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον όχι μόνο σε επίπεδο Νομού και Περιφέρειας Θεσσαλίας, αλλά σε εθνικό όσο και σε παγκόσμιο επίπεδο.

Η παγκόσμια ακτινοβολία των Μετέωρων, και η αναγνώριση τους ως Μνημεία Παγκόσμιας Κληρονομιάς της UNESCO, με την επακόλουθη αναγνώριση της περιοχής ως διεθνούς εμβέλειας εθνικού πολιτιστικού πόρου (Γενικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης, του ΥΠΕΧΩΔΕ , Φεβρουάριος 2008, άρθρο 10 περί διατήρησης, προστασίας και ανάδειξης του εθνικού, φυσικού και πολιτιστικού πλούτου), προσδίδει στην περιοχή τεράστιες δυνατότητες αξιοποίησης, και λήψης των πολλαπλών ωφελειών που προκύπτουν από την αναγνώριση αυτή.

Παράλληλα η αναγνώριση αυτή επιφέρει και μια σειρά σημαντικών νομοθετικών δεσμεύσεων για την προστασία και ανάδειξης της περιοχής και την ήπια και βιώσιμη ανάπτυξη της.

Πέραν των Μετέωρων και του γεωλογικού αυτού θαύματος που η περιοχή του Δήμου Καλαμπάκας έχει την τύχη της γειτνίασης, ως εθνικής εμβέλειας πολιτιστικός εθνικός πόρος και άξονας εθνικής ανάπτυξης, ορίζεται βάσει του ίδιου άρθρου του Γ.Π.Χ.Σ.Α.Α, και η πόλη της Καλαμπάκας λόγω των βυζαντινών μνημείων που σώζονται στην περιοχή.

Η περιοχή του Δήμου Καλαμπάκας διαθέτει επίσης ένα πλούσιο περιβαλλοντικό απόθεμα. Το σχετικά "η- υποβαθ"ισμένο φυσικό περιβάλλον που διακρίνεται για την υψηλή βιοποικιλότητα σε συνδυασμό με μεγάλη ποικιλία βιοτόπων και προστατευόμενων περιοχών, που έχουν ενταχθεί στο Ευρωπαϊκό Οικολογικό Δίκτυο Natura 2000 ως Ζώνες Ειδικής Προστασίας (ΖΕΠ). Οι περιοχές αυτές είναι οι κάτωθι:

- Αύρα : Μετέωρα-Αντιχάσια (GR 1440003)
- Βλαχάβα: Μετέωρα-Αντιχάσια
- Διάβα: Κόζακας-Κερκέτιο Όρος (GR 1440002
- Διάβα: Μετέωρα-Αντιχάσια (GR 1440003

Διατήρηση, προστασία και ανάδειξη του εθνικού φυσικού και πολιτιστικού πλούτου, διατήρηση και ανάδειξη της ποικιλομορφίας της υπαίθρου, καθώς και βιώσιμη διαχείριση των φυσικών πόρων.

Η διαδικασία προστασίας των περιοχών του Εθνικού Καταλόγου (στον οποίο ο Δήμος Καλαμπάκας έχει την τύχη να μνημονεύεται σε τρία διαφορετικά σημεία λόγων των Μετεώρων, της Καλαμπάκας και των περιοχών Natura 2000,) αποτελεί τη μεγαλύτερη ίσως πρόκληση που αντιμετώπισε η χώρα μας στον τομέα της προστασίας του φυσικού και πολιτιστικού πλούτου, αναδεικνύοντας την αναγκαιότητα για σχεδιασμό και εφαρμογή ολοκληρωμένης εθνικής πολιτικής.

Αυτή η στοχευμένη εθνική πολιτική στην περιοχή μας θα πρέπει να τύχει της μέγιστης δυνατής αξιοποίησης για άντληση των πολλαπλών ωφελειών που μπορεί να επιφέρει στην περιοχή.

Την ευνοϊκή αυτή συγκυρία για την περιοχή έρχεται να ενισχύσει και η ολοκλήρωση βασικών αναπτυξιακών υποδομών που συντελούνται αυτή τη στιγμή τόσο σε επίπεδο Νομού, όπως η ολοκλήρωση των έργων βελτίωσης της Εθνικής οδού Τρικάλων – Άρτας που διέρχεται από την Καλαμπάκα, και που θα διευκολύνει ακόμα περισσότερο την πρόσβαση στην πρωτεύουσα του Νομού, όσο και σε περιφερειακό και εθνικό επίπεδο όπως η επικείμενη κατασκευή του Αυτοκινητόδρομου Κεντρικής Ελλάδας-Ε-65 (Λαμία- Εγνατία Οδό – κόμβος Κορυδαλλού, Δήμου Μαλακασίου), η συνεχής αναβάθμιση των διευρωπαϊκών οδικών αξόνων του ΠΑΘΕ, και της Εγνατίας Οδού, καθώς και η ολοκλήρωση της Τρικάλων-Λαρίσης.

Επίσης, η διερευνώμενη σιδηροδρομική σύνδεση της Καλαμπάκας με τα Ιωάννινα και την Ηγουμενίτσα, και η επικείμενη αναβάθμιση του λιμένα της Ηγουμενίτσας, από λιμένα εξυπηρέτησης οχηματαγωγών –επιβατικών πλοίων, σε σύνθετο λιμένα εξυπηρέτησης και μοναδοποιημένων εμπορευμάτων (εμπορευματοκιβώτια), ενισχύει περαιτέρω τον ρόλο της περιοχής ως διαμετακομιστικό και εμπορευματικό κέντρο και εθνικό συγκοινωνιακό κόμβο.

Στις σιδηροδρομικές υποδομές στον εθνικό σχεδιασμό επίσης αναφέρεται και η επέκταση του υφιστάμενου δικτύου προς Καλαμπάκα- Δυτική Μακεδονία (Σιάτιστα-Κοζάνη).

Τέλος η ολοκλήρωση των εργασιών αναβάθμισης και η επικείμενη άμεση ολοκλήρωση τους στην Ε.Ο Τρικάλων-Λαρίσης, θα διευκολύνει την ενίσχυση της συνεργασίας της περιοχής με το αναδυόμενο εθνικό δίπολο Λάρισας –Βόλου.

2. Περιβάλλον και Ποιότητα Ζωής

Εθνικές πολιτικές για το περιβάλλον

Ως Βιώσιμη Ανάπτυξη ορίζεται η ανάπτυξη η οποία ικανοποιεί τις ανάγκες του παρόντος χωρίς να θέτει σε κίνδυνο την ικανότητα των μελλοντικών γενεών να ικανοποιήσουν τις δικές τους ανάγκες.

Για να πραγματοποιηθεί θα πρέπει να συνδυαστεί η κοινωνική πρόοδος, που θα αναγνωρίζει και θα λαμβάνει υπόψη τις ανάγκες όλων των πολιτών, η αποτελεσματική περιβαλλοντική διαχείριση και η διατήρηση υψηλών ρυθμών οικονομικής μεγέθυνσης και απασχόλησης.

Στόχος της βιώσιμης ανάπτυξης είναι μια καλύτερης ποιότητας ζωή για όλους τους πολίτες τόσο για αυτούς που ζουν και δουλεύουν σήμερα όσο και για τις επόμενες γενεές.

Η ταύτιση της ανάπτυξης μόνο με την οικονομική μεγέθυνση δεν μπορεί να προσφέρει σύγχρονες λύσεις. Οδήγησε σε οικονομικές και κοινωνικές ανισότητες που είναι υπεύθυνες για εντάσεις

που εκδηλώνονται σε τοπικό ή περιφερειακό επίπεδο αλλά και για ανισορροπίες που προκαλούν ιδιαίτερα διεθνή προβλήματα.

Η χώρα “ας τα τελευταία χρόνια έχει πετύχει υψηλούς ρυθμούς οικονομικής μεγέθυνσης. Το ζητούμενο είναι να διατηρηθούν και να αυξηθούν χωρίς όμως να διαταραχθεί ο κοινωνικός ιστός και χωρίς να υποβαθμισθεί το περιβάλλον. Σε περίπτωση που οι δύο αυτές συνιστώσες δεν ληφθούν υπόψη πολύ σύντομα θα οδηγήσουν σε συγκρούσεις και θα αποτελέσουν σημαντικό παράγοντα επιβράδυνσης της οποιασδήποτε οικονομικής μεγέθυνσης.

Σε όλα τα επίσημα κείμενα της η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει ενσωματώσει τις βασικές αρχές της βιώσιμης ανάπτυξης. Η στρατηγική της βιώσιμης ανάπτυξης παρέχει την δυνατότητα χρησιμοποίησης των τεχνολογικών και επιστημονικών επιτευγμάτων “ε τρόπο ώστε να δημιουργηθούν εναλλακτικές πολιτικές προτάσεις οι οποίες θα διασφαλίζουν αύξηση της παραγωγικότητας, αποτελεσματικότητα, κοινωνική συνοχή και συνετή διαχείριση των φυσικών πόρων.

Η Ελληνική στρατηγική για τη βιώσιμη ανάπτυξη, εκτός από τον στόχο της οικονομικής μεγέθυνσης εμπεριέχει τρεις βασικούς άξονες: Την περιβαλλοντική πολιτική, την πολιτική της κοινωνικής αλληλεγγύης και την σύνθεση των επιμέρους το“εακών πολιτικών σε ένα ενιαίο στρατηγικό σχεδιασμό.

Επομένως, πρώτο βήμα για την κατάσταση “ας Εθνικής Στρατηγικής για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη, αποτελεί η αναγνώριση του διεθνούς πλαισίου και ο εντοπισμός των προκλήσεων και υποχρεώσεων που απορρέουν από την ενεργό συ“ετοχή “ας σε αυτό.

Το περιβάλλον, αναδεικνύεται πλέον ως προϋπόθεση για την επιβίωση των ανθρωπίνων κοινωνιών, αλλά και η κρίσιμη παράμετρος για την ανάπτυξη, ενώ εντοπίζεται η αλληλεξάρτηση μεταξύ περιβαλλοντικής υποβάθμισης, κοινωνικής ευημερίας και οικονομικής αποδοτικότητας. Η τεκμηρίωση αυτών των σχέσεων αλληλεξάρτησης περνάει μέσα από την αναγνώριση των αιτίων και συνεπειών που χαρακτηρίζουν “ία σειρά φαινομένων περιβαλλοντικής υποβάθμισης και που συνιστούν ορατές απειλές για την ίδια την επιβίωση στον πλανήτη.

Η προστασία του περιβάλλοντος είναι σήμερα ζήτημα ζωής για όλους και υποχρέωση για την διασφάλιση ενός βιώσιμου περιβάλλοντος για τις επόμενες γενιές.

Σε εθνικό επίπεδο και σε συνάφεια με τις ευρωπαϊκές πολιτικές για την προστασία και την αναβάθμιση του περιβάλλοντος, έχουν καταρτιστεί χωροταξικά πλαίσια για τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, τον τουρισμό, την βιομηχανία, ως μέρη του Εθνικού Χωροταξικού Πλαισίου.

Θωρακίζονται με θεσμική και οικονομική θωράκιση οι Προστατευόμενες Περιοχές, τα μνημεία παγκόσμιας πολιτιστικής και εθνικής κληρονομιάς, οι εθνικοί πολιτιστικοί πόροι, καθώς και οι περιοχές φυσικού πλούτου.

Στην περιοχή του Δήμου Καλαμπάκας λόγω του σημαντικότερου περιβαλλοντικού και πολιτιστικού πλούτου, συγκεντρώνονται τόσο οι εθνικές στρατηγικές προστασίας του περιβάλλοντος και ανάδειξης του ως εθνικός πόλος ανάπτυξης, όσο και διεθνείς και κοινοτικές οδηγίες και υποχρεώσεις που απορρέουν από αυτές τις στοχευμένες πολιτικές.

Ενδεικτικά αναφέρουμε τις πολιτικές που προωθούνται σε εθνικό επίπεδο:

Ρυθμίσεις για τη βελτίωση του θεσμικού πλαισίου για τον χωροταξικό και πολεοδομικό σχεδιασμό

Οριστικοποίηση της οριοθέτησης - θεσμοθέτησης ζωνών Α' απολύτου προστασίας και ζωνών Β' προστασίας της περιβάλλουσας περιοχής (αρχαιολογικοί τόποι και τοπία, ενάλιες αρχαιότητες, τοπία φυσικών οικοσυστημάτων, αγροτικά τοπία), όπου η εκτός σχεδίου δόμηση δεν θα επιτρέπεται παρά μόνον σε ειδικές και περιορισμένες περιπτώσεις. (Μετέωρα)

Περιορισμός της εκτός σχεδίου δόμησης με:

α) την βαθμιαία υποκατάστασή της, με κατάλληλες σχεδιαστικές ρυθμίσεις και Ζώνες ελέγχου, κατά προτεραιότητα στις κρίσιμες περιοχές του εξωαστικού χώρου όπου ασκούνται και οι μεγαλύτερες πιέσεις (τουριστικές περιοχές κ.λπ.).

β) τον προσδιορισμό ευρύτερων ζωνών στις οποίες θα επιτρέπεται η χωροθέτηση οχλουσών χρήσεων (μεταποιητικές δραστηριότητες μέσης και υψηλής όχλησης, κτηνοτροφικές μονάδες κ.λπ.), έτσι ώστε να απαγορευτεί η διάχυση τους σε όλο το χώρο,

γ) τον προσδιορισμό ζωνών προστασίας της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς, των φυσικών πόρων και του τοπίου, στις οποίες θα περιορίζεται ή/ και θα απαγορεύεται η δυνατότητα δόμησης.

Υδάτινοι πόροι

Το πρόβλημα των υδάτινων πόρων της περιοχής συμπίπτει με το πρόβλημα ολόκληρου του Υδατικού Διαμερίσματος της Θεσσαλίας.

Κρίσιμο ήταν πάντα και γίνεται όλο και πιο επιτακτικό το πρόβλημα έλλειψης νερού στο υδατικό διαμέρισμα Θεσσαλίας.

Η Καλαμπάκα ως ημιαστικό κέντρο, είναι άμεσα συνδεδεμένη με τις εξελίξεις στον αγροτικό χώρο. Στους εθνικούς στρατηγικούς στόχους έμφαση δίνεται στην ορθολογική διαχείριση των υδάτινων πόρων(Εθνικό Πρόγραμμα Διαχείρισης Υδάτινων Πόρων, υπουργείο ΥΠΕΧΩΔΕ).

Από πλευράς ρύπανσης και αλλοιώσεων των στοιχείων της φυσικής κληρονομιάς, το μεγάλο πρόβλημα είναι η ρύπανση του Πηνειού.

Ο Πηνειός με τους παραποτάμους του, είναι ο μόνος αξιόλογος ποταμός που διαρρέει το Υδατικό Διαμέρισμα Θεσσαλίας και τα νερά του χρησιμοποιούνται κατά κύριο λόγο για άρδευση και πρόσληψη πόσιμου νερού.

Δεδομένα ποιοτικών χαρακτηριστικών για τον ποταμό Πηνειό από το Υπουργείο Γεωργίας υπάρχουν σε τέσσερις χαρακτηριστικές θέσεις, μεταξύ των οποίων και η περιοχή της Καλαμπάκας,(επεξεργασμένα στοιχεία ΥΠΕΧΩΔΕ, για την περίοδο 2000-2003- Εθνικό Πρόγραμμα Διαχείρισης Υδάτινων Πόρων).

Από την αξιολόγηση των στοιχείων αυτών προκύπτει ότι ο Πηνειός έχει χαρακτηριστικά που ικανοποιούν κατ' αρχήν βασικά αγρονομικά κριτήρια για άρδευση γεωργικών εκτάσεων.

Επιπρόσθετα τα ποιοτικά χαρακτηριστικά του ποταμού καλύπτουν τις προϋποθέσεις της κατηγορίας Α2 της Οδηγίας 75/440/ΕΟΚ για τα επιφανειακά ύδατα που είναι κατάλληλα για πρόσληψη νερού για ύδρευση μετά από επεξεργασία.

Ωστόσο πρέπει να γίνουν οι ακόλουθες επισημάνσεις:

- Σε όλες τις θέσεις δειγματοληψίας, έχουν καταγραφεί σχετικά υψηλές συγκεντρώσεις νιτρικών, συγκέντρωση βαρέων μετάλλων όπως το χρώμιο, το νικέλιο και ο χαλκός.
- Πηνειός όσο και παραπόταμοι του αποτελούν τον αποδέκτη των αστικών λυμάτων οικιστικών λυμάτων (π.χ ο Ληθαίος των Τρικάλων)

Βάσει του εθνικού προγράμματος ολοκληρωμένης διαχείρισης και προστασίας υδατικών πόρων. (Εθνικό πρόγραμμα Διαχείρισης Υδάτινων Πόρων).

Πρωτεύεται η συνολική διαχείριση των υδατικών πόρων της χώρας με τρόπο ώστε:

- α) να διασφαλίζεται η ορθολογική χρήση τους σε κάθε περίπτωση και ιδιαίτερα στον αγροτικό τομέα
- β) να καλύπτονται ισόρροπα οι ανάγκες χρήσης και ανάπτυξης των διαφορετικών χωρικών και διοικητικών ενοτήτων, δηλαδή μεταφορά ποσοτήτων νερού από μια λεκάνη απορροής σε μια άλλη στο ίδιο ή διαφορετικό υδατικό διαμέρισμα και να διατηρείται η ποιότητά τους σε ικανοποιητικά επίπεδα, όπως στην περίπτωση των νερών του Εύηνου και του Μόρνου για την ύδρευση της πρωτεύουσας, του Αλιάκμονα για την ύδρευση της Θεσσαλονίκης και την άρδευση του κάμπου δυτικά αυτής, του Αχελώου για την αποκατάσταση οικοσυστημάτων και ιδιαίτερα του Πηνειού (αποκατάσταση της στάθμης του υπόγειου υδροφορέα για την αντιμετώπιση της υπαλμύρισης και των καθιζήσεων), την παραγωγή πράσινης ενέργειας, την ύδρευση οικισμών, την **άρδευση του θεσσαλικού κάμπου** και
- γ) να προστατεύονται ιδιαίτερα τα υπόγεια αποθέματα από την υπερεκμετάλλευση αλλά και την ποιοτική υποβάθμιση.

Επίσης προωθούνται μέτρα που συμβάλλουν στη δραστική μείωση του ρυπαντικού φορτίου από αστικά, βιομηχανικά και αγροτικά απόβλητα σε όλους τους υδατικούς υποδοχείς, κατά προτεραιότητας στις ευαίσθητες περιβαλλοντικά περιοχές.

Ειδικότερα προγραμματίζεται η εντός πενταετίας ολοκλήρωση των εγκαταστάσεων βιολογικού καθαρισμού και των δικτύων αποχέτευσης όλων των οικισμών της χώρας με πληθυσμό μεγαλύτερο των 2000 κατοίκων.

Εντείνεται η συστηματική παρακολούθηση των απολήψεων από επιφανειακά νερά και υπόγεια ύδατα.

- ✓ Συστηματική παρακολούθηση της ποιότητας όλων των υδάτινων σωμάτων (ποτάμιων, λιμναίων, υπόγειων, παράκτιων).
- ✓ Οριοθέτηση των υδατορεμάτων και όλων των υδατικών συστημάτων που χρήζουν προστασίας.

Για το **έδαφος** προωθούνται:

- ✓ Η εφαρμογή μιας πολιτικής διαχείρισης αποβλήτων που στοχεύει στη βελτίωση των επιδόσεων της χώρας στους τομείς της πρόληψης της δημιουργίας τους και της ολοκληρωμένης διαχείρισης τους. Ειδικότερα επιδιώκεται:

α) Η κατάργηση και εξυγίανση των ανεξέλεγκτων χώρων διάθεσης και χωροθέτηση εγκαταστάσεων για ανακύκλωση απορριμμάτων στην πηγή,

β) η ενίσχυση της εφαρμογής των δεσμεύσεων που προκύπτουν από τους Εθνικούς και Περιφερειακούς Σχεδιασμούς Διαχείρισης Αποβλήτων (Επικινδύνων ή μη),

γ) η ενίσχυση της εφαρμογής δράσεων ολοκληρωμένης διαχείρισης αποβλήτων με στόχο την αύξηση του ποσοστού ανακύκλωσης / αξιοποίησης των αποβλήτων, από 24% που είναι σήμερα για τα οικιακά απόβλητα στο 60 % αντίστοιχα της ποσότητας τους για το έτος 2023 σε συνδυασμό με την περιβαλλοντικά ασφαλή διάθεση των υπολειμμάτων. Στο πλαίσιο αυτό εντάσσεται, μεταξύ άλλων, η διεύρυνση του πεδίου εφαρμογής του νόμου για την εναλλακτική διαχείριση των αποβλήτων σε άλλα είδη αποβλήτων (π.χ. ανακύκλωση αποβλήτων εκσκαφών κατασκευών και κατεδαφίσεων) και η επέκταση των συστημάτων εναλλακτικής διαχείρισης,

δ) η υλοποίηση κατά προτεραιότητα όλων των αναγκών κατά τα παραπάνω υποδομών διαχείρισης και ε) η εξάλειψη, μέχρι την 31.12.2008 της ανεξέλεγκτης διάθεσης αποβλήτων και η περιβαλλοντική αποκατάσταση των Χώρων Ανεξέλεγκτης Διάθεσης Αποβλήτων.

Προτεραιότητα λοιπόν για το Υδατικό Διαμέρισμα της Θεσσαλίας είναι η συλλογή και επεξεργασία των λυμάτων των οικισμών που δεν εξυπηρετούνται από ΕΕΛ, έτσι ώστε να επιτευχθεί περαιτέρω μείωση του συνολικού ρυπαντικού φορτίου του υδατικού διαμερίσματος. Η κατασκευή και λειτουργία αποχετευτικών δικτύων και εγκαταστάσεων επεξεργασίας λυμάτων για οικισμούς με ισοδύναμο πληθυσμό μεταξύ 2000-10.000, αναμένεται να οδηγήσει σε περαιτέρω μείωση των παραγόμενων από αστικά λύματα, φορτίων.

Οι έντονες γεωργικές και κτηνοτροφικές δραστηριότητες που αναπτύσσονται, σε συνδυασμό με το φορτίο των αστικών λυμάτων αποτελούν την κύρια πηγή ρύπανσης των επιφανειακών και υπόγειων υδάτων.

Επισημαίνεται η σημαντική συνεισφορά στο ρυπαντικό φορτίο της σταβλισμένης κτηνοτροφίας και η αναγκαιότητα υποβολής των φορτίων αυτών σε κατάλληλη επεξεργασία.

Πολύ σημαντική είναι επίσης, και κυρίως ως προς το άζωτο, η συνεισφορά των γεωργικών δραστηριοτήτων και η αναγκαιότητα εφαρμογής ορθών γεωργικών πρακτικών (οδηγία 91/676/ΕΟΚ)

Η περιοχή της Καλαμπάκας, η οποία αποτελεί οικισμό γ' επιπέδου, και με βάση την εθνική και κοινοτική νομοθεσία, θα έπρεπε να έχει ολοκληρωθεί η κατασκευή του δικτύου αποχέτευσης και των εγκαταστάσεων επεξεργασίας λυμάτων ως το τέλος του 2005, καθώς και η ένταξη τους σε έναν ευρύτερο σχεδιασμό διαχείρισης αστικών λυμάτων της περιοχής.

➤ **Υψόμετρο και κλίσεις εδάφους**

Η περιοχή του Δήμου Καλαμπάκας χαρακτηρίζεται ως ημιορεινή με υψόμετρα που ποικίλουν από 180-300μ (για τις ημιορεινές), και 500-825μ (για τις ορεινές περιοχές) του Δήμου. Το μεγαλύτερο δε υψόμετρο εντοπίζεται στον οικισμό Κορομηλιάς του Δ.Δ. Διάβας, με υψόμετρο 1175 μ.

➤ Χρήσεις γης

Πίνακας 3.1 Κατανομή χρήσεων γης 2001

Κατανομή χρήσεων γης 2001					
Γεωγραφικά Διαμερίσματα & Νομοί	Σύνολο εκτάσεων	Γεωργικές Περιοχές	Δάση- Ημιφυσικές εκτάσεις	Εκτάσεις που καλύπτονται από νερά (χερσαία ύδατα)	Τεχνητές Περιοχές (αστική οικοδόμηση)
ΣΥΝΟΛΟ ΕΛΛΑΔΟΣ	131.982,20	65.136,20	62.478,10	1.790,10	2.577,90
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ	14.046,40	7.552,70	6.170,40	81,70	241,60
Ν. ΤΡΙΚΑΛΩΝ	3.386,10	1.430,40	1.887,00	27,10	38,60
Δ. ΚΑΛΑΜΠΑΚΑΣ	277,09	99,40	166,6	8,2	2,9
% επί του συνόλου της έκτασης του Δήμου		35,87%	60,12%	2,96%	1,05%

*Στοιχεία ΕΣΥΕ, επ. εξεργασία ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΤΡΙΚΑΛΩΝ

Η συνολική έκταση του Δήμου Καλαμπάκας, αναφορικά με τις χρήσεις της, κατανέμεται ως εξής:

- 35,87% καταλαμβάνουν οι γεωργικές περιοχές (42,24% σε επίπεδο Νομού)
- 60,12% τα δάση και οι Ημιφυσικές εκτάσεις (55,73% σε επίπεδο Νομού)
- 2,96% εκτάσεις που καλύπτονται από νερά (0,8% σε επίπεδο Νομού)
- 1,05% εκτάσεις τεχνητών περιοχών (1,14% σε επίπεδο Νομού).

Αναλυτικότερα και ανά κατηγορία σημειώνουμε ότι από το σύνολο των γεωργικών εκτάσεων, 27,97% αποτελεί η αρόσιμη γη, 1,61% μόνιμες καλλιέργειες, 32,80% οι βοσκότοποι και 37,63% περίπου οι ετερογενείς γεωργικές περιοχές.

Από το σύνολο των εκτάσεων που καλύπτουν τα Δάση και οι Ημιφυσικές εκτάσεις 42,74% καταλαμβάνουν τα δάση, 36,20% οι μεταβατικές δασώδεις- θαμνώδεις εκτάσεις, 20,83% οι εκτάσεις με συνδυασμό θαμνώδους και ποώδους βλάστησης.

➤ **Οικισμοί**

Στον Δήμο Καλαμπάκας υπάρχουν οι οικισμοί της Αγίας Παρασκευής και του Βυτουμά, που διοικητικά εντάσσονται στο Δ.Δ. Καλαμπάκας, και αριθμούν 329 κατοίκους. Στο Δ.Δ. Αύρας ανήκει και ο οικισμός Νέας Ζωής με 141 κατοίκους, στο Δ.Δ. Κρύας Βρύσης ανήκει ο οικισμός Τριφύλλια με 99 κατοίκους και τέλος στο Δ.Δ. Μεγάλης Κερασσέας ανήκει ο οικισμός Μουργκάνι με 112 κατοίκους.

➤ **Προβλήματα ρύπανσης**

Διαχείριση στερεών αποβλήτων

Το υψηλό επίπεδο καθαριότητας και ευκοσμίας της περιοχής και ιδιαίτερα της Μοναστικής Κοινότητας των Μετεώρων, και της πόλης της Καλαμπάκας, είναι ιδιαίτερα σημαντικό στοιχείο αύξησης του βαθμού ελκτικότητας της περιοχής ως τουριστικός προορισμός, συμβάλλοντας σημαντικά στην ενίσχυση του συγκριτικού πλεονεκτήματος της περιοχής.

Η περισυλλογή και διάθεση των απορριμμάτων με οργανωμένα συστήματα πραγματοποιείται στο Δήμο Καλαμπάκας, σε χώρους όπου μέχρι πρόσφατα γινόταν απλώς ταφή τους, χωρίς να πληρούνται οι σύγχρονες προδιαγραφές υγειονομικής ταφής.

Στην περιοχή του Δήμου Καλαμπάκας λειτουργεί στη θέση Ποταμιά χωματερή στην οποία αποθέτονται τα συλλεγόμενα απορρίμματα, με δεδομένες τις περιβαλλοντικές επιπτώσεις από τη λειτουργία της και τις επιπτώσεις στο βιοτικό επίπεδο των δημοτών.

Υπάρχει προγραμματισμός για μεταφορά των απορριμμάτων έπειτα από κομποστοποίηση στον Χ.Υ.Τ.Α, ο οποίος θα ξεκινήσει άμεσα την λειτουργία του και θα εξυπηρετεί μεγάλο μέρος του Ν. Τρικάλων.

Η παύση λειτουργίας του ΧΑΔΑ Καλαμπάκας, όπως και όλων των ενεργών ΧΑΔΑ του Νομού και της περιφέρειας, αποτελεί μια ανελαστική χρονικά ενέργεια, ως τις 31/12/2008, που ωστόσο συνδέεται εν μέρει με την υλοποίηση των απαραίτητων έργων περιβαλλοντικά ορθής διαχείρισης. Η αποκατάσταση των χώρων αυτών τίθεται ως πρώτης προτεραιότητα.

Στους άλλους οικισμούς η διαχείριση των απορριμμάτων γίνεται με υποτυπώδη οργάνωση. Τα απορρίμματα διατίθενται σε συγκεκριμένες τοποθεσίες συνήθως χωρίς ταφή ή καίγονται. Οι ανεξέλεγκτες «χωματερές» αποτελούν σοβαρό πρόβλημα για το περιβάλλον, ιδιαίτερα όταν πρόκειται για περιβάλλον όπως αυτό, της τεράστιας αξίας των Μετεώρων.

Με βάση τον Περιφερειακό Σχεδιασμό Διαχείρισης Στερεών Αποβλήτων Θεσσαλίας, ο οποίος αναθεωρήθηκε τον Δεκέμβριο του 2005 και σε συνάφεια με το Εθνικό Σχέδιο Διαχείρισης Αποβλήτων, υπάρχει προγραμματισμός, πέραν από την λειτουργία του ΧΥΤΑ Νομού Τρικάλων και η λειτουργία του Κέντρου Διαλογής Ανακυκλώσιμων Υλικών (ΚΔΑΥ) με πολύ θετικές τις προοπτικές που διανοίγονται στον τομέα της ορθολογικής διαχείρισης στερεών αποβλήτων και μείωσης του όγκου των απορριμμάτων.

Αναφορικά με την ορθολογική διαχείριση στερεών αποβλήτων, επίκειται η ένταξη του Δήμου στο Πρόγραμμα Ανακύκλωσης σε συνεργασία με την Π.Α.Δ.Υ.Θ. Α.Ε, εντός του επόμενου διαστήματος.

Επίσης μπορούν να υιοθετηθούν καλές πρακτικές από άλλους ΟΤΑ για την διαχείριση των απορριμμάτων, όπως αυτές που έχουν ξεκινήσει με δική τους πρωτοβουλία προγράμματα οικιακής

κομποστοποίησης, με κάδους σε κάθε νοικοκυριό, προκειμένου να συμβάλλουν όσο το δυνατόν περισσότερο στην μείωση του όγκου των απορριπτόμενων απορριμμάτων (Ελευσίνα, Άνοιξη, Μελίσσια, Παιανία, Πετρούπολη και πολλοί άλλοι).

Με το πρόγραμμα ανακύκλωσης, της εφαρμογής δηλαδή ενός ολοκληρωμένου Συστήματος Εναλλακτικής Διαχείρισης των Στερεών Αποβλήτων, θα γίνει ένα σημαντικό βήμα για την ελαχιστοποίηση του όγκου των τελικών απορριμμάτων που καταλήγουν προς το παρόν στην ενεργή χωματερή του Δήμου, και μελλοντικά στον ΧΥΤΑ του Νομού.

Όπως και σε διάφορες περιοχές του Νομού, υπάρχουν ογκώδη αντικείμενα (οικοσκευές, μπάζα, εγκαταλελειμμένα αυτοκίνητα),σε διάφορες περιοχές του Δήμου τα οποία και θα πρέπει να απομακρυνθούν για τον καθαρισμό της περιοχής και την αισθητική αναβάθμιση της, κυρίως μέσω συνεργασίας του Δήμου με ιδιωτικές εταιρείες που αναλαμβάνουν την συλλογή αυτών των αντικειμένων.

Η διαχείριση των απορριμμάτων αποτελεί ένα από τα πλέον σύνθετα και δύσκολα προβλήματα που καλείται να αντιμετωπίσει η χώρα μας, όπως και κάθε σύγχρονη κοινωνία.

Τα τελευταία χρόνια λόγω της ανάπτυξης των μεγάλων αστικών κέντρων, της συνεχούς αύξησης του τουριστικού ρεύματος, της ανόδου του βιοτικού επιπέδου και κατ' επέκταση της αλλαγής των καταναλωτικών συνηθειών παρατηρείται μια τάση σημαντικής αύξησης της παραγωγής των αστικών απορριμμάτων, με ταυτόχρονη αλλαγή της ποιοτικής τους σύστασης (αύξηση των επικίνδυνων και τοξικών απορριμμάτων, εμφάνιση σύνθετων υλικών συσκευασίας, κλπ), ενώ παράλληλα παρατηρείται όλο και μεγαλύτερο πρόβλημα στην εξεύρεση και αποδοχή χώρων για τη διαχείρισή τους.

Εκτός αυτού, μεγάλες ποσότητες χρησιμων υλικών όπως χαρτί, γυαλί, αλουμίνιο, πλαστικό, μέταλλα, ξύλο χάνονταν, ενώ θα μπορούσαν να αξιοποιηθούν είτε με την επαναχρησιμοποίησή τους είτε με την ανακύκλωση και τη χρήση τους σε νέες εφαρμογές, εξοικονομώντας έτσι τεράστιες ποσότητες πρώτων υλών και ενέργειας.

Οι σύγχρονες αντιλήψεις και πρακτικές για τη διαχείριση των αστικών στερεών αποβλήτων υπαγορεύουν πλέον σχεδιασμό και υλοποίηση ολοκληρωμένων συστημάτων, με βασικούς στόχους την αειφορία και την αποτελεσματική διαχείριση και εξοικονόμηση φυσικών πόρων και ενέργειας.

Το κέντρο βάρους έχει μετατοπιστεί καθαρά προς την πρόληψη της παραγωγής αποβλήτων, την ανακύκλωση και προς την μείωση των επικίνδυνων συστατικών των αποβλήτων. Τα οφέλη της ανακύκλωσης δεν είναι μόνο περιβαλλοντικά, αλλά και οικονομικά, τεχνικά και κοινωνικά. Με το Νόμο 2939/01 η πολιτική διαχείρισης των απορριμμάτων δεν αποτελεί μόνο αντικείμενο μιας τεχνικής διαδικασίας αλλά επιπλέον κοινωνικής και πολιτικής. Απαιτείται συνολική και ολοκληρωμένη αντιμετώπιση του προβλήματος. Απαιτούνται αλλαγές στις κοινωνικές συμπεριφορές και νοοτροπίες

Συμπερασματικά θα πρέπει να τονίσουμε ότι οι ΟΤΑ δεν είναι οι συλλέκτες των σκουπιδιών αλλά εκείνοι οι φορείς οι οποίοι χαράσσουν και ασκούν πολιτική για την διαχείριση εκείνων των υλικών που μέχρι πρότινος θεωρούσαμε άχρηστα.

Η Τοπική Αυτοδιοίκηση στην οποία ανήκει η αρμοδιότητα της διαχείρισης των απορριμμάτων, οφείλει να προσαρμόσει την πολιτική της στις νέες μεθόδους διαχείρισης, να τηρήσει τις υποχρεώσεις που απορρέουν από την εφαρμογή της νέας νομοθεσίας για την εφαρμογή της εναλλακτικής

διαχείρισης , να συνεργασθεί με τα εγκεκριμένα συστήματα και να αναλάβει ενεργό ρόλο στην ενημέρωση και ευαισθητοποίηση του κοινού στις νέες συνθήκες.

Λειτουργία Δημοτικών Σφαγείων

Τα Δημοτικά Σφαγεία Καλαμπάκας, στεγάζονται σε ιδιόκτητο κτίριο που βρίσκεται στη περιοχή Μεράι, στο ανατολικό τμήμα του Δ.Δ. Καλαμπάκας.

Στον χώρο των Δημοτικών Σφαγείων, λειτουργεί αυτόνομος βιολογικός καθαρισμός σύμφωνα με τους ισχύοντες υγειονομικούς κανονισμούς. Γίνεται καύση των υψηλά επικίνδυνων παραγώγων προϊόντων ζωικής προέλευσης σε υπάρχον κλίβανο στον χώρο της χωματερής.

Για τον έλεγχο της τήρησης των επιβεβλημένων κανόνων υγειονομικής προστασίας επιφορτισμένο είναι το Υγειονομικό Τμήμα της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης, ως επιβλέπουσα αρχή, σε συνεργασία με το Δήμο.

Σχετικά με την αποτελεσματικότερη διαχείριση των υποπροϊόντων σφαγής που προκύπτουν από την λειτουργία των Δημοτικών Σφαγείων, η Δημοτική Αρχή βρίσκεται σε στάδιο επαφών για έναρξη συνεργασίας με ιδιωτική εταιρεία η οποία αναλαμβάνει την παραλαβή των υποπροϊόντων – υπολειμμάτων από τα σφάγια, και την διαχείριση αυτών μέσω της διαδικασίας της αδρανοποίησης (rendering).

Η έναρξη αυτής της συνεργασίας και η περιβαλλοντικά αναγκαία διαχείριση των υποπροϊόντων σφαγής, θα συμβάλλει σε πολύ μεγάλο βαθμό στη μείωση των όποιων περιβαλλοντικών επιβαρύνσεων προκύπτουν από την λειτουργία των Σφαγείων.

➤ Βασικές υποδομές – δίκτυα

Οδικό δίκτυο

Εθνικό οδικό δίκτυο

Ο Δήμος Καλαμπάκας διατρέχεται από την Εθνική Οδό Τρικάλων –Ιωαννίνων. Βορειότερα της Καλαμπάκας ο δρόμος αυτός διακλαδώνεται προς Γρεβενά.

Με την ολοκλήρωση των βασικών αναπτυξιακών υποδομών που συντελούνται αυτή τη στιγμή τόσο σε επίπεδο Νομού, όπως η ολοκλήρωση των έργων βελτίωσης της Εθνικής οδού Τρικάλων – Άρτας που διέρχεται από την Καλαμπάκα, και που θα διευκολύνει ακόμα περισσότερο την πρόσβαση στην πρωτεύουσα του Νομού, όσο και σε περιφερειακό και εθνικό επίπεδο όπως η επικείμενη κατασκευή του Αυτοκινητόδρομου Κεντρικής Ελλάδας-Ε-65 (Λαμία- Εγνατία Οδό – κόμβος Κορυδαλλού, Δήμου Μαλακασίου), η συνεχής αναβάθμιση των διευρωπαϊκών οδικών αξόνων του ΠΑΘΕ, και της Εγνατίας Οδού, καθώς και η ολοκλήρωση της Τρικάλων-Λαρίσης, η περιοχή του Δήμου θα ενισχύσει περαιτέρω τον ρόλο της περιοχής ως διαμετακομιστικό και εμπορευματικό κέντρο και με προοπτική να μετατραπεί σε εθνικό συγκοινωνιακό κόμβο.

Εσωτερική Οδοποιία

Σήμερα το μεγαλύτερο τμήμα της εσωτερικής οδοποιίας των Δημοτικών Διαμερισμάτων του Δήμου Καλαμπάκας είναι τσιμεντοστρωμένο ή ασφαλτοστρωμένο. Η φθορά στους δρόμους είναι αναπόφευκτη , ειδικά στα ορεινά Δ.Δ. , κυρίως λόγω των καιρικών συνθηκών που επικρατούν στην περιοχή , αλλά και των κατολισθήσεων Στην πόλη της Καλαμπάκας τα προβλήματα εντοπίζονται στις

περιοχές που εντάχθηκαν πρόσφατα στο νέο σχέδιο πόλης , καθώς υπάρχουν ανάγκες ασφαλτόστρωσης και σε κάποιες περιπτώσεις εξολοκλήρου κατασκευή οδοποιίας. Επίσης φθορές στους δρόμους υπάρχουν και λόγω της πληθώρας των δικτύων που πέρασαν κατά καιρούς.

Επαρχιακό , αγροτικό δίκτυο

Την πόλη της Καλαμπάκας συνδέουν με τα γύρω δημοτικά διαμερίσματα δρόμοι από ασφαλτο και η ποιότητα του οδοστρώματος χαρακτηρίζεται από μέτρια έως καλή, ενώ στα βουνά έχουν διανοιχτεί πολλοί χωματόδρομοι. Το δίκτυο των αγροτικών δρόμων μέσα από το οποίο επιτυγχάνεται η πρόσβαση στις κτηνοτροφικές μονάδες και τις γεωργικές καλλιέργειες είναι κακής βατότητας (άσχημες καιρικές συνθήκες τον χειμώνα) .

Αυτή την περίοδο εκτελούνται έργα βελτίωσης δασοδρόμων στα Δ.Δ. Βλαχάβας και Διάβας.

Σιδηροδρομικό Δίκτυο

Με την ολοκλήρωση των έργων διαπλάτυνσης της γραμμής Παλαιοφαρσάλου - Καλαμπάκας η προσπέλαση της Δ. Θεσσαλίας στο κεντρικό σιδηροδρομικό δίκτυο καθίσταται πιο εύκολη, ενώ δίνονται δυνατότητες για ένα πλήθος των πόλεων της περιοχής να συνδεθούν με κέντρα οικονομικής δραστηριότητας στην υπόλοιπη Ελλάδα. Σήμερα η Καλαμπάκα συνδέεται με τα Τρίκαλα και την Καρδίτσα με Intercity.

Για το μέλλον μία σειρά μελετών υπόσχονται τη μετατροπή της Καλαμπάκας σε σταυροδρόμι των σιδηροδρομικών μεταφορών.

Τα έργα αυτά είναι:

- Η νέα γραμμή Βόλου - Καλαμπάκας - Ηγουμενίτσας
- Η νέα γραμμή Καλαμπάκας – Κοζάνης

Τα έργα αυτά, όταν και εφ' όσον πραγματοποιηθούν θα σημάνουν την άρση της σιδηροδρομικής απομόνωσης και την απευθείας σύνδεση της Θεσσαλίας και της Ν. Ελλάδας με το βιομηχανικό και ενεργειακό κέντρο της Δ. Μακεδονίας.

Συγκοινωνίες

Η πόλη της Καλαμπάκας συνδέεται με την υπόλοιπη περιοχή αλλά και με αρκετές άλλες πόλεις με πυκνό δίκτυο γραμμών υπεραστικών λεωφορείων.

Διαθέτει υπεραστικό σταθμό λεωφορείων του ΚΤΕΛ Τρικάλων καλύπτει την κίνηση προς Αθήνα, Θεσσαλονίκη, Ήπειρο, Μακεδονία και γύρω πόλεις και χωριά.

Επίσης ο σιδηροδρομικός σταθμός εξυπηρετεί σήμερα μικρό αριθμό επιβατών και εμπορευμάτων προβλέπεται όμως στο μέλλον με τη σύνδεση του με Ηγουμενίτσα να μετατραπεί σε ένα από τους σημαντικούς σταθμούς της Θεσσαλίας με σημαντικές θετικές επιπτώσεις στην τοπική οικονομία.

Δίκτυο Ύδρευσης –Αποχέτευσης

Ύδρευση

Το δίκτυο ύδρευσης (έργο της δεκαετίας του '60, με συνεχείς επεκτάσεις), έχει κατασκευαστεί χωρίς μελέτη, κατά τρόπο εμπειρικό και παρουσιάζει πολλές βλάβες και διαρροές. Οι διαρροές του δικτύου, σε συνδυασμό με τους ανεπαρκείς σε δυνατότητα παροχής καταθλιπτικούς αγωγούς και το υψηλό κόστος άντλησης (λόγω του μεγάλου μανομετρικού ύψους για την άντληση μέχρι τις δεξαμενές), κάνουν τα υφιστάμενα έργα ύδρευσης προβληματικά κατά τους μήνες της αιχμής.

Το υφιστάμενο δίκτυο ύδρευσης είναι πεπαλαιωμένο και απαιτείται αντικατάσταση όλων των παλαιών δικτύων ύδρευσης τόσο της πόλης της Καλαμπάκας όσο και των Δ.Δ. Η υδροληψία του δικτύου γίνεται στο σύνολο του Δήμου από δεκαπέντε γεωτρήσεις, και δέκα πηγές.

Αναφορικά με εστίες ρύπανσης δεν παρατηρούνται επιβαρύνσεις κοντά στις πηγές.

Σε ολόκληρο το δίκτυο είναι τοποθετημένοι 8.176 υδρομετρητές ενώ το δίκτυο χωρίζεται σε δεκαεπτά (17) τομείς.

Αναφορικά με την συντήρηση του δικτύου, αυτή γίνεται μέσω της διαδικασίας των χλωριώσεων για την εξάλειψη των μικροβιολογικών επιβαρύνσεων. Το δίκτυο ύδρευσης του Δήμου Καλαμπάκας έχει επεκταθεί και καλύπτει όλα τα Δημοτικά Διαμερίσματα του δήμου, με πιο πρόσφατα αυτά του Βυτουμά, της Αγίας Παρασκευής, της Διάβας, της Κρύας Βρύσης και το νέο δίκτυο ύδρευσης του Καστρακίου.

Η υδροληψία για την κάλυψη των αναγκών ύδρευσης του Δήμου Καλαμπάκας γίνεται από γεωτρήσεις που υπάρχουν σε όλα τα Δημοτικά Διαμερίσματα, εκτός από αυτά της Διάβας, της Κρύας Βρύσης, του Ορθοβουνίου και του οικισμού Βυτουμά. Εκεί η υδροδότηση γίνεται από τις δεξαμενές, τις διάφορες πηγές και τα υδραγωγεία ύδρευσης.

Κατά τους καλοκαιρινούς μήνες, (όπου παρουσιάζεται η αιχμή της ζήτησης), με συνεχή σχεδόν λειτουργία των αντλιοστασίων (22 ώρες ανά 24ωρο), το δίκτυο ύδρευσης τροφοδοτείται με παροχή της τάξης των 2.950m³/ημέρα, ή 88.500m³/μήνα.

Αυτή την περίοδο εκτελούνται έργα δικτύου ύδρευσης στο Δ.Δ. Αγίας Παρασκευής, καθώς και έργα αντικατάστασης του δικτύου ύδρευσης στην Ε.Ο. Τρικάλων-Καλαμπάκας.

Αποχέτευση

Το 2001 ολοκληρώθηκε και παραδόθηκε στη Δ.Ε.Υ.Α. Καλαμπάκας το δίκτυο ακαθάρτων συνολικού μήκους 31 χλμ, του οποίου ο κεντρικός αποχετευτικός αγωγός καταλήγει στο Βιολογικό Καθαρισμό της Καλαμπάκας. Το αποχετευτικό δίκτυο καλύπτει το Δ.Δ. Καλαμπάκας και μέρους του Καστρακίου.

Βασικό πρόβλημα αποτελεί το ανεπαρκές αποχετευτικό δίκτυο, το οποίο καλύπτει σήμερα τη πόλη της Καλαμπάκας και μέρος του Καστρακίου, ενώ αναμένεται μέχρι το τέλος Ιουνίου η ολοκλήρωση του έργου εγκατάστασης αποχετευτικού δικτύου της μοναστικής κοινότητας των Μετεώρων. Η μη πλήρης κάλυψη του Δήμου με αποχετευτικό δίκτυο, δεν επιτρέπει την ορθολογικότερη εκμετάλλευση του υφιστάμενου βιολογικού καθαρισμού. Τα υπόλοιπα Δημοτικά Διαμερίσματα στερούνται αποχετευτικού δικτύου ακαθάρτων. Τα ακάθαρτα συλλέγονται σε βόθρους που υπάρχουν σε κάθε σπίτι.

Προβλήματα εντοπίζονται στις αυξανόμενες ανάγκες επέκτασης του δικτύου όχι μόνο σε νεοεντασσόμενες περιοχές, αλλά και σε Δ.Δ. κοντά στην πόλη της Καλαμπάκας.

Υπάρχουν σαφείς ανάγκες επέκτασης του Δικτύου Αποχέτευσης και στα λοιπά Δ.Δ. και η σύνδεση τους με τον Βιολογικό Καθαρισμό του Δήμου

Όμβρια

Στο Δήμο Καλαμπάκας υπάρχει ένα αρκετά εκτεταμένο σύστημα συλλογής ομβρίων υδάτων, που αποχετεύει κυρίως τα νερά των ρεμάτων που διασχίζουν την Καλαμπάκα. Όλα τα ρέματα έχουν

λεκάνες που ξεκινούν από τους βράχους των Μετεώρων και, λόγω των έντονων κλίσεων, έχουν μεγάλη ορμητικότητα. Οι σημαντικότεροι αγωγοί είναι τρεις, οι οποίοι ξεκινούν από τις βόρειες παρυφές της πόλης και, ακολουθώντας τις φυσικές κοίτες των ρεμάτων, καταλήγουν στο πεδινό τμήμα της πόλης και εκβάλλουν στους αγρούς, σε μικρή απόσταση από τη μέχρι σήμερα κατοικημένη έκταση της Καλαμπάκας. Στην πορεία τους δέχονται τα νερά άλλων, δευτερευόντων αγωγών, οι οποίοι συλλέγουν τα εντός πόλης απορρέοντα όμβρια ύδατα. Βέβαια, αν και κατ' αρχήν τα υφιστάμενα έργα κατασκευάστηκαν με κύριο στόχο την απομάκρυνση των ομβρίων από το πυκνοδομημένο τμήμα της πόλης, λόγω παρανόμων συνδέσεων αποχετεύσεων ακαθάρτων των γειτονικών σπιτιών μεταφέρουν και ένα υπολογίσιμο ποσοστό αστικών λυμάτων. Έτσι το υφιστάμενο δίκτυο ομβρίων έχει μετατραπεί στην πράξη σε παντορροϊκό. Παρατηρείται μάλιστα συχνά το φαινόμενο σκεπασμένων σχαρών φρεατίων υδροσυλλογής ή και φραγμένων εισόδων αγωγών όμβριων, που οφείλεται προφανώς σε αυθαίρετες ενέργειες των ενοχλούμενων περιοίκων από τη δυσσομία των αποχετευτικών αγωγών.

Γενικά, οι περισσότεροι από τους υφιστάμενους αγωγούς είναι σε καλή κατάσταση και εξυπηρετούν μεγάλο τμήμα της πόλης κατά τρόπο μάλλον ικανοποιητικό ως προς την αποχέτευση των ομβρίων. Η ανάγκη για τέτοιου είδους δίκτυα μεταφέρεται πλέον στις περιοχές του νέου σχεδίου πόλης. Επίσης στις απολήξεις τους οι αγωγοί δημιουργούν σοβαρά προβλήματα, διότι τα νερά δεν βρίσκουν διέξοδο προς τον Πηνειό και διαχέονται στους αγρούς, αφού τα έργα σταματούν πριν από το αντιπλημμυρικό ανάχωμα του ποταμού.

Στα υπόλοιπα Δ.Δ. δεν υπάρχει εκτεταμένο δίκτυο ομβρίων με εξαίρεση το Δ.Δ. Διάβα.

Το πεπαλαιωμένο σύστημα συλλογής όμβριων των λοιπών Δ.Δ, υποβαθμίζει το βιοτικό επίπεδο των κατοίκων επιβαρύνοντας δημότες αλλά και το περιβάλλον(διαρροές κλπ.)

Βιολογικός καθαρισμός

Μαζί με το δίκτυο αποχέτευσης κατασκευάστηκε το 2002 ο Βιολογικός Καθαρισμός του Δήμου Καλαμπάκας. Ο αριθμός συνδέσεων σήμερα ανέρχεται σε 4.100

Ο Βιολογικός Καθαρισμός επεξεργάζεται 1.700m³ την ημέρα, ενώ η προβλεπόμενη δυναμικότητα του βιολογικού καθαρισμού ανέρχεται σε 5.000 κυβ.εκ ημερησίως και μπορεί να καλύψει 20.000 κατοίκους. Η χρησιμοποιούμενη δυναμικότητα ανέρχεται σε 1500 κυβ. εκ ημερησίως .

Η λειτουργία του βιολογικού καθαρισμού είναι άριστη, ενώ η αύξηση του αριθμού των συνδέσεων και η κάλυψη μεγαλύτερου ποσοστού του πληθυσμού θα περιορίζει σημαντικά το κόστος λειτουργίας του, και θα διασφάλιζε την οικονομικότερη λειτουργία και κατά συνέπεια την αύξηση της κερδοφορίας του.

Αρδευτικά δίκτυα – Φράγματα

Στην περιοχή του Δήμου Καλαμπάκας λειτουργούν συλλογικά αρδευτικά δίκτυα στις εξής περιοχές:

- ✓ Καστρακίου – Καλαμπάκας όπου αρδεύεται έκταση 4.000 στρεμμάτων από επιφανειακά νερά.
- ✓ Διάβα – Κρύα Βρύση – Μεγάλη Κερασιά, όπου αρδεύεται έκταση 8.000 στρεμμάτων, επίσης από επιφανειακά νερά.

Φράγματα – Ταμιευτήρες: Κρύα Βρύση. Δυνατή μέση απόληψη 367,για τροφοδοσία υπόγειων νερών 123, Απώλειες 34, Πραγμ. Απόληψη 210.

Ενεργειακή υποδομή

Ηλεκτρική ενέργεια

Από τον Νομό Τρικάλων διέρχεται γραμμή μεταφοράς ηλεκτρικής ενέργειας των 400 KW . Η κατανομή εντός του νομού γίνεται με υποσταθμούς υψηλής τάσης, ένας από τους οποίους είναι στην περιοχή της Καλαμπάκας και μέσω του οποίου τροφοδοτούνται με ρεύμα όλοι οι Δήμοι της περιοχής . Ο υποσταθμός υψηλής τάσης δίδει ρεύμα μέσης τάσης στο δίκτυο και μέσω των διανομών μέσης τάσης που υπάρχουν σε κάθε οικισμό γίνεται η τροφοδοσία των καταναλωτών της περιοχής.

Επικοινωνίες / Τηλεπικοινωνίες/ Δίκτυα Πληροφορικής

Το σταθερό τηλεπικοινωνιακό δίκτυο (ΟΤΕ) καλύπτει ήδη ικανοποιητικά τις ανάγκες του Δήμου Καλαμπάκας τόσο ως προς την ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών όσο και ως προς τον βαθμό εξάπλωσης του (δυσπρόσιτες περιοχές). Από πλευράς κινητής τηλεφωνίας η περιοχή καλύπτεται . Οι ανάγκες πλέον εντοπίζονται σε ευρυζωνικά δίκτυα οπτικών ινών καθώς και σε ασύρματα ευρυζωνικά δίκτυα.

Η μέγιστη δυνατή αξιοποίηση των νέων τεχνολογιών και της Κοινωνίας της Πληροφορίας, με σκοπό την δημιουργία μιας σύγχρονης πόλης στην υπηρεσία του πολίτη, και θα οδηγήσει σε περαιτέρω αξιοποίηση του ρόλου που μπορεί να παίξει η Τοπική Αυτοδιοίκηση στην προστασία του περιβάλλοντος, στην προστασία των αδύναμων κοινωνικά ομάδων μέσω των ευρυζωνικών εφαρμογών.

Υπηρεσίες

Στον Δήμο Καλαμπάκας υφίστανται οι κάτωθι διοικητικές υπηρεσίες :

- Σταθμός ΚΤΕΛ Καλαμπάκας
- Παράρτημα ΙΚΑ Καλαμπάκας
- Αστυνομικό τμήμα Καλαμπάκας
- Τουριστική Αστυνομία
- Πυροσβεστικός σταθμός Καλαμπάκας
- Ειρηνοδικείο Καλαμπάκας
- ΔΟΥ ΚΑΛΑΜΠΑΚΑΣ
- Ι.Μ. Σταγών & Μετεώρων
- ΟΣΕ Καλαμπάκας
- Διάφοροι Οργανισμοί
- ΕΛΤΑ
- ΔΕΗ
- ΟΤΕ
- ΔΕΥΑΚ
- Αγροφυλακή
- Δασαρχείο Καλαμπάκας
- ΟΑΕΔ
- Κέντρο Υγείας
- Ορειβατική λέσχη Καλαμπάκας

- Πολεοδομία
- Γραφείο Τουριστικών Πληροφοριών Δήμου Καλαμπάκας
- Αναπτυξιακή Τρικάλων-Αναπτυξιακή ΟΤΑ ΚΕΝΑΚΑΠ

Υποδομές εκπαίδευσης

Στην πόλη της Καλαμπάκας υπάρχουν ένας βρεφονηπιακός σταθμός, 4 νηπιαγωγεία, 4 Δημοτικά σχολεία, 2 Γυμνάσια, 2 Λύκεια και μία Ξυλογλυπτική σχολή, ενώ λειτουργεί και ειδικό Σχολείο Καλαμπάκας το οποίο συστεγάζεται με το 3ο Δημοτικό σχολείο. Δημοτικά σχολεία υπάρχουν επίσης στα Δ.Δ. Βλαχάβας, Διάβας, Καστρακίου, Μεγάλης Κερασιάς, Μουργκανίου, Σαρακίνας, Αύρας, Βυτουμά.

Δημοτικά σφαγεία

Τα Δημοτικά Σφαγεία Καλαμπάκας, στεγάζονται σε ιδιόκτητο κτίριο που βρίσκεται στη περιοχή Μεράι, στο ανατολικό τμήμα του Δ.Δ. Καλαμπάκας.

Η εκμετάλλευση των Δημοτικών Σφαγείων, ανήκει στην Δ.Ε.Α.Κ.

Το έργο των Δημοτικών Σφαγείων είναι κοινωνικού χαρακτήρα, και σκοπό έχει να υποβοηθήσει το έργο των κτηνοτρόφων-παραγωγών και των εμπόρων ζωικών προϊόντων.

Το προσωπικό των Σφαγείων αποτελούν οι επαγγελματίες του Σωματίου Εκδοροσφαγέων Δ. Καλαμπάκας και αριθμεί περίπου 17 άτομα.

Αποδέκτες των υπηρεσιών των Δημοτικών Σφαγείων, είναι οι όλοι οι επαγγελματίες που ασχολούνται με την κτηνοτροφία (παραγωγοί ζωικού κεφαλαίου, κρεοπώλες ,κλπ).

Υγεία -Πρόνοια-Φροντίδα Κοινωνικών Ομάδων

Ο πληθυσμός της περιοχής εξυπηρετείται από το Γενικό Νοσοκομείο Τρικάλων, και για πιο σύνθετες περιπτώσεις από το Πανεπιστημιακό Νοσοκομείο Λάρισας.

Υπάρχει κέντρο υγείας στην Καλαμπάκα που εξυπηρετεί τα γύρω Δημοτικά Διαμερίσματα. Επίσης υπάρχει ένα αγροτικό ιατρείο στη Διάβα.

Στον Δήμο Καλαμπάκας λειτουργούν τα Προγράμματα πρόνοιας και φροντίδας Κοινωνικών Ομάδων ' ' **Βοήθεια στο σπίτι** ' ' και **Βρεφονηπιακός σταθμός**.

Επίσης λειτουργεί ΚΑΠΗ.

Πρόγραμμα «Βοήθεια στο Σπίτι»

Το πρόγραμμα "Βοήθεια στο σπίτι" δημιουργήθηκε και λειτουργεί με τη συνδρομή της Ευρωπαϊκής Ένωσης στο πλαίσιο του Π.Ε.Π. Θεσσαλίας 2000-2006 με συγχρηματοδότηση κατά 75% από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό ταμείο (Ε.Κ.Τ.) και κατά 25% από πόρους του Ελληνικού Δημοσίου.

Σκοπός του προγράμματος είναι η παραμονή των ηλικιωμένων και των ατόμων με αναπηρίες στο οικείο φυσικό και κοινωνικό περιβάλλον, η διατήρηση της συνοχής της οικογένειάς τους, η αποφυγή χρήσης ιδρυματικής φροντίδας ή καταστάσεων κοινωνικού αποκλεισμού, η εξασφάλιση αξιοπρεπούς και υγιούς διαβίωσης και η βελτίωση της ποιότητας ζωής τους.

Το πρόγραμμα διέπεται από τις αρχές που εμπεριέχονται στις γενικές διακηρύξεις και συνθήκες των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, όπως και στις ειδικές αρχές που αναφέρονται στους ηλικιωμένους και

τα άτομα με ειδικές ανάγκες (ΑΜΕΑ). Και το πρόγραμμα εντάσσεται στο πλαίσιο των πρωτοβάθμιων υπηρεσιών κοινωνικής φροντίδας.

Με τη δράση αυτή διευρύνονται ποσοτικά και ποιοτικά οι υπηρεσίες πρωτοβάθμιας κοινωνικής φροντίδας που παρέχονται στους πολίτες. Παρέχονται υπηρεσίες Κοινωνικής Εργασίας, Νοσηλευτικής Φροντίδας και οικογενειακής οικιακής βοήθειας και ανάπτυξη κοινωνικών και λειτουργικών δεξιοτήτων για την κάλυψη βασικών αναγκών, με δυνατότητα επέκτασης του είδους και του εύρους των υπηρεσιών αυτών.

Το πρόγραμμα λειτουργεί στο Δήμο Καλαμπάκας από τις 04/12/2002 έως και σήμερα. Έχει παραχωρηθεί από το Δήμο ένας χώρος που λειτουργεί ως γραφείο και με παραχωρητήριο έχει αποδοθεί στο πρόγραμμα αυτοκίνητο που αρχικά είχε δοθεί από το Υπουργείο Εσωτερικών και Δημόσιας Διοίκησης για την κάλυψη της μετακίνησης του προσωπικού και των ωφελουμένων του προγράμματος.

ΒΡΕΦΟΝΗΠΙΑΚΟΣ ΣΤΑΘΜΟΣ ΚΑΛΑΜΠΑΚΑΣ

Ο Βρεφονηπιακός σταθμός «Παιδικά Χαμόγελα» δημιουργήθηκε και λειτουργεί με τη συνδρομή της Ευρωπαϊκής Ένωσης στο πλαίσιο του Π.Ε.Π. Θεσσαλίας 2000-2006 με συγχρηματοδότηση κατά 75% από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό ταμείο (Ε.Κ.Τ.) και κατά 25% από πόρους του Ελληνικού Δημοσίου. Εντάσσεται λειτουργικά στον Οργανισμό Παιδικών Σταθμών του Δήμου Καλαμπάκας και η οικονομική διαχείριση του προγράμματος ανήκει στην Δημοτική Επιχείρηση Ανάπτυξης Καλαμπάκας (Δ.Ε.Α.Κ.) Λειτουργεί από το Δεκέμβριο του 2002, σε ενοικιαζόμενο κτίριο επί της οδού Μετεώρων 15, στη πόλη της Καλ/κας, σε πενθήμερη βάση από τις 7:30' π.μ. έως τις 15:30' μ.μ.

Ο εξοπλισμός πληροί τις ανάγκες για τη λειτουργία του Σταθμού και αναφέρεται στον εξοπλισμό για την εκτέλεση του παιδαγωγικού έργου, την κάλυψη των διατροφικών αναγκών των παιδιών, καθώς και στον απαραίτητο εξοπλισμό για τη διοικητική του λειτουργία.

ΚΑΠΗ

Το ΚΑΠΗ του Δήμου Καλαμπάκας, στεγάζεται σε ενοικιαζόμενο κτίριο στην Οικονόμου 9, ανοικτό από τις 8:00 π.μ – 8:00 μ.μ. με 2 μεγάλες αίθουσες οι οποίες λειτουργούν ως χώροι ψυχαγωγίας και διεξαγωγής των διαφόρων εκδηλώσεων και διαλέξεων ενημερωτικού χαρακτήρα. Να σημειωθεί εδώ ότι υπάρχει και υπόγειος χώρος στον οποίο οι ωφελούμενοι πραγματοποιούν πρόβες για τα χορευτικά και θεατρικά δρώμενα στα οποία συμμετέχουν. Ωφελούμενοι: Όλοι οι Δημότες άνω των 55 ετών, με εγγεγραμμένα 1.400 μέλη

Παρατηρείται μεγάλη συμμετοχή από τα μέλη του ΚΑΠΗ στις διάφορες εκδηλώσεις και δραστηριότητες ιδιαίτερα σε αυτές που συνδυάζουν ψυχαγωγικό χαρακτήρα. Υπάρχει μεγάλη συμμετοχή στο χορευτικό τμήμα του ΚΑΠΗ όπου τα μέλη συμμετέχουν με δικές τους παραδοσιακές στολές. Σημαντικό ενδιαφέρον υπάρχει και για το θεατρικό τμήμα καθώς και για τη γυμναστική που γίνεται στο χώρο του ΚΑΠΗ, από γυμνάστρια του Δήμου και συμμετέχουν κυρίως οι γυναίκες μέλη. Να σημειωθεί ότι το τμήμα χορού συμμετέχει σε όλα τα σημαντικά πολιτιστικά δρώμενα του Δήμου και έχει προσκλήσεις και για συμμετοχές σε χορευτικές εκδηλώσεις εκτός Δήμου.

Οι Παιδικοί Σταθμοί του Δήμου Καλαμπάκας, βρίσκονται κάτω από την εποπτεία του Οργανισμού Παιδικών Σταθμών Δήμου Καλαμπάκας ο οποίος ιδρύθηκε το 2003.

Ο Δήμος διαθέτει 2 Δημοτικούς Σταθμούς.

Ο Παιδικός Κρατικός Σταθμός, ο οποίος πέρασε στη δικαιοδοσία του Δήμου το 2001 και εδρεύει σε ιδιόκτητο – δημοτικό κτίριο επί της Αγίου Στεφάνου 9 στην πόλη της Καλαμπάκας. Ο δεύτερος Παιδικός Σταθμός εδρεύει σε ενοικιαζόμενο κτίριο επί της Πατριάρχου Δημητρίου. Λειτουργούν και οι δύο σε πενθήμερη βάση από τις 7:30' π.μ. έως τις 15:45' μ.μ. Να σημειωθεί ότι στον α' Δημοτικό Σταθμό από την σχολική χρονιά 2007-2008 λειτουργεί και βρεφικό τμήμα.

Στους αποδέκτες των παρεχόμενων υπηρεσιών των σταθμών εντάσσονται οι γονείς που ανήκουν σε όλες τις κατηγορίες βάση των ετήσιων εισοδημάτων τους και αναφέρονται τόσο σε Έλληνες όσο και σε οικονομικούς μετανάστες .

Αθλητισμός

Οι αθλητικές υποδομές του Δήμου Καλαμπάκας, οι οποίες βρίσκονται στη διαχείριση του Αθλητικού Οργανισμού (ΑΟΔΚ), περιλαμβάνουν:

- ✓ 4 γήπεδα ποδοσφαίρου (Δ.Δ.: Καλαμπάκας, Διάβας, Σαρακίνας, Καστρακίου)
- ✓ 3 ανοιχτά γήπεδα basket (Δ.Δ.: Καλαμπάκας, Σαρακίνας, Διάβας)
- ✓ 1 κλειστό γήπεδο basket (Δ.Δ. Καλαμπάκας)
- ✓ Δημοτικό Στάδιο Καλαμπάκας το οποίο αποτελείται από 1 ανοικτό και 1 κλειστό γήπεδο, 1 βοηθητικό και 1 8Χ8 με χορτάρι.

Στο κλειστό Δημοτικό στάδιο υπάρχουν επίσης εγκαταστάσεις βόλεϊ, τραμπολίνο, ενόργανης γυμναστικής με ικανοποιητικό εξοπλισμό.

Στον ευρύτερο χώρο του Δημοτικού Σταδίου, υπάρχουν χώροι αποδυτηρίων, χώρος αποθήκευσης εξοπλισμού και εργαλείων συντήρησης , ιατρείο, σάουνα, και αθλητική ακαδημία. Ο εξοπλισμός των παραπάνω αθλητικών εγκαταστάσεων θεωρείται ικανοποιητικός και η γενική κατάσταση τους κρίνεται καλή.

Σημαντική ωστόσο αδυναμία θεωρείται η έλλειψη δημοτικού κολυμβητηρίου (πισίνας), η ύπαρξη του οποίου θα κάλυπτε σε μεγάλο βαθμό τις υπάρχουσες ανάγκες των δημοτών.

Παρά το γεγονός ότι στο Δ.Δ. Καλαμπάκας οι αθλητικές υποδομές κρίνονται επαρκείς, και δεδομένου ότι σε 3 Δ.Δ. (Διάβα, Καστράκι, Σαρακίνα) εκ του συνόλου των 9, υπάρχουν γήπεδα ποδοσφαίρου και basket, στα υπόλοιπα Δ.Δ. υπάρχει παντελής έλλειψη αθλητικών εγκαταστάσεων, με αποτέλεσμα οι δημότες αυτών των περιοχών να αναγκάζονται να χρησιμοποιούν κυρίως το Δημοτικό Στάδιο της Καλαμπάκας για την κάλυψη των αναγκών άθλησης.

Στο τεχνικό πρόγραμμα του 2008 έχουν ενταχθεί έργα μελέτης και κατασκευής γηπέδου στην Κρύα Βρύση , στον Βυτουμά καθώς και έργα βελτιώσεων και συντηρήσεων των υφιστάμενων γηπέδων στα λοιπά Δ.Δ. που υφίστανται

Στον χώρο του Δημοτικού σταδίου λειτουργεί το Αθλητικό Γυμνάσιο με συχνότητα λειτουργίας τρεις φορές την εβδομάδα.

Στα πλαίσια της λειτουργίας του ο Α.Ο.Δ.Κ., διοργανώνει πολιτιστικές εκδηλώσεις (π.χ συναυλίες κατά την καλοκαιρινή κυρίως περίοδο), αλλά και λοιπές εκπαιδευτικές εκδηλώσεις όπως σεμινάρια-ημερίδες κλπ.

Ο Α.Ο.Δ.Κ. διοργανώνει επίσης, αρκετά αθλητικά γεγονότα πανελλαδικής εμβέλειας.

Το προσεχές διάστημα και συγκεκριμένα τον Μάιο, θα πραγματοποιηθούν οι Πανελλήνιοι Αγώνες basket για ΑΜΕΑ, καθώς και τα πανελλήνια Πρωταθλήματα Στίβου και Σκάκι.

Επίσης, έχει προταθεί ο Δήμος Καλαμπάκας, ως ο τόπος διεξαγωγής του Συνεδρίου της Ελληνικής Ομάδας Διάσωσης, για το έτος 2008.

Τέλος, αναμένεται για τον μήνα Ιούνιο η διοργάνωση στην περιοχή του Δήμου, του Πανελλήνιου Πρωταθλήματος Ποδηλατικών Αγώνων, ο οποίος διοργανώνεται από την ΕΠΟ και αφορά αγώνες δρόμου στις κατηγορίες ανδρών, νέων ανδρών και γυναικών.

Η διεκδίκηση της Δυτικής Θεσσαλίας συμμετοχής στην διοργάνωση των Μεσογειακών Αγώνων του 2013, οι οποίοι θα διεξαχθούν στη Λάρισα και το Βόλο, και η επιτυχής έκβαση αυτών των διεκδικήσεων, θα αποτελέσει μια τεράστια ευκαιρία διάχυσης των τεράστιων ωφελειών από την διοργάνωση τέτοιων διεθνούς εμβέλειας γεγονότων, σε ολόκληρο τον Νομό, με την πόλη της Καλαμπάκας δυνητικό τόπο διεξαγωγής κάποιων αθλημάτων (π.χ. προκριματικοί), και δέκτη ωφελειών τόσο σε επίπεδο αθλητικών υποδομών, τεράστιας τουριστικής προβολής, αύξησης επισκεψιμότητας και ενίσχυσης του τουριστικού προϊόντος μέσω ακριβώς του επιδιωκόμενου στόχου, δηλαδή της διαφοροποίησης του (αθλητικός τουρισμός).

Διάφορες υποδομές

Στο Δ.Δ. Καλαμπάκας υπάρχει Δημοτική Βιβλιοθήκη, ΚΑΠΗ , Μουσική Σχολή, Σχολή παραδοσιακών χορών και Δημοτική χορωδία. Επίσης υπάρχουν κτίρια για πολιτιστικές εκδηλώσεις: το Εκθεσιακό κέντρο Καλαμπάκας, (το οποίο μάλιστα τελεί σε εργασίες αναβάθμισης), το Κέντρο Σύγχρονης Τέχνης Καλαμπάκας, το Υπαίθριο Θέατρο Καλαμπάκας , το Εργατοϋπαλληλικό Κέντρο, η Δημοτική Βιβλιοθήκη, και η Μουσική Σχολή του Δήμου.

➤ Πολιτιστική υποδομή και δραστηριότητες

Κτίρια με ιδιαίτερο πολιτιστικό ενδιαφέρον

Η περιοχή διαθέτει πέραν των Μονών των Μετεώρων, και των λοιπών βυζαντινών Ναών, και κτίρια τα οποία είναι ιδιόκτητα, και έχουν ιδιαίτερη πολιτιστική και ιστορική αξία.

Συγκεκριμένα στην περιοχή του Καστρακίου, η 5^η Εφορία Νεώτερων Μνημείων και η 7^η Εφορία Βυζαντινών Αρχαιοτήτων, έχει κηρύξει ως μνημεία 3 οικίες με αντίστοιχες υπουργικές αποφάσεις.

Ως έργα τέχνης, με ανάλογες υπουργικές αποφάσεις, έχουν κηρυχτεί 2 κτίρια.

Τέλος ως ιστορικά διατηρητέο μνημείο, έχει κηρυχθεί ο Ι.Ν. Αγίου Δημητρίου στη περιοχή της Αύρας, και 1 ιδιόκτητο κτίριο στην περιοχή του Καστρακίου.

Ναοί

Στην Καλαμπάκα σώζονται πολλοί παλαιοί ναοί, ανάμεσα στους οποίους και δύο βυζαντινοί με ιδιαίτερη αξία:

Α. Ο βυζαντινός ναός της Κοιμήσεως της Θεοτόκου, του οποίου η ίδρυση τοποθετείται στον 10ο ή τις αρχές του 11ου αιώνα. Αποτελεί μια τρίκλιτη βασιλική χωρίς τρούλο και με δύο νάρθηκες. Το μεσαίο κλίτος είναι υπερυψωμένο.

Ξεχωριστό ενδιαφέρον παρουσιάζει ο μοναδικός στην Ελλάδα μαρμάρινος άμβωνας, που υψώνεται στο κέντρο του μεσαίου κλίτους. Πολύ σημαντικά επίσης θεωρούνται το σύνθρονο και το μαρμάρινο κιβώριο (πρo του 11ου αι.), που βρίσκονται μέσα στο Ιερό Βήμα. Οι τοιχογραφίες του ναού χρονολογούνται από τον 12ο ως τον 16ο αιώνα. Σε βάθος 0,25 μ. κάτω από το δάπεδο αποκαλύφθηκε τμήμα ψηφιδωτού.

Β. Ο βυζαντινός ναός του Αγίου Ιωάννη του Προδρόμου. Έχει κτιστεί πριν από το 1336 με υλικά που προέρχονται από αρχαίο ελληνικό ναό και φέρουν επιγραφές.

Γ. Άλλοι νεότεροι ναοί: 1) Αγίου Αντωνίου και Αγίου Νικολάου (1621, αγιογραφήθηκε το 1819), 2) Αγίων Πάντων (1761), 3) Αγίου Βασιλείου (πρo του 1790), 4) Αγίου Αθανασίου (18ος αι.), 5) Αγίας Βαρβάρας (1798), 6) Αγίου Δημητρίου 7) Αγίου Βησσαρίωνος (1954-1984).

Πέτρινα Γεφύρια

Το σημαντικότερο και πιο καλοδιατηρημένο γεφύρι της περιοχής είναι:

Γέφυρα Σαρακίνας, πέτρινο γεφύρι του (14ου αιώνα) , που εξυπηρετούσε τη συγκοινωνία των χωριών της Πίνδου και του Ασπροποτάμου. Η γέφυρα συνδέει την Σαρακίνα με τον απομονωμένο βράχο «Πέτρα» στα βόρειά της, κάτω από τον οποίο είναι χτισμένο το εξωκλήσι των Αγίων Αποστόλων που χρονολογείτε στον 17ο αιώνα και είναι κατάκοσμο με τοιχογραφίες διαφόρων εποχών.

Ιστορικά Μοναστήρια στα Μετέωρα Καλαμπάκας

Τα Μετέωρα αντιπροσωπεύουν ένα από τα σπουδαιότερα μνημεία του κόσμου, προστατευόμενο από την UNESCO, το σημαντικότερο της Θεσσαλίας και το πιο αξιόλογο, μετά το Άγιο Όρος, Μοναστηριακό Κέντρο στην Ελλάδα.

Στις απάτητες κορυφές των επιβλητικών βράχων ήρθαν τον 11ο αιώνα οι πρώτοι ερημίτες μοναχοί και λίγο αργότερα αποτέλεσαν τη Σκήτη της Δούπιανης.

Το 14ο αιώνα ο Όσιος Αθανάσιος ο Μετεωρίτης συγκρότησε το πρώτο οργανωμένο μοναστικό κοινόβιο στο Μεγάλο Μετέωρο. Είκοσι τέσσερα μοναστήρια, πολλά κελιά, ερημητήρια και ασκηταριά άνθισαν διάσπαρτα σε όλους τους βράχους για 600 και πλέον χρόνια.

Σήμερα σώζονται ακέραια και λειτουργούν τα μοναστήρια: Μεγάλου Μετεώρου, Βαρλαάμ, Αγίας Τριάδας, Αγίου Στεφάνου, Ρουσάνου και Αγίου Νικολάου Αναπαυσά.

Καθημερινά συρρέουν αμέτρητοι επισκέπτες από κάθε γωνιά της γης για περισυλλογή και προσευχή. Γνωρίζουν τη ζωή των μοναχών, θαυμάζουν το απερίγραπτο φυσικό τοπίο, την καλλιτεχνική αρχιτεκτονική και αγιογραφία, μελετούν τα ανεκτίμητα κειμήλια.

Μονή Μεταμορφώσεως ή του Μεγάλου Μετέωρου

Στον ψηλότερο και μεγαλύτερο σε έκταση Άγιο μετεωρίτικο βράχο βρίσκεται η ανδρώα Ιερά Μονή του Μεγάλου Μετέωρου (Μεταμορφώσεως του Σωτήρος Χριστού), η οποία ιδρύθηκε περί το 1340 από τον άγιο Αθανάσιο τον Μετεωρίτη (1302-80).

Ο επισκέπτης της Μονής μπορεί να χαρεί: τον πύργο (1520) όπου δεσπόζει ο εξώστης με το δίχτυ το κελάρι (σημερινό Μουσείο λαογραφίας με παλαιά σκεύη και εργαλεία), το οστεοφυλάκιο τον ναό της Μεταμορφώσεως του Σωτήρος (1388 το ιερό του ναού - 1545, ο κυρίως ναός και ο νάρθηκας επί ηγεμονίας Συμεών του εξ Ιωαννίνων), αγιορείτικου τύπου με τοιχογραφίες εξαιρετικής βυζαντινής τέχνης του 1483 στο ιερό (μακεδονικής σχολής) και του 1552 στον κυρίως ναό και το νάρθηκα) την τράπεζα (1557, σημερινό Μουσείο των κειμηλίων της Μονής) την Εστία (μαγειρείο 1557, σημερινό Μουσείο λαογραφίας με παλαιά χάλκινα, πήλινα και ξύλινα μαγειρικά σκεύη). Υπάρχουν ακόμη, άλλα δεν εκτίθενται, το Νοσοκομείο Γηροκομείο (1572 σήμερα τελεί υπό αναστήλωση-ανακαίνιση) και τα παρεκκλήσια: της Θεομήτορος (Παναγία της Μετεωρίτισσας Πέτρας, 14ου αι.) του Τιμίου Προδρόμου (αρχές 17ου αι.) των Αγίων Κωνσταντίνου και Ελένης (1789) και του Αγίου Νεκταρίου. Στη Μονή φυλάσσονται χειρόγραφοι κώδικες μεγάλης καλλιτεχνικής αξίας χρυσόβουλα, πατριαρχικά σιγίλια και άλλα έγγραφα, πολύτιμα ιστορικά ντοκουμέντα σπάνια παλαιότυπα (15ου-19ου αι.) φορητές μεταβυζαντινές εικόνες (14ου και 15ου αι.) παλαιά περίτεχνα χειροτεχνήματα: ξυλόγλυπτα, χρυσοκέντητα, αργυρά κ.λ.π.

Μονή Βαρλαάμ

Κατά την παράδοση πρωτοκατοικήθηκε από ασκητή-αναχωρητή Βαρλαάμ τον 14ο αι. Ιδρύθηκε το 1517 ή 1518 όταν εγκαταστάθηκαν εκεί οι αυτάδελφοι όσοι Θεοφάνης (+1544) και Νεκτάριος (+1550) οι ψαράδες που κατάγονταν από τα Γιάννενα.

Το μεγαλύτερο αγιορείτικου τύπου καθολικό της μονής, αφιερωμένο στους Αγίους Πάντες, κτίστηκε το 1542. Ο κυρίως ναός τοιχογραφήθηκε το 1548 από τον Θηβαίο ζωγράφο Φράγκο Κατελάνο κι έχει όλα τα χαρακτηριστικά της εικονογραφίας του:

την αφηγηματική λεπτομέρεια και ανάλυση των ιστορικών γεγονότων και τον έντονο ρεαλισμό. Ο νάρθηκας τοιχογραφήθηκε το 1566 από τους αυταδέλφους Θηβαίους ζωγράφους Γεωργίου και Φράγκου Κονταρή. Το παρεκκλήσι των Τριών Ιεραρχών μοναχών μονόκλιτο δρομικό ναΐδριο, κτίστηκε το 1627 και τοιχογραφήθηκε το 1637 με τοιχογραφίες Άλλα κτίσματα είναι η παλαιά Τράπεζα (σήμερα Μουσείο), η Εστία ή μαγειρείο από το κομψότερα και ωραιότερα κτίσματα του είδους του και το νοσοκομείο. Στα τέλη του 16ου αι. και στις αρχές του 17ου αι. λειτουργούσε το πιο οργανωμένο βιβλιογραφικό εργαστήριο των μετεωρίτικων μονών, ενώ λειτουργούσε και ειδικό εργαστήριο χρυσοκεντητικής.

Μονή Αγίου Στεφάνου

Ως επίσημοι κτήτορες της Μονής τιμώνται οι Όσιοι Αντώνιος (πρώτο μισό 15ου αι.) και Φιλόθεος (μέσα του 16ου αι.).

Ο μικρός κατανυκτικός Ναός του Αγίου Στεφάνου, που είναι μια μονόκλιτη βασιλική, κτίστηκε το 1350. Το 1545 ο ναΐσκος επεκτάθηκε και ανακαινίστηκε εν μέρη στην ιστόρηση, δια χειρός

Νικολάου ιερέως. Ο σημερινός Ναός του Αγίου Χαραλάμπους (1798), είναι αγιορείτικου τύπου και κοσμεύεται με θαυμάσια ξυλόγλυπτα.

Ο Ναός βομβαρδίστηκε το 1943 και τα τελευταία χρόνια επισκευάστηκε και ιστορείται από τον επιφανή σύγχρονο αγιογράφο κ. Βλάση Τσοτσώνη.

Η Τίμια Κάρα του Αγίου Χαραλάμπους, που φυλάσσεται στον Ναό του, θεωρείται από τους πιστούς θαυματουργή.

Η επιβλητική Τράπεζα σήμερα έχει μετατραπεί σ' ένα πρότυπο σύγχρονο Μουσείο με εκθέματα τα αξιόλογα κειμήλια της Μονής: χειρόγραφα, μεταβυζαντινές εικόνες, χρυσοκέντητα άμφια και υφαντά, ξυλόγλυπτα, περίτεχνα έργα αργυροχρυσοχοΐας κ.α.

Η Ιερά Μονή του Αγίου Στεφάνου διακρίθηκε για την σημαντική προσφορά της στους αγώνες του Έθνους (υπήρξε το στρατηγείο του Μακεδονικού Αγώνα), στην ελληνική παιδεία και τα γράμματα.

Μονή Αγ. Νικολάου Αναπαύσα

Κοντά στο χωριό Καστράκι κι ανάμεσα στα ερειπωμένα μοναστήρια Προδρόμου, Αγίας Μονής και Παντοκράτορος, πολυώροφη, κομψή και αρχοντική στον στενόχωρο βράχο της, βρίσκεται η ανδρώα Ιερά Μονή του Αγίου Νικολάου Αναπαυσά.

Ο οργανωμένος μοναχικός βίος στην Μονή ανάγεται στις πρώτες δεκαετίες του 14ου αι. Το μοναστήρι ανακαινίστηκε ριζικά στις αρχές του 16ου αι. οπότε και ανεγέρθηκε εκ θεμελίων ο ναός του Αγίου Νικολάου. Στον δεύτερο όροφο βρίσκεται το καθολικό της Μονής (μικρός ναός, σχεδόν τετράγωνος με μικρό τρούλο στο κέντρο της στέγης), που αγιογραφήθηκε το 1527 από τον περίφημο Κρητικό ζωγράφο Θεοφάνη Στρελίτζα (+1559), τον επιλεγόμενο Μπαθά, ιδρυτή της Κρητικής Σχολής στην βυζαντινή αγιογραφία.

Οι τοιχογραφίες του ναού του Αγίου Νικολάου είναι το παλαιότερο ενυπόγραφο έργο του Θεοφάνη και φέρει την προσωπική σφραγίδα με όλα τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της του μεγάλου αγιογράφου: ευγένεια, ζωντάνια δροσερότητα, πλαστικότητα, μαλακούς και φωτεινούς τόνους και γενικά υψηλή ποιότητα και τελειότητα στο σχεδιασμό και στη χρωματική απόδοση των μορφών-γνωρίσματα που τελικά αποκρυσταλλώθηκαν στα μεγάλα τοιχογραφικά σύνολα της ωριμότητας του στις αγιορείτικες μονές Μεγίστης Λαύρας και Σταυρονικήτα. Στον πρώτο όροφο βρίσκεται η κρύπτη και το παρεκκλήσιο του Αγίου Αντωνίου, στους τοίχους του οποίου διατηρούνται παλαιών τοιχογραφιών (14ου αι) και στον τελευταίο όροφο βρίσκονται η παλαιά Τράπεζα (με τοιχογραφίες), που σήμερα χρησιμεύει ως επίσημος χώρος υποδοχής, το Οστεοφυλάκιο και το παρεκκλήσιο του Αγίου Ιωάννου Προδρόμου.

Μονή Ρουσσάνου

Ιδρύθηκε το 1529, πάνω σε χαλάσματα παλαιότερων εγκαταστάσεων, με κτήτορες τους αυταδέλφους ιερομόναχους οσίους Ιωασάφ και Μάξιμο, που καταγόταν από τα Γιάννενα. Η Μονή είναι ένα τετράωρο συγκρότημα που πήρε τη βασική οικοδομική του μορφή κατά την τρίτη δεκαετία του 16ου αιώνα. Ο ναός της Μεταμορφώσεως του Σωτήρος κτίστηκε εκ θεμελίων στη σημερινή του μορφή επί ερειπωμένου και αφανισμένου από τη φθορά του χρόνου και την εγκατάλειψη παλαιού καθολικού της μονής, περί το 1530 και είναι αγιορείτικου τύπου.

Η αγιογράφηση του (1560) είναι από τα σημαντικότερα και λαμπρότερα τοιχογραφικά σύνολα της μεταβυζαντινής εποχής. Οι τοιχογραφίες που καλύπτουν όλον τον κυρίως ναό και τον νάρθηκα, ανήκουν στην Κρητική Σχολή (κατά την γνώμη ειδικών επιστημών στον μαθητή του Θεοφάνη του Κρητός, Τζώρτζη).

Στα μέσα του 16ου αι. πρέπει να λειτούργησε στην Μονή βιβλιογραφικό εργαστήριο. Αν και ο ναός της Μονής είναι αφιερωμένος στην Μεταμόρφωση του Σωτήρος, με ιδιαίτερη μεγαλοπρέπεια και ευλάβεια τιμάται και πανηγυρίζεται η μνήμη της Αγίας Βαρβάρας (4 Δεκεμβρίου) της οποίας υπάρχει μικρό παρεκκλήσιο.

Μονή Αγ. Τριάδας

Σε χαρακτηριστικό άγιομετεωρίτικο βράχο, μεγάλοπρεπο, επιβλητικό και απότομο, βρίσκεται η ανδρώα Ιερά Μονή της Αγίας Τριάδος. Κατά την παράδοση, η μονή πρωτοκτίστηκε το 1438 από τον μοναχό Δομέτιο.

Από έγγραφο του ηγεμόνα Συμεών Ούρεση-Παλαιολόγου, ωστόσο, προκύπτει ότι η Αγία Τριάδα ήταν ήδη το 1362 οργανωμένο μοναστήρι. Ο σημερινός κυρίως ναός ανεγέρθηκε περί το 1476 και είναι μικρός σταυροειδής δικιονιος ναός με κεντρικό τρούλο στη στέγη του. Η σημερινή τοιχογράφηση του ναού (1741), έργο των αυτάδελφων ζωγράφων ιερέα Αντωνίου και Νικολάου, αν και νεώτερη, συνεχίζει με επιτυχία την παράδοση της καλής μεταβυζαντινής ζωγραφικής. Στον τρούλο εικονίζεται ο παντοκράτορας και στα σφαιρικά τρίγωνα οι τέσσερις ευαγγελιστές, από τους οποίους ο Λουκάς παριστάνεται να ιστορεί την εικόνα της παναγίας.

Το παλιό ξυλόγλυπτο τέμπλο με τις παλιές και αξιόλογες εικόνες εκλάπη το 1979.

Ο ευρύχωρος θολοσκέπαστος εσωνάρθηκας κτίστηκε το 1689 και τοιχογραφήθηκε το 1692. Το παρεκκλήσιο του Τιμίου Προδρόμου μικρός κυκλικός ναός με θόλο, λαξευμένος στο βράχο, με αξιόλογες τοιχογραφίες κτίστηκε και αγιογραφήθηκε το 1862. Το κτιριακό συγκρότημα της Μονής συμπληρώνεται από την τράπεζα, τα κελιά, αίθουσες υποδοχής, δεξαμενές και άλλους βοηθητικούς χώρους. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει το Λαογραφικό Μουσείο της Μονής, που διαθέτει πλούσια συλλογή παλαιότατων υφαντών, σκευών, εργαλείων και αντικειμένων λαϊκής τέχνης.

Ερειπωμένες Μονές και Ναοί υπάρχουν σε όλους σχεδόν τους βράχους των Μετεώρων.

Άλλα θρησκευτικά μνημεία της περιοχής

Βλαχάβα

Ο Ι. Μ. Παναγίας Μήκανης ή Παλαιοπαναγιάς. Πρόκειται για ένα από τα παλαιότερα μοναστήρια του Νομού. Βρίσκεται 7 χιλ. βόρεια του χωριού με το οποίο συνδέεται με χωματόδρομο. Πρόκειται για ένα θολωτό ναΐσκο, κτισμένο μέσα σε βαθούλωμα βράχου στην οροσειρά Αντιχασίων. Πρέπει να κτίστηκε την εποχή των Μετεωριτικών μονών, ενώ φέρει τοιχογραφίες του 17ου αιώνα.

Βουτούμα

Η Ι. Μονή Κοιμήσεως Θεοτόκου είναι κτισμένη στις ανατολικές πλαγιές του Κόζακα και ιδρύθηκε στα 1161. Το καθολικό της μονής φέρει τοιχογραφίες του 1600, ενώ το μικρό παρεκκλήσι φέρει τοιχογραφίες του 1559.

Καστράκι

Ο Ι.Ν. Αγίου Νικολάου Μανδηλά. Πρόκειται για τα καλύτερα από φυσική άποψη μνημεία του χώρου. Είναι κτισμένοι μέσα σ' ένα βαθούλωμα βράχου στα ΝΑ του χωριού. Το μνημείο είναι προσβάσιμο στους αναρριχητές.

Σαρακίνα

Ο Ι. Ν. Αγίων Αποστόλων, είναι κτισμένος κάτω από βράχο και πλησίον του ποταμού Πηνειού. Στο εσωτερικό φέρει τοιχογραφίες του 17ου αιώνα.

Πολιτιστικές δραστηριότητες του Δήμου

Στον Δήμο Καλαμπάκας εντάσσεται και ο Πολιτιστικός Οργανισμός (ΠΟΔΚ), ο οποίος συγκροτείται ως εξής:

- ✓ Δημοτική Βιβλιοθήκη
- ✓ Μουσική Σχολή
- ✓ Δημοτική χορωδία
- ✓ Σχολή παραδοσιακών χορών

Μέχρι πρόσφατα λειτουργούσε και θεατρικό τμήμα.

Ο Πολιτιστικός Οργανισμός του Δήμου Καλαμπάκας διοργανώνει σημαντικές πολιτιστικές εκδηλώσεις.

Οι σημαντικότερες από αυτές είναι:

Το Καλαμπακιώτικο Καρναβάλι

Τα τελευταία χρόνια το Καρναβάλι της Καλαμπάκας έχει αναδειχθεί σε ένα από τα πλέον επιτυχημένα στη Θεσσαλία, ενώ η φήμη του έχει εξαπλωθεί αρκετά ευρύτερα.

Οι εκδηλώσεις καλύπτουν ολόκληρη την τελευταία εβδομάδα της Αποκριάς με χορούς, συναυλίες, παρέλαση παραδοσιακών συγκροτημάτων, αναβίωση εθίμων, καύση του καρνάβαλου, και ρίψη πυροτεχνημάτων. Χαρακτηριστικός είναι ο αργόσυρτος χορός «κάτω στον Άγιο Θόδωρο» που τον χορεύουν όλοι μαζί την Κυριακή το απόγευμα, στο προαύλιο της εκκλησίας της Παναγίας μετά τη λειτουργία.

Την Καθαρή Δευτέρα ο Δήμος προσφέρει πατροπαράδοτη φασολάδα και άλλα νηστίσιμα (Κούλουμα), στην τοποθεσία «Τζέρτσι», όπου γίνεται διαγωνισμός χαρταετού.

ΜΕΤΕΩΡΑ ΤΕΧΝΗΣ

Ο Δήμος Καλαμπάκας χάρη στο αξιόλογο πολιτιστικό, φυσικό πλούτο και πνευματικό πλούτο που διαθέτει, ταυτίζεται άμεσα με τον πολιτισμό και τη δημιουργία.

Η πλούσια πολιτιστική και φυσική του κληρονομιά οφείλεται σε μεγάλο βαθμό στην ύπαρξη των μοναδικών στον κόσμο Ιερών βράχων των Μετεώρων καθώς και στα πλούσια και αξιόλογα θρησκευτικά μνημεία που συναντώνται σε όλη την περιφέρεια.

Ο Δήμος θέλοντας να διαφυλάξει, να διατηρήσει και να διευρύνει την προβολή της αξιόλογης αυτής κληρονομιάς δημιούργησε το πολιτιστικό πρόγραμμα «**Μετέωρα Τέχνης**» που σκοπό έχει με

τη συνεχή αναβάθμισή του να αποκτήσει διαχρονικότητα και να καθιερωθεί ως θεσμός περιφερειακής και εθνικής εμβέλειας.

Το πρόγραμμα αυτό χαρακτηρίζεται από την ποιότητα και την ποικιλία του προσπαθώντας να καλύψει όλες τις απαιτήσεις και όλους τους χώρους Τέχνης: Ελληνική και Ξένη μουσική, Παραδοσιακή μουσική και δρώμενα – Σύγχρονος χορός – φεστιβάλ μουσικής – παιδικές παραστάσεις κ.λ.π.

Η περίοδος διεξαγωγής των εκδηλώσεων είναι ο Ιούλιος και ο Αύγουστος.

Οι θέσεις – τόποι διεξαγωγής είναι: Το Ανοικτό Θέατρο Πλατείας Δημουλά, η πλατεία Ρήγα Φεραίου, το Υπαίθριο Θέατρο, το Γήπεδο Καλαμπάκας, καθώς και τα γήπεδα Καστρακίου και Διάβας.

Η περαιτέρω ενίσχυση των παραπάνω εκδηλώσεων, μέσω της κατάλληλης πολιτικής προώθησης, και η θεσμοθέτησης τους σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο, μπορεί να αποτελέσει βασικό μοχλό ανάπτυξης της περιοχής και σύνδεσης του πολιτισμού και του τουρισμού. Η μέγιστη δυνατή αξιοποίηση των υφιστάμενων υποδομών, η δημιουργία νέων, καθώς και η κινητοποίηση και ευαισθητοποίηση και των δημοτών και η συμμετοχή τους στην διοργάνωση και διεξαγωγή (εθελοντισμός, π.χ. καρναβάλι, πολιτιστικά ή αθλητικά γεγονότα), είναι ένα μεγάλο σημείο προς εκμετάλλευση.

Κτίρια πολιτιστικών εκδηλώσεων του Δήμου Καλαμπάκας

Ο δήμος Καλαμπάκας διαθέτει ένα αξιόλογο αριθμό υποδομών κατάλληλων για διοργάνωση ποικίλων πολιτιστικών εκδηλώσεων. Η Καλαμπάκα ως πόλη του πνεύματος και του πολιτισμού, και σε συνδυασμό με το ανυπέρβλητης ομορφιάς φυσικό περιβάλλον των Μετεώρων και της ευρύτερης περιοχής, μπορεί να αποτελέσει με την κατάλληλη αξιοποίηση και των υφιστάμενων υποδομών, κέντρο πολιτιστικών εκδηλώσεων παγκόσμιας εμβέλειας, με τεράστια οφέλη στην τοπική οικονομία.

Ο Τουρισμός στα Μετέωρα και στην ευρύτερη περιοχή

Εθνικές στρατηγικές επιλογές

Η περιοχή των Μετεώρων είναι από τις πλέον σημαντικές τουριστικές περιοχές της Ελλάδας. Μαζί με την ευρύτερη περιοχή του Περιοιού, του Ασπροποτάμου, των Χασίων αποτελεί ένα πόλο με ιδιαίτερο τουριστικό ενδιαφέρον για πολλαπλές μορφές τουρισμού.

Το τουριστικό προϊόν στην περιοχή και η προσφορά τουριστικών υπηρεσιών άρχισε να γνωρίζει μεγάλους ρυθμούς ανάπτυξης τα τελευταία χρόνια.

Σαν αποτέλεσμα είχε τη βελτίωση της οικονομικής κατάστασης της περιοχής και τη δημιουργία περισσότερο θετικών και λιγότερο αρνητικών επιπτώσεων για τους κατοίκους του νομού.

Πρωταρχικής σημασίας για την περιοχή είναι η προώθηση νέων μορφών εναλλακτικού τουρισμού στηριγμένων στα φυσικά και πνευματικά πλεονεκτήματα που διαθέτει η ευρύτερη περιοχή των Μετεώρων.

Το 2008, έχει δοθεί έμφαση στην προβολή της ποιότητας, του περιβάλλοντος, αλλά και της πολιτισμικής μας κληρονομιάς, σε εθνικό επίπεδο.

Ο στόχος αυτός έρχεται να ενισχύσει την στρατηγική για το δίπτυχο τουρισμός- πολιτισμός που παίζει κυρίαρχο ρόλο στην κοινωνική και οικονομική πραγματικότητα του Δήμου Καλαμπάκας.

Στόχος της Εθνικής και Περιφερειακής Στρατηγικής τουριστικής ανάπτυξης, είναι η αρμονική ένταξη των τουριστικών δραστηριοτήτων στο φυσικό περιβάλλον έως της αποφυγής και της

αποτελεστική διαχείρισης των περιβαλλοντικών πιέσεων που δημιουργούν. Ο στόχος αυτός θα επιτευχθεί με τις εξής δράσεις:

✚ Αποτελεσματικότερη διαχείριση του μαζικού τουρισμού, με έμφαση σε προγράμματα περιβαλλοντικής διαχείρισης που θα αποσκοπούν στη μείωση των πιέσεων στους τοπικούς φυσικούς πόρους όπως στο πόσιμο νερό, μέσω της υιοθέτησης μέτρων για την εξοικονόμηση και ανακύκλωση του νερού ή στην ενέργεια, μέσω της εξοικονόμησης και της προώθησης των ΑΠΕ.

✚ Κατά προτεραιότητα επίσης πρέπει να αντιμετωπισθεί το θέμα της διαχείρισης των απορριμμάτων.

✚ Η διαφοροποίηση επίσης του τουριστικού προϊόντος, με έμφαση στην ανάπτυξη του οικοτουρισμού που προβάλλει ως βασική αξία το σεβασμό και όχι απλά την εκμετάλλευση του φυσικού περιβάλλοντος. Επίσης, ο αγροτουρισμός και ο συνεδριακός τουρισμός αποτελούν περισσότερο ήπιες τουριστικές δραστηριότητες που δίνουν και τη δυνατότητα επιμήκυνσης της τουριστικής περιόδου.

✚ Η Ανάπτυξη των τουριστικών υποδομών, με στόχο την προσέλκυση και καλύτερη εξυπηρέτηση των τουριστών και γνώσιμα τη συβατότητα τους με το φυσικό και ανθρωπογενές περιβάλλον.

Η διεκδίκηση της Δυτικής Θεσσαλίας συμμετοχής στην διοργάνωση των Μεσογειακών Αγώνων του 2013, οι οποίοι θα διεξαχθούν στη Λάρισα και το Βόλο, και η επιτυχή έκβαση αυτών των διεκδικήσεων, θα αποτελέσει μια τεράστια ευκαιρία διάχυσης των τεράστιων ωφελειών από την διοργάνωση τέτοιων διεθνούς εμβέλειας γεγονότων, σε ολόκληρο τον Νομό, με την πόλη της Καλαμπάκας δυνητικό τόπο διεξαγωγής κάποιων αθλημάτων (π.χ. προκριματικοί), και δέκτη ωφελειών τόσο σε επίπεδο αθλητικών υποδομών, τεράστιας τουριστικής προβολής, αύξησης επισκεψιμότητας και ενίσχυσης του τουριστικού προϊόντος μέσω ακριβώς του επιδιωκόμενου στόχου, δηλαδή της διαφοροποίησης του (αθλητικός τουρισμός).

Η ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΚΙΝΗΣΗ στην περιοχή

Αφίξεις Τουριστών

Οι αφίξεις των Ελλήνων και Ξένων τουριστών στη περιοχή της Καλαμπάκας ανήλθαν το 2005 σε 156.672. Από αυτούς οι 123.195 ήταν αλλοδαποί τουρίστες και 33.477 ημεδαποί.

Η τουριστική προσέλευση κορυφώνεται τους μήνες Απρίλιο και Μάιο για την πόλη της Καλαμπάκας. Για το 2006 η πληρότητα και οι διανυκτερεύσεις ανήλθαν στο 44% της συνολικής δυναμικότητας των καταλυμάτων του Δήμου.

Διανυκτερεύσεις

Ο αριθμός διανυκτερεύσεων στην περιοχή είναι ιδιαίτερα μικρός. Με βάση τα στοιχεία του ΕΟΤ, είναι μικρότερος των 2 διανυκτερεύσεων ανά άφιξη.

Ο λόγος διανυκτερεύσεων / αφίξεων της περιοχής βελτιώνεται συνεχώς με ενθαρρυντικούς ρυθμούς τα τελευταία χρόνια.

Οι λόγοι των ολιγοήμερων διανυκτερεύσεων πρέπει να αναζητηθούν στις παρακάτω παραμέτρους :

- Στην έλλειψη οργανωμένων προγραμμάτων και ευκαιριών που θα αξιοποιούν τα τουριστικά πλεονεκτήματα της ευρύτερης περιοχής.

- Στην έλλειψη υποδομών στην περιοχή της Πίνδου.
- Στην πολιτική των τουριστικών γραφείων.
- Στην αδυναμία προσέλκυσης και συγκράτησης από την πόλη της Καλαμπάκας των τουριστών.
- Στην προσβασιμότητα των Μετεώρων και των Μοναστηριών, γεγονός που επιτρέπει σύντομες ολιγόωρες επισκέψεις.

Η σχέση αυτή διανυκτερεύσεων / αφίξεων δημιουργεί σημαντικά αρνητικά αποτελέσματα για την περιοχή.

Τα στοιχεία που επιβαρύνονται είναι :

- η εισροή τουριστικού εισοδήματος, που δεν είναι όσο υψηλή θα μπορούσε,
- το κόστος προσφερόμενων υπηρεσιών για τις τουριστικές επιχειρήσεις,
- η έλλειψη ουσιαστικής γνωριμίας του επισκέπτη με τη περιοχή.

Στοιχεία τουριστικής κίνησης

Πίνακας πληρότητας κατά Δημοτικό Διαμέρισμα και κατά μήνα για το έτος 2006

	ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΔΙΑΜΕΡΙΣΜΑ	ΔΕΔΟΜΕΝΑ	ΙΑΝ	ΦΕΒ	ΜΑΡ	ΑΠΡ	ΜΑΙΟΣ	ΙΟΥΝΙΟΣ	ΙΟΥΛΙΟΣ	ΑΥΓ	ΣΕΠ	ΟΚΤ	ΝΟΕ	ΔΕΚ
Δ.Δ.														
	Δ.Δ. Βροντερού	ΠΛΗΡΟΤΗΤΕΣ	18 4,1%	0 0,0%	8 1,8%	12 2,9%	6 1,4%	0 0,0%				12 2,8%	0 0,0%	24 5,5%
	Δ.Δ. Ελάτης	ΔΙΑΝΥΚΤΕΡΕΥΣΕΙΣ ΠΛΗΡΟΤΗΤΕΣ	2.633 31,5%	1.225 16,2%	1.452 17,3%	1.568 19,4%	860 9,4%	910 10,3%	1.255 13,8%	2.337 25,6%	685 7,8%	1.086 12,2%	1.694 18,5%	3.280 33,9%
	Δ.Δ. Καλαμπάκας	ΔΙΑΝΥΚΤΕΡΕΥΣΕΙΣ	7.633	4.655	13.521	21.238	19.856	17.354	11.926	17.214	20.862	18.685	9.060	9.970
		ΠΛΗΡΟΤΗΤΕΣ	23,8%	16,6%	43,4%	68,9%	59,3%	53,6%	35,6%	51,4%	64,4%	58,6%	28,4%	32,9%
	Δ.Δ. Καλογήρων	ΔΙΑΝΥΚΤΕΡΕΥΣΕΙΣ ΠΛΗΡΟΤΗΤΕΣ	162 22,7%	0 0,0%	34 4,8%	3 0,4%	6 0,8%	9 1,3%	6 0,8%	98 13,7%	72 10,4%	46 6,5%	2 0,3%	78 10,9%
	Δ.Δ. Καστρακίου	ΔΙΑΝΥΚΤΕΡΕΥΣΕΙΣ	48	3	378	852	979	839	892	1.198	1.113	380	265	380
		ΠΛΗΡΟΤΗΤΕΣ	1,5%	0,1%	8,0%	16,6%	18,5%	16,4%	16,8%	22,6%	31,7%	12,4%	8,9%	8,2%
	Δ.Δ. Μεσοχώρας	ΔΙΑΝΥΚΤΕΡΕΥΣΕΙΣ ΠΛΗΡΟΤΗΤΕΣ	0 0,0%	0 0,0%	2 0,5%	4 1,0%	2 0,5%	0 0,0%	4 1,0%	8 2,0%	4 1,0%	2 0,5%	1 0,3%	
	Δ.Δ. Νεραϊδοχωρίου (τ.Χατζηπετρίου)	ΔΙΑΝΥΚΤΕΡΕΥΣΕΙΣ ΠΛΗΡΟΤΗΤΕΣ	385 15,1%	129 5,6%	187 7,4%	161 6,5%	78 3,0%	70 2,8%	53 2,1%	145 5,7%	20 0,8%	94 3,7%	177 7,2%	330 20,8%
	Δ.Δ. Περτουλίου	ΔΙΑΝΥΚΤΕΡΕΥΣΕΙΣ ΠΛΗΡΟΤΗΤΕΣ	821 31,5%	282 12,0%	585 24,5%	432 8,5%	228 8,8%	254 10,1%	540 16,9%	992 31,1%	341 11,0%	464 14,5%	683 15,6%	1.580 35,0%
	Δ.Δ. Πύλης	ΔΙΑΝΥΚΤΕΡΕΥΣΕΙΣ ΠΛΗΡΟΤΗΤΕΣ	536 17,1%	327 11,1%	667 21,3%	619 20,6%	478 15,4%	393 13,1%	443 13,7%	560 17,2%	604 19,2%	685 21,0%	619 20,6%	807 24,8%

Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δήμου Καλαμπάκας 2007 - 2010

Δ.Δ. Πύρρας	ΔΙΑΝΥΚΤΕΡΕΥΣΕΙΣ ΠΛΗΡΟΤΗΤΕΣ	44 5,5%	7 1,0%	29 3,6%	42 5,4%	4 0,5%	12 1,5%	4 0,5%	28 3,5%	10 1,3%	26 3,2%	34 4,4%	13 16,4%
Δ.Δ. Στουρναραϊκών	ΔΙΑΝΥΚΤΕΡΕΥΣΕΙΣ ΠΛΗΡΟΤΗΤΕΣ	165 11,8%	20 2,4%	110 11,8%	93 10,3%	38 4,1%	54 6,0%	89 9,6%	152 16,3%	32 3,6%	176 18,9%	105 11,7%	23 25,2%
Δ.Δ. Τρικκαίων	ΔΙΑΝΥΚΤΕΡΕΥΣΕΙΣ ΠΛΗΡΟΤΗΤΕΣ	6.688 38,0%	6.811 42,8%	9.398 53,4%	11.186 65,6%	9.328 53,0%	8.483 60,3%	8.369 57,6%	7.122 49,0%	8.228 48,3%	8.859 50,3%	8.098 50,5%	10.0 60,9%
Δ.Δ. Τρυγόνος	ΔΙΑΝΥΚΤΕΡΕΥΣΕΙΣ ΠΛΗΡΟΤΗΤΕΣ	193 69,2%	235 93,3%	276 89,0%	253 49,6%	224 32,8%	260 39,4%	336 49,3%	239 35,0%	240 36,4%	248 36,4%	200 30,3%	27 39,6%
ΔΙΑΝΥΚΤΕΡΕΥΣΕΙΣ - ΝΟΜΟΣ ΤΡΙΚΑΛΩΝ		19.326	13.694	26.647	36.463	32.087	28.638	23.917	30.093	32.211	30.763	20.938	27.2

Πηγή: ΕΣΥΕ, 2006

Από τον παραπάνω πίνακα ο οποίος εμφανίζει τις πληρότητες των καταλυμάτων πάσης φύσεως για το έτος 2006, ανά μήνα και ανά Δ.Δ. του Νομού Τρικάλων, καθώς και τον αριθμό των διανυκτερεύσεων για το αντίστοιχο διάστημα, διαπιστώνουμε τα παρακάτω:

- Οι μήνες κορύφωσης του αριθμού των διανυκτερεύσεων της περιοχής και του ποσοστού πληρότητας των τουριστικών καταλυμάτων, του Δ.Δ. Καλαμπάκας είναι οι μήνες Απρίλιος (θρησκευτικός, προσκληνυτικός τουρισμός), Σεπτέμβριος, Μάιος και Οκτώβριος.
- Οι αντίστοιχοι μήνες κορύφωσης για τα ίδια μεγέθη του Δ.Δ. Καστρακίου διαφοροποιούνται (λόγω διαφορετικής μορφής τουρισμού που έλκει η περιοχή).

Συγκεκριμένα κορύφωση παρατηρείται τους μήνες Αύγουστο και Σεπτέμβριο, (αθλητικός τουρισμός, τουρισμός περιπέτειας), ενώ έπονται οι μήνες Μάιος και Απρίλιος.

Ο Μέσος όρος πληρότητας ξενοδοχειακών υποδομών του Νομού Τρικάλων για το έτος 2006, με βάση στοιχεία της ΕΣΥΕ, ήταν 18,78%(σύνολο Νομού), με τα Δ.Δ. Τρικκαίων να έχουν Μ.Ο. 53,05%, Καλαμπάκας 45,72%, Περτουλίου 18,67%, Ελάτης 18,34% και Καστρακίου 14,57%.

Συγκρίνοντας τα έτη 2005 και 2006 σε επίπεδο αριθμού διανυκτερεύσεων και Μέσου όρου πληρότητας, παρατηρούμε μια μείωση του αριθμού των διανυκτερεύσεων και μια αύξηση του μέσου όρου πληρότητας για το έτος 2006.

Πίνακας 3.3 Αριθμός διανυκτερεύσεων και μέσος όρος πληρότητας

Περιοχή	Αριθμός Διανυκτερεύσεων		Μέσος Όρος Πληρότητας	
	2005	2006	2005	2006
Δ.Δ. ΚΑΛΑΜΠΑΚΑΣ	177.803	171.975	43,34	44,74
Δ.Δ. Καστρακίου	8002	7.335	13,69	13,48
Δ.Δ.Τρικκαίων	97.225	102.659	47,90	52,48

Στην πόλη της Καλαμπάκας εδρεύει και η Ένωση Ξενοδόχων Ν. Τρικάλων.

ΜΟΡΦΕΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Στην ενότητα αυτή παρουσιάζονται οι μορφές τουρισμού στην περιοχή της μελέτης και διερευνώνται οι δυνατότητες ανάπτυξης τους.

Ο σύγχρονος τουρισμός

Οι σύγχρονες μορφές τουρισμού διαφέρουν σημαντικά από τις παλαιότερες μορφές του. Μετά τον Β' Παγκόσμιο πόλεμο ο τουρισμός από προνόμιο των πλουσίων και της αριστοκρατίας γίνεται δικαίωμα πλέον των εργαζομένων και των πολυάριθμων λαϊκών στρωμάτων. Καθοριστικό ρόλο στη μαζικοποίηση του τουρισμού διαδραμάτισαν και οι εξελίξεις στα μέσα μαζικής επικοινωνίας.

Σαν αποτέλεσμα αυτής της μεγέθυνσης άρχισαν να διαμορφώνονται συγκεκριμένες κατηγορίες τουρισμού με βάση τους παράγοντες που προσδιορίζουν το φαινόμενο.

Οι κατηγορίες αυτές είναι :

- ✓ Μαζικός τουρισμός
- ✓ Ατομικός τουρισμός
- ✓ Εσωτερικός τουρισμός
- ✓ Εξωτερικός τουρισμός

Μαζικός τουρισμός

Ο μαζικός τουρισμός χαρακτηρίζεται από την ομαδική συμμετοχή των τουριστών στις διάφορες μορφές τουριστικής δραστηριότητας. Ο συλλογικός χαρακτήρας του αναφέρεται στο τρόπο οργάνωσης και διεξαγωγής της μετακίνησης, καθώς επίσης και στο τρόπο της διαμονής και της ψυχαγωγίας στον τόπο προορισμού.

Τη βάση ανάπτυξης του μαζικού τουρισμού αποτελεί σήμερα το σύστημα GIT (group inclusive tours) που προσφέρει αλληλεξαρτώμενες και ολοκληρωμένες υπηρεσίες, γνωστές ως "Τουριστικά Πακέτα", με περιεχόμενο τον τόπο προορισμού, τα μέσα μεταφοράς, το τρόπο διαμονής και ψυχαγωγίας.

Καθοριστικό παράγοντα για τον όγκο και την ποιότητα των τουριστών που θα μετακινηθούν αποτελούν το κόστος μετακίνησης από τη χώρα προέλευσης στον τόπο άφιξης και τον τόπο προορισμού, αλλά και το κόστος των τουριστικών προϊόντων και υπηρεσιών.

Επίσης έχει διαπιστωθεί διεθνώς ότι ο μαζικός τουρισμός επιλέγει σαφέστατα τα πακέτα που του προσφέρουν περισσότερη επαφή με τους φυσικούς παράγοντες (θάλασσα, ήλιο, φυσικά φαινόμενα κλπ) παρά τα πολιτιστικά και θρησκευτικά δημιουργήματα.

Από τα στοιχεία της έρευνας διαπιστώνουμε ότι ο μαζικός τουρισμός καλύπτει το μεγαλύτερο ποσοστό των τουριστών Ελλήνων και ξένων που επισκέπτονται την περιοχή.

Το 80% περίπου των πελατών κάθε ξενοδοχείου που διαμένουν στη Καλαμπάκα διακινείται μέσω οργανωμένων τουριστικών γραφείων.

Ο τόπος προορισμού των τουριστών είναι συγκεκριμένος και συνήθως περιλαμβάνει τη διαδρομή Πρέβεζα –Ιωάννινα -Καλαμπάκα-Θεσσαλονίκη ή νησιά Αιγαίου, ή Αθήνα –Μετέωρα – Δελφούς -Αθήνα.

Ως μέσω μεταφοράς χρησιμοποιούνται σύγχρονα τουριστικά λεωφορεία.

Η διαμονή των τουριστών γίνεται για μία νύκτα στα ξενοδοχεία της Καλαμπάκας.

Στον τομέα ψυχαγωγίας το "τουριστικό πακέτο" προσφέρει περιηγήσεις στα κυριότερα μνηστήρια και τους βράχους των Μετεώρων. Οι τουρίστες με βάση το ιδιαίτερα επιβαρυνόμενο πρόγραμμα, έχουν ελάχιστη δυνατότητα ψυχαγωγίας και αγορών (ψώνια) στην πόλη της Καλαμπάκας και τη γύρω περιοχή.

Από τις επιτόπιες έρευνες και από τα στοιχεία της έρευνας για τον τουρισμό προκύπτει, ότι ένα συνηθισμένο πακέτο επισκέψεων για την περιοχή προβλέπει.

Άφιξη αργά το βράδυ - Διανυκτέρευση στη Καλαμπάκα - Επίσκεψη την άλλη μέρα το πρωί στα Μετέωρα - ίσως γεύμα στη περιοχή - Αναχώρηση.

Είναι φανερό ότι ένα τέτοιο πρόγραμμα πολύ μικρά οικονομικά οφέλη για την τοπική κοινωνία προσφέρει. Οι ξενοδοχειακές επιχειρήσεις επιβαρύνονται με υψηλό κόστος στις προσφερόμενες υπηρεσίες, ενώ τα περιθώρια τιμών είναι έντονα συμπιεσμένα από τα τουριστικά γραφεία.

Στις άλλες τουριστικές επιχειρήσεις όπως ταβέρνες και λοιπά καταστήματα ψυχαγωγίας, στα εμπορικά καταστήματα και στα καταστήματα εικόνων οι δαπάνες των τουριστών είναι περιορισμένες λόγω του μικρού χρόνου παραμονής τους.

Ατομικός τουρισμός

Ο ατομικός τουρισμός, η αντίθετη δηλαδή προς το μαζικό τουρισμό κατηγορία, γνωρίζει τα τελευταία χρόνια ανάπτυξη διεθνώς. Το γεγονός αυτό οφείλεται στη ψυχολογία των τουριστών, ιδιαίτερα της Ευρώπης για μεγαλύτερη ελευθερία στην περίοδο των διακοπών τους, στη χρήση των ατομικών μέσων μετακίνησης (τροχόσπιτα, αυτοκίνητα κλπ) και στις εξελίξεις στις υποδομές μετακίνησης από το τόπο αναχώρησης στο τόπο προορισμού.

Τα τελευταία χρόνια η χρησιμοποίηση των συστημάτων IIT (individual inclusive tours) και GIT (group inclusive tours) προσέφερε σε μεμονωμένα άτομα τουριστικά πακέτα που διευκόλυναν την επέκταση του ατομικού τουρισμού.

Ο περιηγητικός τουρισμός γνώριζε παλαιότερα μεγάλη άνθιση στη περιοχή. Τα μοναστήρια και το αίσθημα δέους που προκαλεί το αντίκρισμα των βράχων των Μετεώρων προσέλκυαν και προσελκύουν μεγάλο αριθμό μεμονωμένων επισκεπτών.

Η κατανομή σήμερα του ατομικού τουρισμού είναι 20% των τουριστών που διαμένουν σε ξενοδοχεία και 80% των διαμενόντων σε ενοικιαζόμενα δωμάτια και Camping. Το μεγαλύτερο τμήμα αυτού του τουρισμού προτιμά τα καταλύματα και τα Camping του Καστρακίου.

Σημαντικό επίσης στοιχείο που πρέπει να τονιστεί είναι ότι λόγω της μικρής απόστασης της πόλης της Καλαμπάκας με τα άλλα αστικά κέντρα (Τρίκαλα), όπως επίσης και της γεωγραφικής της θέσης (άξονας σύνδεσης με Ήπειρο – Μακεδονία), είναι και ο αριθμός των διερχομένων από την περιοχή επισκεπτών. Σύμφωνα με εκτιμήσεις , ο αριθμός των διερχομένων σήμερα σε εποχή αιχμής είναι περίπου 1000 άτομα την ημέρα και υπολογίζεται ότι ο αριθμός αυτός τα επόμενα χρόνια θα αυξηθεί σε 1500 άτομα / ημέρα

Εσωτερικός τουρισμός

Ήδη σήμερα ο αριθμός των Ελλήνων επισκεπτών στα μοναστήρια και τους βράχους των Μετεώρων υπολογίζεται σύμφωνα με τις εκτιμήσεις των κατοίκων και ιδιαίτερα των μοναχών στο 50% του συνόλου των επισκεπτών της περιοχής. Δεν υπάρχουν στατιστικά στοιχεία για τον ακριβή αριθμό Ελλήνων που επισκέπτονται τα Μετέωρα.

Οι λόγοι που οι Έλληνες επισκέπτονται και διαμένουν στην περιοχή είναι κύρια θρησκευτικοί και φυσιολατρικοί. Ιδιαίτερα μεγάλος είναι ο αριθμός των ελλήνων ορειβατών που κατά την επίσκεψή τους στην περιοχή διαμένουν στο Καστράκι.

Αξίζει επίσης να αναφερθεί ο μεγάλος αριθμός εκδρομών που οργανώνεται από ελληνικούς θρησκευτικούς, πολιτιστικούς, σχολικούς και λοιπούς φορείς χωρίς διαμονή στη περιοχή. Στοιχεία τόσο για τον αριθμό όσο και για τα οφέλη δεν υπάρχουν.

Εξωτερικός τουρισμός

Ο εξωτερικός τουρισμός στη περιοχή κατέχει το 70% των τουριστών που διαμένουν στα ξενοδοχεία και το 60% των διαμενόντων σε ενοικιαζόμενα δωμάτια και Camping.

Σύμφωνα με τα στοιχεία της έρευνας οι ξένοι τουρίστες στη περιοχή προέρχονται κύρια από τις Ευρωπαϊκές χώρες. Αξίζει να σημειωθεί ότι παρουσιάζονται αυξητικές τάσεις στις αφίξεις τουριστών από Ιαπωνία και τις χώρες της πρώην Ανατολικής Ευρώπης.

Εναλλακτικές Μορφές Τουρισμού

Οι εναλλακτικές μορφές τουρισμού αποτελούν αφ' ενός την καλύτερη πρόταση ήπιας τουριστικής ανάπτυξης, στα πλαίσια της επιζητούμενης βιωσιμότητας, αφ' ετέρου μπορούν να συμβάλλουν άμεσα μέσω της διαχρονικότητας τους, στην επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου.

Οι κυριότερες μορφές εναλλακτικού τουρισμού που μπορούν να αναπτυχθούν στην περιοχή είναι :

- Πολιτιστικός Τουρισμός
- Θρησκευτικός Τουρισμός
- Αθλητικός Τουρισμός
- Ορεινός Τουρισμός
- Χειμερινός Τουρισμός
- Αγροτικός τουρισμός
- Οικολογικός Τουρισμός
- Τουρισμός ευεξίας (η σύγχρονη μορφή τουρισμού υγείας)

Πολιτιστικός Τουρισμός

Ο πολιτιστικός τουρισμός γνωρίζει αυξητικές τάσεις διεθνώς τα τελευταία χρόνια. Περιλαμβάνει επισκέψεις και παρατηρήσεις ιστορικών μνημείων, αρχαιολογικών χώρων, συμμετοχή σε πολιτιστικές δραστηριότητες, σε σεμινάρια και σε μορφωτικές εκδηλώσεις.

Στη περιοχή η ανάπτυξη του πολιτιστικού τουρισμού, παρά τις πλούσιες δυνατότητες που έχουν τα Μετέωρα και η Καλαμπάκα, βρίσκεται σε εντελώς εμβρυακή μορφή.

Υπενθυμίζουμε ότι η περιοχή των Μετεώρων έχει χαρακτηριστεί από την UNESCO σαν Παγκόσμιο Μνημείο Φύσης.

Η παρουσία του πολιτιστικού τουρισμού περιορίζεται αποκλειστικά στις επισκέψεις κάποιων φορέων (εκπαιδευτικά ιδρύματα, σχολεία) και μεμονωμένων ερευνητών.

Σημαντικό ρόλο στην ανάπτυξη του πολιτιστικού τουρισμού, θα μπορούσε να διαδραματίσει και η εκκλησία με τις μονές των Μετεώρων.

Θρησκευτικός Τουρισμός

Η συμβολή των Μονών αλλά και των άλλων θρησκευτικών χώρων της περιοχής είναι καθοριστική για την ανάπτυξη του τουρισμού της περιοχής. Ιδιαίτερα ο θρησκευτικός τουρισμός αναπτύχθηκε με βάση την ακτινοβολία και τις σχέσεις των μονών με τις Ελληνικούς και ξένους θρησκευτικούς φορείς.

Ο θρησκευτικός τουρισμός απευθύνεται κατά κύριο λόγο στους Έλληνες και στους υπόλοιπους Ορθόδοξους λαούς. Επίσης όμως απευθύνεται και σε άλλους ανθρώπους που βρίσκονται σε πνευματική αναζήτηση.

Οι ξένοι που επισκέπτονται τη περιοχή για θρησκευτικούς λόγους προέρχονται κύρια από την Κύπρο, τις Βαλκανικές χώρες και τη Ρωσία. Ο αριθμός των δύο τελευταίων κατηγοριών είναι σήμερα πολύ μικρός με δυνατότητες επέκτασης στο μέλλον.

Αθλητικός Τουρισμός - Αναρρίχηση - Ορεινός Τουρισμός - Χειμερινός Τουρισμός

Οι μορφές αυτές τουρισμού παρά τις διαφορές που έχουν μεταξύ τους τοποθετούνται στην ίδια ενότητα της μελέτης, γιατί λειτουργούν συμπληρωματικά και ενιαία στη περιοχή.

α) Αθλητικός Τουρισμός

Ο αθλητικός τουρισμός, με την έννοια της οργανωμένης άθλησης σε διάφορα αθλήματα στη περιοχή βρίσκεται σε εμβρυακή μορφή.

Οι κύριες μορφές άθλησης εντοπίζονται στον ανεμοπτερισμό και την αναρρίχηση από μεμονωμένα άτομα ή ορειβατικούς συλλόγους.

Το Καστράκι μπορεί να μετατραπεί σε ένα οργανωμένο διεθνές κέντρο Οικολογικού και Αθλητικού τουρισμού.

Η εξειδίκευση αυτή της περιοχής απαιτεί τη δημιουργία νέων υποδομών και την προσαρμογή των παλαιών στις απαιτήσεις και τα χαρακτηριστικά αυτής της μορφής τουρισμού.

β) Ορεινός Τουρισμός

Ο ορεινός τουρισμός καλλιεργείται στις ορεινές περιοχές του Ασπροποτάμου και του Κόζακα.

γ) Χειμερινός Τουρισμός

Τα χειμερινά σπορ είναι ανεπτυγμένα στο χιονοδρομικό κέντρο του Περτουλίου.

Ο τουρισμός αυτός θα μπορούσε να λειτουργήσει συμπληρωματικά στον χειμερινό τουρισμό της περιοχής των Μετεώρων με επισκέψεις στα μοναστήρια και την πόλη της Καλαμπάκας.

δ) Αγροτικός τουρισμός

Ο αγροτικός τουρισμός ή αγροτουρισμός αναφέρεται στις τουριστικές δραστηριότητες που αναπτύσσονται στον αγροτικό χώρο και εντάσσονται στα πλαίσια του αγροτικού περιβάλλοντος και της αγροτικής ζωής.

Ο αγροτικός τουρισμός διακρίνεται σε δύο βασικές κατηγορίες:

✓ Στις διακοπές αγροικιών (farm-house holidays) : Στην κατηγορία αυτή υπάρχει υποδοχή και φιλοξενία τουριστών σε αγροκτήματα όπου συμμετέχουν στην καθημερινές αγροτικές δραστηριότητες.

✓ Στις διακοπές σε καταλύματα και ενοικιαζόμενα δωμάτια με κλίνη και πρόγευμα. Η μορφή αυτή είναι ευρύτατα γνωστή στη χώρα μας και έχει επεκταθεί όχι μόνο σε αγροτικές και ημιαγροτικές περιοχές αλλά και σε αστικές περιοχές.

Η ανάπτυξη του Αγροτικού και του Χειμερινού τουρισμού γίνεται με επίκεντρο τις ορεινές περιοχές του νομού.

Η επιδίωξη των φορέων του τουρισμού της Καλαμπάκας και του Καστρακίου είναι να χρησιμοποιηθεί η περιοχή σαν βάση εξορμήσεων προς τις ορεινές αυτές ζώνες.

Απαραίτητο είναι επίσης να δημιουργηθούν στην ευρύτερη περιοχή οι υποδομές (οδικές, διαμονής, διατροφής κλπ) που απαιτούνται για την ανάπτυξη αυτής της μορφής τουρισμού

ε) Οικολογικός Τουρισμός

Ο οικολογικός τουρισμός μαζί με τον ορεινό τουρισμό και πολιτιστικό τουρισμό αποτελούν αναμφίβολα την εξισορρόπηση στο μαζικό τουρισμό και τα προβλήματα του. Ο οικολογικός τουρισμός μπορεί να αναπτυχθεί στη περιοχή του Καστρακίου και τα γύρω χωριά της ορεινής ζώνης. Ιδιαίτερα τα Μετέωρα, το δάσος του Καστρακίου και η ορεινή ζώνη, προσφέρονται για παρατήρηση των γεωλογικών φαινομένων των βράχων, για την παρακολούθηση των πουλιών και των φυτών.

στ) Συνεδριακός και εκθεσιακός Τουρισμός

Απαραίτητη είναι η ανάδειξη της αυξανόμενης σημασίας του συνεδριακού τουρισμού, σε μια εναλλακτική και ποιοτική στροφή του τουριστικού προϊόντος της περιοχής

Η περιοχή προσφέρεται για την οργάνωση συνεδρίων, ιδιαίτερα τη χειμερινή περίοδο γιατί μπορεί να προσφέρει συνδυασμένες μορφές ψυχαγωγίας παράλληλα με την παρακολούθηση των συνεδρίων. Επισκέψεις στα Μετέωρα και τα μοναστήρια, εκδρομές στις ορεινές περιοχές και τα χιονοδρομικά κέντρα σε προσιτές τιμές μπορεί να είναι μέρος του πακέτου που θα προσφέρεται στους συνέδρους.

Διεθνείς δεσμεύσεις για ήπια τουριστική ανάπτυξη

Οι οποιοσδήποτε επιλογές γίνουν τελικά από την τοπική κοινωνία, για ανάπτυξη του τουρισμού της περιοχής πρέπει να λάβουν υπόψη τους τις δεσμεύσεις που προκύπτουν από τις αποφάσεις διεθνών οργανισμών για τα Μετέωρα.

Οι αποφάσεις αυτές είναι οι εξής :

- της Unesco με τις οποίες ανακηρύσσονται τα Μετέωρα χώρος παγκόσμιας φυσικής και Πολιτιστικής Κληρονομιάς.
- του I.CO.MOS με την οποία εγγράφονται τα Μετέωρα στη λίστα της Παγκόσμιας Πολιτιστικής Κληρονομιάς.

Οι παραπάνω αποφάσεις αποτελούν απaráβατες προϋποθέσεις-δεσμεύσεις στο οποιοδήποτε μοντέλο ανάπτυξης.

Ιδιαίτερα στα θέματα ανάπτυξης του μαζικού τουρισμού οι δεσμεύσεις αυτές καθορίζουν κάθε βήμα βραχυπρόθεσμου και μακροπρόθεσμου σχεδιασμού.

Το μοντέλο ανάπτυξης του τουρισμού θα πρέπει να διασφαλίζει :

- α) Την προστασία του χώρου των Μετεώρων.
- β) Την οικονομική και κοινωνική ευημερία των κατοίκων της περιοχής

Προστασία του φυσικού και πνευματικού χαρακτήρα των Μετεώρων

Η προστασία του χώρου των Μετεώρων από την μαζική τουριστική ανάπτυξη είναι το πρώτο θέμα που θα πρέπει να αντιμετωπίσουν οι τοπικοί φορείς.

Οι εθνικές στρατηγικές κατευθύνσεις οι οποίες εξειδικεύονται στο Ειδικό Χωροταξικό Πλαίσιο για τον Τουρισμό:

➤ Ανάληψη ενεργειών και υιοθέτηση δράσεων που συνδέονται με την εξυπηρέτηση του τουρισμού βάσει των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών κάθε περιοχής, της έντασης και του είδους της τουριστικής δραστηριότητας, της γεωμορφολογίας και της ευαισθησίας των πόρων.

Οι ενέργειες και δράσεις αυτές αφορούν κυρίως στα εξής:

➤ Αναβάθμιση της εικόνας των τουριστικών προορισμών προκειμένου να καταστούν ελκυστικότεροι και ασφαλέστεροι, με την ανάδειξη στοιχείων ταυτότητας και αναγνωρισιμότητας, την αναβάθμιση και την αποκατάσταση του δομημένου χώρου, την οργάνωση του, ατύπως διαμορφωμένου οικιστικά, εξωαστικού χώρου, κ.ά.

➤ Προστασία, ανάδειξη και αποκατάσταση του περιβάλλοντος και του τοπίου (προστασία φυσικού περιβάλλοντος, αρχιτεκτονικής κληρονομιάς, άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς, δημιουργία πολιτιστικών χώρων, δικτύων μονοπατιών και διαδρομών).

➤ Διάχυση της τουριστικής δραστηριότητας με ένταξη των αναξιοποίητων τουριστικά πόρων της ενδοχώρας στο προσφερόμενο προϊόν και με παράλληλη προστασία και διαφύλαξη των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών τους.

➤ Ειδικότερα, ενίσχυση της σχέσης ανεπτυγμένων τουριστικών κέντρων και υπαίθρου ή ανεπτυγμένων παράκτιων περιοχών και ενδοχώρας, ώστε να εμπλουτιστεί η υφιστάμενη τουριστική προσφορά με νέα τουριστικά προϊόντα και να καταστούν βιώσιμες οι νέες μορφές τουρισμού που θα αναπτυχθούν σε ορεινές ή μη ανεπτυγμένες περιοχές.

➤ Ορθολογική οργάνωση και ανάπτυξη του τομέα του τουρισμού στο πλαίσιο της αξιοποίησης των συγκριτικών πλεονεκτημάτων της χώρας (γεωγραφική θέση, κλίμα, ποικιλία και έντονη εναλλαγή της μορφής και του είδους των πόρων, πυκνότητα και ποικιλία περιοχών ιδιαίτερου φυσικού κάλλους και πλούσιο πολιτιστικό κεφάλαιο).

➤ Βελτίωση της απόδοσης και της ανταγωνιστικότητας του τομέα με την προσαρμογή και τον εμπλουτισμό του τουριστικού προϊόντος και του σχεδιασμού στα νέα δεδομένα και τάσεις της τουριστικής αγοράς. Προώθηση νέων μορφών και τρόπων διαχείρισης που αναμένεται να συμβάλουν και στην επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου.

➤ Διάχυση της τουριστικής δραστηριότητας και των αποτελεσμάτων της σε νέες περιοχές και προώθηση της ισόρροπης και αειφόρου ανάπτυξης σύμφωνα με τις φυσικές, πολιτιστικές, οικονομικές και κοινωνικές ιδιαιτερότητες κάθε περιοχής.

➤ Περιβαλλοντική αναβάθμιση των περιοχών τουριστικού ενδιαφέροντος .

➤ Εξασφάλιση της προστασίας και της βιωσιμότητας των πόρων.

➤ Περιορισμό της διάσπαρτης εκτός σχεδίου δόμησης τουριστικών εγκαταστάσεων σε ευαίσθητες περιοχές (Natura, ορεινός χώρος, μικρά νησιά με χαμηλό επίπεδο ανάπτυξης).

➤ Εμπλουτισμό και αναβάθμιση των κοινωνικών, τεχνικών και ειδικών υποδομών (υγεία, μεταφορές, πληροφόρηση κ.ά.) στην κατεύθυνση της διεύρυνσης των τουριστικών προορισμών αλλά και της καλύτερης εξυπηρέτησης, θωράκισης και ενδιαφέροντος.

➤ Βελτίωση των παρεχόμενων τουριστικών υπηρεσιών.

- Απόσυρση καταλυμάτων και οχλούντων κτιρίων ή/ και προώθηση προγραμμάτων ανάπλασης για την περιβαλλοντική αναβάθμιση των περιοχών τουριστικού ενδιαφέροντος, κατά προτεραιότητα στις ανεπτυγμένες τουριστικά περιοχές.
- Επιτάχυνση του ρυθμού ανανέωσης της τουριστικής προσφοράς στην κατεύθυνση της αναβάθμισης, της χωρικής και χρονικής διεύρυνσης και του εμπλουτισμού της τουριστικής δραστηριότητας καθώς και της εξαρχής ανάπτυξης επιλεγμένων ειδικών μορφών τουρισμού με ηπιότερα κατά κύριο ενίσχυσης της ανταγωνιστικότητας του συνόλου των περιοχών τουριστικού λόγο χαρακτηριστικά τόσο λόγω του βαθμού ωρίμανσης του τουριστικού προϊόντος στη χώρα όσο και του διεθνούς ανταγωνισμού.
- Διασύνδεση και διάχυση των αποτελεσμάτων του τουρισμού στους λοιπούς τομείς της οικονομίας και κυρίως στον πρωτογενή.
- Δημιουργία σταθερού πλαισίου κανόνων για τη χωροθέτηση επιχειρήσεων που σχετίζονται με τον τουρισμό και τη διαμόρφωση πρόσφορων συνθηκών για την προσέλκυση σημαντικών, για την εθνική οικονομία, τουριστικών επενδύσεων.
- Εισαγωγή τύπων και μορφών διαχείρισης τουριστικών εγκαταστάσεων στην κατεύθυνση της βελτίωσης της απόδοσης και της ανταγωνιστικότητας του τομέα.
- Διαρκής παρακολούθηση, εξειδίκευση και αναπροσαρμογή, όπου είναι απαραίτητο, των στόχων, κατευθύνσεων και προτεραιοτήτων της αναπτυξιακής νομοθεσίας και των αντίστοιχων κινήτρων για την καλύτερη εξυπηρέτηση του τομέα.

4. Τοπική οικονομία και απασχόληση

➤ **Εργαζόμενοι, άνεργοι - Μεταβολές ποσοστών ανεργίας**

Από τον πίνακα 4.1 που παραθέτουμε παρακάτω, ο οποίος εμφανίζει την κατάσταση της απασχόλησης στο Δήμο Καλαμπάκας, συγκριτικά με τον Νομό Τρικάλων, την Περιφέρεια Θεσσαλίας, και το σύνολο της χώρας, καθώς και το σύνολο των ανέργων, για τα έτη 2001, 1991, 1981, διαπιστώνουμε τα ακόλουθα:

- Από το σύνολο των οικονομικά ενεργών ατόμων του Δήμου Καλαμπάκας, το 89,71% είναι απασχολούμενοι σε διάφορους τομείς παραγωγικής δραστηριότητας.
- Το ποσοστό ανεργίας για το έτος 2001, στο Δήμο Καλαμπάκας ανερχόταν στο **10,29%**, ποσοστό υψηλότερο από το αντίστοιχο ποσοστό του Νομού Τρικάλων, το οποίο ήταν για το ίδιο έτος 9,92%(0,37% υψηλότερο).
- Το αντίστοιχο ποσοστό για την Περιφέρεια Θεσσαλίας ήταν 10,81% και για το σύνολο της χώρας 11,10%.
- Από το σύνολο των ανέργων (445 άτομα), το **50,57%** ήταν **νέα άτομα**, γεγονός που καταδεικνύει την δυσκολία των νέων να εισέλθουν στην αγορά εργασίας. Το αντίστοιχο ποσοστό των νέων ανέργων σε επίπεδο Νομού Τρικάλων ήταν 43,08%, για την Περιφέρεια 57,56%, και για το σύνολο της χώρας 48,09%.
- Η διαχρονική εξέλιξη της ανεργίας σημειώνει αρνητική εξέλιξη καθώς ακολουθεί σταθερά αυξητική πορεία. Το 1981 ο Δήμος Καλαμπάκας είχε ποσοστό ανέργων 6,61% ενώ από το

σύνολο των ανέργων οι νέοι αντιπροσώπευαν το 49,81%. Το 1991 το ποσοστό ανεργίας ανερχόταν στο 9,63%, ενώ οι νέοι άνεργοι αποτελούσαν τη συντριπτική πλειοψηφία του 76,78%, δείκτης που μειώθηκε το 2001, και δείχνει μια βελτίωση στην απορρόφηση των νέων ατόμων από την αγορά εργασίας.

Εθνική και Ευρωπαϊκή πολιτική για την Απασχόληση

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, στη στρατηγική έκθεση που παρουσίασε για την ανανεωμένη στρατηγική της Λισσαβόνας για την ανάπτυξη και την απασχόληση, καλεί την Ελλάδα να εστιάσει τις προσπάθειές της στην αντιμετώπιση του υψηλού ποσοστού ανεργίας των νέων, στην ενθάρρυνση της συμμετοχής των γυναικών στην αγορά εργασίας, στη μείωση των ποσοστών πρόωρης εγκατάλειψης της σχολικής εκπαίδευσης και στην επίσπευση της μεταρρύθμισης της εκπαίδευσης και της δια βίου μάθησης.

Τονίζεται μάλιστα, ότι την περίοδο προγραμματισμού 2007-2013, το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο θα διαθέσει 1.208.920.115 ευρώ στο πλαίσιο του επιχειρησιακού προγράμματος «Ανάπτυξη ανθρώπινων πόρων», για τη στήριξη ενεργητικών πολιτικών στην αγορά εργασίας στην Ελλάδα, συμπεριλαμβανομένης της «διευκόλυνσης της πρόσβασης των νέων στην απασχόληση

Πίνακας 4.1 Οικονομικά ενεργοί, Άνεργοι, οικονομικά μη ενεργοί Δήμου Καλαμπάκας

Περιγραφή	2001					1991				1981					
	Οικονομικώς ενεργοί		Άνεργοι			Οικονομικώς ενεργοί		Άνεργοι		Οικονομικώς ενεργοί			Άνεργοι		
	Σύνολο	Απασχολούμενοι	Σύνολο	Από αυτούς "νέοι"	Οικονομικώς μη ενεργοί	Σύνολο	Απασχολούμενοι	Σύνολο	Από αυτούς "νέοι"	Οικονομικώς μη ενεργοί	Σύνολο	Απασχολούμενοι	Σύνολο	Από αυτούς "νέοι"	Οικονομικώς μη ενεργοί
Σύνολο												3388	155	8903	
ΕΛΛΑΔΟΣ	4614499	4102089	512410	246426	5245094	3867859	3556435	311424	167274	5032157	3543797	518	279	6	4499166
ΝΟΜΟΣ												5508	163		
ΚΑΡΔΙΤΣΗΣ	47712	41357	6355	4588	61177	43139	40084	3055	2055	65217	56725	9	6	1235	47237
ΝΟΜΟΣ												8778	381		
ΛΑΡΙΣΗΣ	117648	106431	11217	6826	134766	102866	95596	7270	4624	131453	91599	8	1	2450	116511
ΝΟΜΟΣ												6066	252		
ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ	81043	71495	9548	4949	103633	67864	61791	6073	3491	102336	63187	1	6	1601	89148
ΝΟΜΟΣ												4867	211		
ΤΡΙΚΑΛΩΝ	52374	47177	5197	2239	67415	48560	44502	4058	2936	71637	50791	4	7	1453	59449
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ												2522	100		
ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ	298777	266460	32317	18602	366991	262429	241973	20456	13106	370643	262302	12	90	6739	312345
ΔΗΜΟΣ															
ΚΑΛΑΜΠΑΚΑΣ	4325	3880	445	223	5821	3800	3434	366	281	5883	3921	3660	261	130	5799
% επί του συνόλου		89,71%	10,29%	50,11%			90,37%	9,63%	76,78%			93,3 4%	6,6 6%	49,8 1%	

Πίνακας 4.2 : Μεταβολή ποσοστών ανεργίας 1971,1981,1991,2001 (Σύνολο Ελλάδος, Περιφέρεια Θεσσαλίας, Νομός Τρικάλων, Δήμος Καλαμπάκας)

Περιοχή εξέτασης	2001	1991	1981	1971
Σύνολο Ελλάδος	11,10%	8,05%	4,38%	3,12%
Περιφέρεια Θεσσαλίας	10,82%	7,79%	4,35%	4,51%
Νομός Τρικάλων	9,92%	8,36%	3,85%	4,57%
Δήμος Καλαμπάκας	10,29%	9,63%	6,66%	7,56%

Πηγή ΕΣΥΕ 2001, Επεξεργασία ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΤΡΙΚΑΛΩΝ

- Οικονομικά ενεργός πληθυσμός και διάρθρωση απασχόλησης ανά κλάδο παραγωγής

Πίνακας 4.3 Διάρθρωση απασχόλησης οικονομικά ενεργών Δήμου Καλαμπάκας, ανά τομέα παραγωγής.

Πίνακας 4.3 Διάρθρωση απασχόλησης οικονομικά ενεργών Δήμου Καλαμπάκας, ανά τομέα παραγωγής. Περιοχή Σύγκρισης	Απασχολούμενοι							
	Σύνολο	Οικονομικά ενεργοί	Πρωτογενής τομέας	Δευτερογενής τομέας	Τριτογενής τομέας	Δεν δήλωσαν κλάδο	Σύνολο	Οικονομικά μη ενεργοί
ΝΟΜΟΣ ΤΡΙΚΑΛΩΝ	52.374	47.177	14.339	9.005	23.114	719	5.197	80.310
ΔΗΜΟΣ ΚΑΛΑΜΠΑΚΑΣ	4.325	3.880	761	753	2.304	62	445	7.022
Δ.Δ. Καλαμπάκας	3.061	2.719	247	526	1.900	46	342	4.489
Δ.Δ. Αύρας	190	180	140	11	27	2	10	372
Δ.Δ. Βλαχάβας	69	67	33	13	14	7	2	183
Δ.Δ. Διάβας	258	236	93	53	89	1	22	475
Δ.Δ. Καστρακίου	427	381	74	100	203	4	46	757
Δ.Δ. Κρύας Βρύσης	82	77	45	16	15	1	5	228
Δ.Δ. Μεγάλης	49	48	26	8	13	1	1	161

Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δήμου Καλαμπάκας 2007 - 2010

Κερασέας								
Δ.Δ Ορθοβουνίου	21	20	9	2	9	0	1	100
Δ.Δ. Σαρακήνας	168	152	94	24	34	0	16	257

*πηγή: ΕΣΥΕ 2001

Από τον παραπάνω πίνακα ο οποίος εμφανίζει την διάρθρωση της απασχόλησης ανά τομέα παραγωγής, και ανά Δ.Δ. του Δήμου Καλαμπάκας διαπιστώνουμε τα παρακάτω:

- Ο πρωτογενής τομέας απασχολεί το 19,61% του οικονομικά ενεργού πληθυσμού (αντίστοιχο ποσοστό σε επίπεδο Νομού Τρικάλων 30,39%), ο δευτερογενής τομέας 19,41% (Νομός:19,09%), και ο τριτογενής 59,38% έναντι 48,99% σε επίπεδο Νομού.
- Η μεγάλη συμμετοχή του τριτογενούς τομέα (υπηρεσίες), παρουσιάζεται στο Δ.Δ. Καλαμπάκας, όπου από το σύνολο των απασχολουμένων ο τομέας απορροφά το 70% περίπου, ενώ στο Δ.Δ Καστρακίου, ο τριτογενής τομέας απορροφά το 53,28% των ενεργών δημοτών.
- Στα υπόλοιπα Δ.Δ. ο πρωτογενής τομέας απορροφά το μεγαλύτερο ποσοστό του οικονομικά ενεργού πληθυσμού, με τον δευτερογενή τομέα να παρουσιάζει μεγαλύτερη συγκέντρωση στα Δ.Δ. Καλαμπάκας και Καστρακίου και Διάβας.

➤ **Παραγωγικοί τομείς και η συμβολή τους στην τοπική οικονομία**

Ο ΠΡΩΤΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ

Ο Δήμος Καλαμπάκας εκτείνεται σε μια περιοχή η οποία χαρακτηρίζεται ημιορεινή και οι κάτοικοί της δραστηριοποιούνται σε όλους τους κλάδους του αγροτικού τομέα: γεωργία, κτηνοτροφία και δασοπονία με περισσότερο ανεπτυγμένη την γεωργία και κτηνοτροφία.

Η γεωργία της περιοχής είναι κυρίως στραμμένη σε:

- ✓ αροτριαίες καλλιέργειες, όπως σιτηρά για καρπό (σιτάρι μαλακό και σκληρό, κριθάρι, καλαμπόκι),
- ✓ βιομηχανικά φυτά (καπνός, βαμβάκι)
- ✓ κτηνοτροφικά φυτά (μηδική),
- ✓ αμπελουργία,
- ✓ ελαιοκομία.

Δεσπόζουσα θέση στην κτηνοτροφία της περιοχής κατέχει η αιγοπροβατοτροφία με το 7,9 % των εκμεταλλεύσεων του νομού και ζωικό κεφάλαιο που αντιστοιχεί στο 8,8 %, με μέσο όρο ανά εκμετάλλευση 61 αιγοπρόβατα.

Κύριο χαρακτηριστικό της κτηνοτροφίας είναι αυτός της κοπαδιάρικης αιγοπροβατοτροφίας. Η κοπαδιάρικη αιγοπροβατοτροφία αποτελεί μια μορφή εκτατικής εκμετάλλευσης της υπαίθρου πράγμα που είναι και το ζητούμενο όλων των λαμβανόμενων μέτρων από την Ε.Ε. για την κτηνοτροφία.

Τα κυριότερα κτηνοτροφικά προϊόντα είναι κύρια το γάλα και το κρέας και επιπλέον το μαλακό τυρί (φέτα), η μυζήθρα, το ανεβατό (τοπικό είδος τυριού), το νωπό βούτυρο, τα μαλλιά προβάτων, οι τρίχες των αιγών, το μέλι, το κερί, τα δέρματα και τα αυγά. Η περιοχή διαθέτει το 25,76 % την συνολικής της έκτασης καλυμμένο από δάση. Η δασική παραγωγή (δρυς, Πεύκη, οξιά, ελάτη) αποτελεί μια αξιόλογη οικονομική δραστηριότητα για τους κατοίκους μερικών δημοτικών διαμερισμάτων του Δήμου όπου αποτελεί συμπληρωματικό εισόδημα γι' αυτούς.

1) Γεωργία

Οι εκμεταλλεύσεις με χρησιμοποιούμενη γεωργική έκταση (γεωργικές, κτηνοτροφικές και μικτές) του Δήμου Καλαμπάκας ανέρχονται στις 927.

Ο μέσος όρος έκτασης ανά εκμετάλλευση είναι 31,25 στρέμματα οι οποίες αποτελούνται η καθεμιά από 4,5 αγροτεμάχια -κατά μέσο όρο- των 6,84 στρεμμάτων το καθένα.

Η συνολική χρησιμοποιούμενη γεωργική έκταση του Δήμου Καλαμπάκας είναι 28.965 στρέμματα που αντιστοιχεί στο 4,82% της γεωργικής έκτασης του νομού Τρικάλων

Αναλυτικά στοιχεία για τα δημοτικά διαμερίσματα του δήμου Καλαμπάκας εμφανίζονται στον πίνακα που ακολουθεί :

Πίνακας 4.4 Εκμεταλλεύσεις –εκτάσεις Δήμου Καλαμπάκας

ΔΗΜΟΣ ΚΑΛΑΜΠΑΚΑΣ	ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥ ΣΕΙΣ	ΕΚΤΑ- ΣΕΙΣ(σε στρέμματα)	ΜΕΣΗ	ΑΡΙΘ. ΑΓΡΟΤΕΜ ΑΧΙΩΝ	ΜΕΣΗ ΕΚΤΑΣΗ ΑΝΑ ΑΓΡΟΤΕΜΑΧΙΟ
			ΕΚΤΑΣΗ ΑΝΑ ΕΚΜΕΤΑΛ ΛΕΥΣΗ		
Δ.Δ. Καλαμπάκας	185	7.192,1	38,88	832	8,64
Δ.Δ. Αύρας	159	3.919,5	24,65	669	5,86
Δ.Δ. Βλαχάβας	20	1.338,1	66,91	73	18,33
Δ.Δ. Διάβας	115	2.781,8	24,19	721	3,86
Δ.Δ. Καστρακίου	225	4.507,3	20,03	867	5,20
Δ.Δ. Κρύας Βρύσης	48	1.929,7	40,20	273	7,07
Δ.Δ. Μεγάλης Κερασέας	44	1.714,9	38,98	262	6,55
Δ.Δ. Ορθοβουνίου	28	678,6	24,24	129	5,26
Δ.Δ. Σαρακήνας	103	4.903	47,60	406	12,08
ΣΥΝΟΛΟ	927	28.965	31,25	4232	6,84

* ΕΣΥΕ 2000, επεξεργασία ΚΕΝΑΚΑΠ